

קבוצי אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחדש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (Romania) — 1927.
TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

הדת והחנוך קובץ מאמרים על החנוך העברי בכלל ועל החנוך הדתי בפרט על פי גדולי חכמי ישראל וטובי המחנכים והפדגוגים בישראל עם תכנית למודים לבית-ספר עברי דתי-לאומי מאת הרה"ג ר' שמריהו ליב הורוויץ אבד"ק נויאָרק.

כבוד שמים על חמשה חומשי תורה ח"ת ודברים נחמדים מאוד מאת הרב ר' אברהם שטערן רבדקה"י נאוועזאמסקי. הספר מחזיק שס"ב עמודים ומחירו א' דולר. מחברים ומו"ס אם ישלחו מקודם ספרים אחרים המחזיק כעמודי הספר הנ"ל ישלח להם הספר הנ"ל בתמורה. להשיגו:

Rabin Abraham Stern NOVE-ZAMKY (Cehosl.)

קול יעקב על הל' סת"ם עם הש"ע ובאר הגולה וגם עם כל הכונות הצריכות לתפילין וכתבתו על סדר הכונה שסדר הרב המקובל הרש"ש ז"ל מהאר"י ז"ל עם תוספת דינים וסדר ההנחה והבדיקה מאת הרב יעקב חיים ח' יצחק ברוך מעיה ק ירושלים.

חיים עד העולם דרושים בדברי אגדה ודרך פרד"ס לסיום המס' מהנ"ל.

יד יהודה חלק חמשי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג המפורסם מו"ה יהודא ליבוש לנדא ז"ל אבד"ק סאדאגורא.

מחירו עם פארטע א' דולר. לחשיגו אצל נכד המחבר.

Rabin Efraim Landau, BUCUREȘTI. Traian 24.

ספר תרי"ג מצות סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבפנים, וסביב לו מימין "מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל "דברי יעקב" לברר ולפרש דברי המצות לתרץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים. אחר כל מצוה דרוש מעניני המצוה בשם "כבוד הגרון" מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב איסקאלסקי אבד"ק נויארק חלק ראשון. להשיגו:

Rabbi Jakob Eskolsky 256, East Broodwaj NEW-YORK

מצח אהרן חלק שני דרושים יקרים למועד השנה ולעתים מזומנים מאת הרה"ג מו"ה אהרן וואלקין פינסק.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עני" על ענין התורה והמצוה ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס. מחירו חצי דולר עם המשלוח דבר ליעקב דרשות לכל שבתות השנה ולמועדים מהרה"ג יעקב הכהן פלעקסער אבד"ק פליינפיעלד נ. דוש. להשיגו:

Rabbi J. Flekser 457 West Third Str. PLAINFIELD N. Y.

ספר תולדות יצחק והוא הדרכות טובות ומוסרים ובדרך דרש נאמרים מאת הרה"ג יצחק גרינבלאט אבד"ק וואשינגטון.

מדרש פליאה עם באור מאיר עינים יבאר לכל דבר הקשה והפלא שבמדרש בדרך ישר ונכון, בלשון עבר צחה עם קונ' הדר זקנים, דרוש אשר דרש המחבר ליום מלאת לו שבעים שנה מאת הרב מאיר יואל וויגאדער ולבסוף פלפולא חריפתא מאת אחי המחבר הרב חיים זעליג הרופא המכונה דר. וויגאדער להשיגו:

M. Wigoder 54 Dufferin awe S. C. R. DUBLIN (Ireland).

א.

(המשך מחוברת י"א יג אות ל"ז).

ובאות בס' תקכ"ט בסע' ד' כתב המחבר וז"ל חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו משוטטים ומחפשים בננות ופרדסים ועל הנהרות שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים ויבאו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר זה לכל העם שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבאו לידי עבירה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו הכ"א מה' יו"ט והמקור הביא שם מרן הכ"מ ז"ל מהגמרא קידושין פ"א. מימרא דאביו והנה בשמחת יו"ט יש בה חיוב לשמחת האיש עם כל ב"ב וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ה"ז וכן פסקו המור והמחבר באות בס' תקכ"ט סע"ב וז"ל חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד הוא ואשתו ובניו וכל הגלויים אליו וכו' ע"ש ובש"א מס' ס"ה עד ס' ס"ט העלה דמצוה של שמחת יום טוב הוא מדאורייתא אפילו בזמן הזה ונוהגת אף בנשים ואף שאין לנו קרבנות אפשר לקיים בשאר שמחות ומ"מ בליל ראשון של יו"ט שאין שמחה לפניו אין מצות שמחה נוהג בו אלא מדרבנן עכ"ל. אך מדברי המג"א ז"ל בס' תקמ"ז סע"ק ד' נראה שגם בלילה ראשונה החיוב שמחה מדאורייתא ע"ש. והא דאמרינן דחייב אדם לטהר עצמו ברגל אינו נוהג בזמן הזה ובשו"ת יד אליהו בס' ס"ח כתב שבספר בית הי"ל ביו"ד בס' שע"ב הקשה על הא שהשמיטו כל הפוסקים הדין דשים יבמות כ"ט : דארוסה לא תטמא לו ברגל וגם הנשים מחויבים ג"כ לטהר ברגל וכו' ע"ש. והיד אליהו כתב שמדברי הרמב"ם ז"ל בפ' מ"ז מה' טומאת אוכלין מוכח שאינו נוהג בזמן הזה ובשו"ת נוב"י במ"ח בס' צ"ד כתב לענין קבלת פני רבו ברגל שאינו נוהג בזמנ"ז וכו' ובזכרון יוסף כתב שחייב כל מורה הוראה בעירו לבטל הריקודין והמחולות ביו"ט כדאיתא באות בס' שצ"ט ובחורים ובתולות וכו' ובכל כחו צריך למחות בחתונות לאסור לרקוד וכן תקנו בכמה

מקומות והטילו קנס ע"ז וכו' עש"ה נמצא למדים מכל אשר ביארנו בע"ה שמה שכתבו באו"ח סי' פ"ח הרמ"א והלבוש והמג"א שמותר לאשה לילך לבית הכנסת אפילו בימי ראיתן הוא דוקא בבית הכנסת שהנשים מתפללים שם הן שהן מתפללים מלמעלה וכמו שתקנו בעזרה וכדגרסינן בגמרא סוכה נ"א או בבית הכנסת אשר נגדר עבורם אבל ת"ו שיאמרו שמותרים לבא בביהכ"ס שהגברים מתפללים שם בזה אפילו הרמ"א והלבוש והמג"א מודים שאסור משום שיש בזה תולול הקדש וידוע לכל שבכל דבר הנאסר מתמת סיג ונגדר מהנהגת אבותינו ובפרט בנגדר אנשים ונשים יחדיו ובפרט בביהכ"ס שהוא מקדש מעט וכמו שמבאר בספר יראים בס"י שם"ד המורא ביהכ"ס הוא כמורא המקדש ובתשובה מאהבה בח"א בס"י רכ"ט כתב בשם הזהר שאשה בבית הכנסת במקום תפלת האנשים הוא כהעמדת פסל עכ"ל, וידוע דמנהג שנהגו עפ"י איזה סברת הפוסקים שקבלו עליהם העובר עליהם חשוב כמו שעובר על נדר דאורייתא כמו שמבאר הגאון הח"ס ז"ל בח' יוד"ע בס"י ק"ז עש"ה, ולכן לענ"ד אסור לעשות החופה בבית הכנסת מטעם שהנשים באים במקום שהגברים מתפללים בעת נדחתן ועושין ריקודין ומחוללות במקום קדוש וזה אסור אליבא דכ"ע כנלע"ד.

ג. אם מותר לברך בפני אשה שעומדת בזרועות מגולות.

גרסינן בגמרא ברכות כד. א"ר יצחק טפה באשה ערוה פריך למאי אילמא לאיסתכולי בה והא א"ר ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחויין עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע קמנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורה, ותירץ אלא באשתו ולק"ש. א"ר חסדא שוק באשה ערוה שנאמר גלי שוק עברי נהרות וכתוב תגל ערותך וגם תראה חרפתך אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך ערב א"ר ששת שער באשה ערוה שנאמר שערך, כעדר וכו' ופ"י רש"י ז"ל שוק באשת איש ערוה להסתכל וכן באשתו לק"ש וע"ש מש"כ רב נסים גאון בדה"מ

והאמר וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' ק"ש הט"ז וז"ל שם כשם שאסור לקרות כנגד צואה ומי רגלים עד שירחיק כך אסור לקרות כנגד הערוה עד שיחזיר פניו וכו' וכל גוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בגוף האשה כשהוא קורא ואפילו אשתו ואם היה מגולה טפח מגופה לא יקרא כנגדה עכ"ל. וכתב שם מרן הכ"מ ז"ל וכל גוף האשה וכו' מימרא דר"י טפח באשה ערוה ואוקמוה באשתו ולק"ש ומש"כ ואם היה מגולה טפח מגופה היינו דוקא במקום מכוסה שבה ולישנא דמגולה דייק הכי עכ"ל ובהגמ"י באות ס' הביא בשם בה"ג דמה שכתב ואם היה מגולה טפח הני מילי דוקא באשתו אבל באשה אחרת אפילו דבר קטן מטפח וכן שוק ושער וקול באשה כל הני אסור לקרות ק"ש כנגדן וכו' עש"ה. ולכאורה צריכין להבין דברי הרמב"ם ז"ל כיון שהוא בעצמו כתב בה' זו כשם שאסור לקרות ק"ש כנגד צואה ומי רגלים עד שירחיק כך אסור לקרות כנגד הערוה עד שיחזיר פניו ולמה חזר עוד פעם לכתוב לפיכך לא יסתכל בגוף האשה כשהוא קורא הרי הוא כתב בפירוש שכל גוף האשה ערוה. וכדן לבאר את דברי הרמב"ם ז"ל נקדים מה שכתב המור באו"ח בס"י ע"ה וז"ל טפח המגולה באשה במקום שדרכה לכסותו אסור לקרות ק"ש כנגדה אפילו היא אשתו וכן אם שוקה מגולה אסור לקרות כנגדה עכ"ל וכתב שם מרן הב"י ז"ל ותימא מאי קמ"ל רב חסדא כיון שכל מקום שדרך לכסותו הוה ערוה ומאי איריא שוק, עד שמצאתי להרשב"א ז"ל שכתב הא דר"י שטפח באשה ערוה ואוקימנא באשתו ולק"ש פ"י הראב"ד ז"ל דאפשר דוקא ממקום צנוע שבה ועל"ה קא אתי רב חסדא למימר דשוק באשה מקום צנוע וערוה היא ואפילו לגבי בעל"ה ואעפ"י שאינו מקום צנוע באיש אבל פניה ידיה ורגליה וכו' אין חוששין להן מפני שהוא רגיל בהם עכ"ל. וזהו שכתב המור טפח מגולה באשה במקום שדרכה לכסותו דמשמע דבמקום שאין דרכה לכסותו כגון פניה או ידיה לית להן בה ואח"כ כתב וכן אם

שוקה מגולה אסור כלומר שאעפ"י שאינו מקום צנוע¹ באיש הוא ערוה באשה והרא"ש ז"ל כתב גם כן אהא דטפח באשה ערוה דוקא בדבר שרגיל להיות מכוסה באשה וע"ש בב"ח מש"כ עוד טעם מפני מה כתב הטור וכן אם שוקה מגולה עש"ה. (סוף יבא).

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין.

ב.

[סוף מחוברת י"א י"ג אות ל"ח]

ואם חומה דברינו אלה נבנה עליו שירת בסף לבאר ע"ד הפלפול מאמרם ז"ל (מגלה י"ב) ישאלו תלמידיו את רשבי מפ"מ נתחייבו ישראל כל"ה. אמר להם אמרו לי אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע עי"ש אשר סגנון המאמר בולו מוקשה הוא.

הנה אנחנו הראנו לדעת דישראל בסעודת אחשורוש לא פעלו און באכילתם יען ה' בדרך אכילה גסה דמותר באיסורין. ברם אבתי איכא לעיוני לפי הכלל דמצינו בש"ס בכ"ד דאמרינן אחשביה היינו דבר שבעצמותו לא נחשב לאכילה מ"מ כיון דאדם האוכל מחשיב אותו באכילתו אזלינן בתר מחשבת האוכל והוי אכילה לגבי ידיה להתחייב עליו עיין חולין ד' ק"כ לענין הקפה את הדם דחייב משום דאחשביה באכילתו ושבועות ד' כ"ד ועוד בכ"ד וא"כ אבתי ישראל באיסוריהו קיימי ולא נצלו מעון. אברא בד דייקנין הא בורכא. דבבר העיר בזה הלחם משנה בפ"ה מה' שבועות בכל שלכדה"נ ואכילה גסה דקיי"ל דפטור למה לא יתחייב מטעם אחשביה ותירץ שם דכיון דאחזוקין אינשי ברשיעי לא מחזקינן. לכן אמרינן מצד הסברא דבוודאי לא אחשביה לאכילה כדי שלא לעבור באיסור עי"ש.

אפס במנחת חינוך מצוה רפ"א העלה בזה דהיכי דחוינן באיש דבלאו הך אכילה עשה ג"כ איסור אחר אפילו איסור קל

מזה וחזינן דאינו חושש באיסור או אבד חזקת בשרותו ושוב אמרינן לגביה אחשביה להתחייב אף באכילה גסה. דומה למ"ש הרמ"א באהע"ז סי' ל"ג דבאדם הקל בעריות לא אמרינן גבי חזקה אין אדם עושה בב"ז עיי"ש.

והנה באמת בגוף סברת אחשביה היא פלוגתא דתנאי ובנוב"י סי' ט"ו הוכיח דר"ש לית ל"י סברת אחשביה עיי"ש.

ואחר כל החזון הלז נשובה להמאמר הנפלא של שאלת ותשובת ר"ש ותלמודיו אשר מלבד סגנון המוזר של השאלה והתשובה שאם התלמודים בעצמם ידעו להשיב למה שאלו את רבם, תמחו המפורשים למה נקטו התלמודים בתשובתם רק איסור ההנאה אשר הוא איסור קל שאין בו מלקות וענו ואמרו "מפני שנהנו מסעודתו של א"ר" ולא נקטו גוף האכילה ושתיה של איסור?

ולדברינו יתבאר כמין חומר, דשאלת התלמודים תיטוב על קוטב זה. מפ"מ נתחייבו ישראל כל"ה אמת הדבר שאכלו ושתו מאכלי ושתיות אסורים, אך הלא כיון שהי' בדרך אכילה ושתיה גסה הרי הם פטורין מן הדין, והנה התלמודים כשהם לעצמם ידעו מראש מה שיש להשיב ולדון בזה דמ"מ יש לחייבם משום דאחשביה באכילתן, אך ערכו השאלה לר"ש רבם לשיטתיה דלית ליה סברת אחשביה כמו שכ' הנוב"י הנ"ל והק' אותו לדידיו מפ"מ נתחייבו כל"ה. אמנם ר"ש רבם שהבין לשכל מיליהם שרק אותו שאלו לשיטתו, השיב קושייתם על פניהם ואמר "אמרו ל"י אתם" היינו גם לשיטתכם דתאמרו סברת אחשביה ג"כ קשה, דהלא רק היכי דכבר אבד החזקת בשרות היכי דעבר מקודם איסור אחר או שייך לומר אחשביה, ובלא זה פסקינן דאכילה גסה פטור באיסורין משום דיש לכל אדם חזקת בשרות ולא אמרינן אחשביה כנ"ל בשם הלח"מ. ע"ז השיבו התלמידים וענו ואמרו "מפני שנהנו מסעודתו של א"ר" היינו דהלא גם טרם האכילה כבר התחילו באיסור בזה שלא

צייתו למרדכי וסירבו נגדו ברצונם ליהנות מזיו הסעודה ולחיות בין הקרואי בסעודתו של א"ר. וא"כ הראו בזה שאינם חוששינ לאיסור קל ויצאו מחזקת כשרותם. וא"כ אח"כ כשאכלו ושתו אף שהי' בדרך אבילה גסה שוב אמרין לנבייהו אחשביה ושפיה נתחייבו בזה.

יוסף תאומים אב"ד דק' דעמראיט מיש.

ג. דרוש קבוצ גליות.

במדרש רבה: אמר הקביה בעוה"ז עיי עונות גלו ונתפורו בשערי הארץ. אבל לעת"ל אם יהיה נדחך בקצה השמים משנ' יקבצך...

כאשר צרו חיל הרומיים את ירושלים. נחלקו העם לשש מחנות. האחת אמרה: הן עינינו רואות כי מלכות זו תקופה ועצומה מאד. ואין מי יכול לעמוד לפניה. סוף כל סוף ינצחו הם. ואיתנו אותנו לבו ולמשיסה, טוב אפוא להשלים אתם ולכרות עמה ברית שלום; והשניה אמרה: לא כן! אנתנו לא נבניע או עצמינו בשום אופן. אנתנו נלחם עד נשימתנו האחרונה! לאלו הגבורים — המתקוממים נגד מי שהשעה משחקת לו מבלי להבי כי בנפשם הוא וכי הם יכולים להמיט בזה שואה על הארץ — ועל העם כלו — הטיף אנריפוס השני, המלך היהודי האחרון או תוכחתו הנמרצה בלהבות אש: „במי אתם יוצאים להלחם? — אמו להם אנריפוס — בעם אשר מפניו יחרדו בני אתונה המשכילי ובני מוקדון הגבורים, אשר אימתו מוטלת על אנשי המלחמו במראקיה ודאציה באיבריה וגלילה. בבריטניה וגרמניה? רק אתו לבדכם תחשבו לכם לחרפה להכנע מפני הכת, אשר לרגליו כרו ונפל כל העולם כלו. אבל היכן הם ספינות המלחמה, שבהם תכבש את ימה של רומי? והוא מוסיף ואומר: הרומיים ינצחו אתכם ואחו

בך ישיתו את העיר הקדושה לאפר ואת כלכם ימחו מתחת השמים. ולא רק על יושבי יהודה תבוא הצרה, אלא גם על כל היהודים היושבים בחוץ לארץ, אין ארץ שבה לא יגורו בני עמנו, ואת כלם ישמיד האויב בגללכם, בגלל מרידתכם...

גם חכמי ישראל, ובראשם ריב"ז חשבו ככה, כי אין להתגרות במי שהשעה משחקת לו, וראוי להבנע לפי שעה תחת גבורת חיל רומא, עד יעבור זעם, ותתמלא סאתה של דומי, אז תשוב יהודה לאיתנה. הדבר הזה מבואר בשים (גיטין נ"ו: הו' בהו' הנהו בריונו, אמרו להו' רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו *) לא שבקינהו. א"ל ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו. א"ל רבנן לא מסתייעא מילתא... וראה את"ז הספור מריב"ז, שעשה בעצת אבא סיקרא, לצאת אל מחנה הרומיים, וכאשר אמר לו אספיינום בעי מינאי מידי דאתן לך, אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דר"ג וכו'. ומה שאמר עליו ר"י כי איבעי ליה למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא, יפה הבינו חז"ל להצדיקו, הוא סבר דילמא כולי האי לא עבד והצלה פורתא נמי לא הוי". אלא שבמקום שהם אמרו בלשון ספק, "דילמא", נאמר אנחנו שזה היה אצלו דבר ברור, ודאי, כי כל משלחת הבאה בשם איזה עם ומדינה לכרות ברית שלום עם לוחמיה, צריך שראשי המשלחת, יהיה באמת שלוחי העם וציריו, באי כחו ורצונו, ואחרי הסכמת כל העם על הדבר הזה יכולים לעשות זאת, ואיך זה יכול ריב"ז לכרות ברית שלום אם לא היה בא כח כל העם? איך היה יכול לעשות כזאת אם מעבר לתומה עמדו צבא הלוחמים, עזי נפש, הבריונים המורדים החפצים רק במלחמה ולא בשלום? האם היה יכול לפתות בשלום אם לא היה

(*) ראה פסחים ק"ח: בור עמים קרבות יחפצו, מי גרם להם לישראל שיחפצו בין אוה"ע קרבות שהיו חפצים בהם, ועמהרש"א שם שכן אלו שמעו פריצי ישראל לריב"ז ולחכמים שבאותו הדור והשלימו עם טיטוס לא גלו.

בירו לפתוח שערי העיר לפני הרומיים, כי הבריונים שמרו על השערים והם לא רצו להכניע בשום אופן?

בוזא אנו מבינים מה שפתחו ספורי התורבן עם מאמר ר' יוחנן אשרי אדם מפתח תמיד ומקשה לבו יפול ברעה (שם נ"ה ב'). כי בוזא נכללו כל הספורים על אודות סבת התורבן. כי היה תוצאות קשי לבם של המורדים, שהקשו ערפם להלחם נגד שהתקיף מהם מבלי לפתוח מרעה שיכולים להמיט בוזא על העם כלו. ורעיון זה מבואר ג"כ בהמסופר אח"ז: "שדר להו קורבנא... סבר רבנן לקרוביה משום שלום מלכות, א"ל ר"ז בן אבקלוס יאמרו בעלי מומין קרבין לגבי מזבח... א"ר יוחנן ענותנותו של רזב"א התריבה את ביתנו" ב'. כי באמת ע"פ הדין היה מותר לעבור אל"ת משום שלום מלכות ולהקריב בע"מ. ראה מהרש"א וחי' רצ"ח. אולם היה דרוש לזה דעת מברעת ועוז נפש להעמיד על הנראה צורך לשעה. אבל רזב"א היה מיראי הנראה, ולא היה לו העוז להעמיד על דעתו מבלי לחוש מה יאמרו הבריות. כי דבר זה הוא דבר נמנע ואי אפשר לצאת ידי הבריות, וכל אחד מרחק מה שתברו מקרב, וענותנותו זו שחשש לדעת הבריות, למה שיאמרו הבריות. זו היא שגרמה תורבן וגלותנו.

עם הרעיון הזה נבאר מ"ש (ברכות כ"ח) בשעת פטירתו של ריב"ז, א"ל פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא. כי נתכוין בוזא להצדיק עצמו נגד אלה שהתפלאו עליו ששם לבו להצלה פורתא, ולא השתדל להציל העם כלו. לזה רמז פנו כלים מפני הטומאה, כי הנה אנו רואים ברוב בני אדם, אפילו הנכונים המיושבים בדעתם ומתונים, כאשר יבא עליהם צרה ויגון, מיד יאבדו בינתם וישתוללו ויתהוללו, ויעשו הכל ביאוש, מבלי לשום לב להציל מעט האפשרי, אחרי רואם כי הכל הולך לאבדון. וע"ז הורה ריב"ז, כי אפילו בשעה שהזאת מידק לפני העינים

ואי אפשר להציל את הנפש. את החיים החכמים. בכ"ז ראוי לאדם נכון להתחזק להיות לאיש גם בשעה זו. ולא יאבד את דעתו. וישתדל לפנות עכ"פ את הכלים... להציל עכ"פ את זה המעט שביכלתו לגאול ולהציל ממומאת המות.

ובאמרו להכין כסא לחזקיהו מלך יהודה. רמז רמזא דחוכמתא שהוא הלך בשיטתו ובדרכיו. כי הוא קצין דלתות ההיכל ושגרם למלך אשור (פסחים נ"ו.) והגם כי לא הודו לו חכמים. הרי המעם מבואר שם "לפי שהיה לו לבנות בהקב"ה שאמר וגנותי על העיר הזאת" (הש"י שם). נמצא דשם היה הבטחה מיוחדת ע"ז. אבל לולא זאת היה נכון דרכו דרך השלום. וממנו למד ריב"ז להדבק בשלום ולרדוף אחר השלום.

והנה מודעת זו כי מצוה לשמוע דברי חכמים. ראה (שבת קי"ח מימי לא עברתי על דברי חברי כו'. ומה יפה המליץ הגאון מליסא על המאמר בפסחים (מ"ב א') איתנו כ"ע חצביהו ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא. כי הורו בזה גודל אמונתם ועוצם סמיכתם על דברי הרב בתום ואמונה פשוטה מבלי לפקפק ולהרהר אחרי דבריו. אם כי לפי פשטותם לא היו מובנים כלל אל השכל הישר. וז"ש בעוה"ז עונות גלו ונתפזרו. ע"י מה שלא רצו לשמוע דברי דכמים ונתנו כתף סוררת לקולם הקורא לשלום. אבל לעת"ל אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ד"א ומשם יקחך ע"י השבת לב בנים אל אבות. והט"ת לב העם למוריהם וחכמיהם. מתת"י יחזקאל גוטמן אבד"ק הושי.

ד.

אמרינן בסנהדרין צ"ב כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. ובויקרא רבה פ"א ט"ז איתא כל ת"ח שאין בו דעת נבילה טובה

הימנו בשני מאמרים אלו שאין להם שחר בפשטות נלע"ד עפ"י
 מ"ש בשבת ס"ב שלשה דברים מביאין את האדם לידי עניות וכו'
 והמזלזל בנמילת ידיו וכו' דאמר ר"ח אנא משאי מלא חפני מיא
 ויהבו לי מלא חפני שיבותא ע"כ חזינן מזה שאם אינו נזהר במהרת
 ידים גורם על עצמו עניות ר"ל, ואיתא עוד בשבת ל"א עה"פ והי'
 אמונת עתיך כו' ודעת זה סדר מהרות וזה אפשר להעמים בכונת
 אמרם ז"ל כל מי שאין בו דעה כו' ר"ל שאינו נזהר במהרות ובוה
 גורם שיצטרך אח"כ לבריות מסברא אסור לרחם עליו כי כשהוא
 בעצמו על חיו לא חס כש"כ שאין אחרים מצוין לרחם עליו ובפרט
 לפי מה שפסק רמ"א באו"ח סי' קס"ג ס"ב דמי שלא נטל ידיו אסור
 להאכילו גם עפ"י דין אסור לרחם עליו וגם מאמר השני הנ"ל (כל
 ת"ח שאין בו דעת) נכון מאד דאיתא בפסחים ק"ג פשוט נבילתא
 כו' ולא תימא וכו' והבא ה"ק כל כו' דעת ר"ל שאם אין בו מהרת ידים
 כנ"ל נבילה טובה הימנו ר"ל איש זה שפושט ומתעסק בנבילה טובה
 הימנו כי הפושט נבילה מבזה עצמו בפני הכל בשביל מה? שלא
 יצטרך לבריות וזה שאינו נזהר במהרות סופו שיצטרך לבריות וממילא
 טוב הפושט נבילה ממנו, ולפי"ז יש להבין כוונת ר' אלעזר בסנהדרין
 שם כל מי שיש לו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו כי עיקר
 מהרות היו נוהגין בזמן הבית ועכשיו שבעו"ה בטלו כל מי שנוהר
 בהם ממילא נוהג עצמו כאלו גם עכשיו המקדש על בנינו עומד
 ובדרך זה יתפרש נמי הא דנדרים מ"א אין עני אלא "בדעה" דדא
 בוי כולא בוי ע"ש, ומהא דר"ח הנ"ל דאמר אנא משאי מלא חפני
 כו' משמע נמי (להיפך) שהנזהר במהרת ידים סופו שיתעשר ויש
 עוד זכר לדבר מסנהדרין שם כל אדם שיש בו "דעה" לסוף מתעשר
 ותמוה לכאורה מריש מגילה אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי
 אל תאמין וכו' ה"מ בדברי תורה אבל במו"מ סויעתא הוא מן שמיא
 הרי שלא מועיל שום חכמה ודעת נגד ד' להתעשר ולהאימורין

למעלה קאי על הנזהר במהרות שסופו להתעשר כהא דר"ח הנ"ל
פנחס מוועס וויען

ד.

ויקהל ל"ה כ"ג. על פסוק וכל איש אשר נמצא אתו כתב
רש"י תכלת או ארגמן או תולעת שני וסיים כלם הביאו. וכתב ע"ז
השפתי חכמים: יש מקשים למה אינו מונה רש"י בדכתיב בקרא.
או שש, או עזים, ותירץ הוא ע"ז. דהנה יש עוד להקשות בדברי
רש"י שפירש דאו או קאמר, הובא ס"ד לומר כן דדוקא מי שיש
לו כל הדברים יביא ומי שאין לו כולם לא יביא כלום, ומה יעשה
העני וכו' ע"ש שהאריך בדברים ובדיוקים ודיוקים, כבודו במקומו
מונת, אבל כ"ז גרס לו שלא דקדק היטב בדברי רש"י הנאמרים
בדיוק אמתי כמנהגו ז"ל, ותלה בו בוקי סריקי דבא לאשמעין
דאו או קתני, אבל באמת קשה לרש"י ז"ל דפתח הכתוב בלשון
יחיד; וכל "איש" אשר נמצא "אתו" תכלת וגומ' וסיים הביאו בלשון
רבים והל"ל "הביאו" בלשון יחיד, לזה תירץ רש"י במתק לשונו
בקצרה, וכל איש אשר נמצא אתו תכלת "או" ארגמן או תולעת
שני כלומר שהרי מילתא דפשיטא דכל המינים הללו לא נמצאו
אצל אחד כולם, וכמו שהודה גם הש"ת דלא ס"ד כלל דבעינן
שיהיו כולם אצל כ"א, אלא שאצל זה נמצא תכלת ואצל השני
ארגמן וגומר וכ"א מאלו הביא ממה שחננו הש"י, ולכן אמר כל"ר
הביאו, שכולם הביאו ונגמרה הנדבה, ומה שדולג רש"י שש ועזים
אין קשיא כלל, דאמו כי רובלא ליחשב וליוזל, ובכ"מ שמחשבים
דברים רבים המפורשים במקום אחר, למען הקיצור ידלגו בנתיים
אחדים מהם, ומובנים מעצמם שגם עליהם תמוך מלתם, וכן למשל
בפירש"י ריש פ' וארא, ציין ריש הפסוק וארא, ובמקום אל אברהם

ואל יצחק ואל יעקב, כתב אל האבות למען הקיצור כי שם האבות ידוע לכל, כנ"ל ברור, ת"ל בכונת רש"י.

יצחק מעלער הרב מבאלגראד.

אברהם יצחק הכהן קוק

הרב הראשי לארץ ישראל

האב"ד

בעיה"ק ירושלים תובב"א.

לחסידי מכשול

כאשר העתון "קול-ישראל" הנדפס פה עיקו"ת מפרסם כ"פ בשם בקמ"א גאון ישראל ראש רבני אה"ק שליט"א, ומיחס אליו ללא אמת כמה הוראות ופסקי הלכות, דעות והשקפות כלליות, עובדות ופעולות שונות, אשר לא כד"ת ח"ו, וכן נמצאו איזה מאמרים גליונות וחבורות שמפרסמים דברים מסורסים כאלה מתוך ספרי קודש של מרן שליט"א בהשמטת ראשי הדברים וסופם, ואפשר שאנשים ישרים יוכלו לבוא ע"י לידי כמה מכשולות, לכן הנני בזה להודיע ולהזהיר בשמו לכל אחב"י הישרים בלבותם, כי חלילה וחלילה לסמוך ולשום לב כלל וכלל על כל אלה הבדותות המתפרסמות על ידם ונתלות בשמו, בין בהוראות ופסקי הלכות, בין בספורי עובדות, בין בדעות והשקפות, וכן בהעתקות מסורסות, אלא אך ורק עפ"י עצם הדברים ממקורם הקדוש בעצמם.

בפקודת בקמ"א הגאון שליט"א.

צבי יהודה הכהן קוק.

תלמוד ירושלמי מסכת בבא מציעא עם פי' „נתיבות ירושלים“ מאת
הרה"ג המפורסים מו"ה ישראל חיים דייכעס אב"ד ליעדו.
תלמוד ירושלמי מס' בבא בתרא עם פי' „נתיבות“ ירושלים מהרה"ג
הנ"ל, ובסופו מאמר „מקור דין רומי מהתלמוד“ מאת בן
הגאון המחבר הנ"ל הרב החכם הכולל דר. שמואל דייכעס.

תוספתא חזון יחזקאל" חלק א' „סדר זרעים.“ כולל א) גוף התוספתא
עם חלופי גרסאות ושנויי נסחאות עתיקות ע"פ הוצאות
התוספתא השונות, שני התלמודים, מכילתא, ספרא וספרי, והגהות הגר"א.
ב) באור חדש, מתוקן ומשוכלל ע"פ המקורות העתיקים של שני התלמודים
וגדולי הראשונים וכמה באורים מהרב המחבר. ג) חדושים לברר הרבה
הלכות הנובעות מעמקי התוספתא. ד) ציונים ומראה מקומות בספרי התלמודים
מכילתא, ספרא וספרי ושאר מדרשי חז"ל וגדולי הראשונים וקדמונים שהובאו
בהם דברי התוספתא שסדר הגאון המחבר „מנחת בכורים“ ונקראו בשם „מצפה
שמואל“ עם תוספות מרובות מאת הרב המחבר בשם „מראה יחזקאל“. כל
אלה חברו מאת הרב הגאון המפורסים מו"ה יחזקאל אבד"ק סלוצק.

פרי שלמה דרשות למועדים ולמים נוראים. מאת הרה"ג צבי הירש
דאכאוויטץ רב בבה"כ „אגודת אחים אנשי ליבאוויטץ“ בראנוויל
נ"י. הספר הזה נכתב בשפה צחה ונעימה, בדרשותיו הנעימים כלל המחבר
במחמה אחת את העבר, ההווה והעתיד ולא תשבץ עין לקרות דבריו המסולאים
הנכתבים ע"פ רוח דתוה"ק.

מעשה עלילת הדם במיין (שנת הת"ל) י"ל ראשונה לפי כ"י החברה
כ"ח (216) אשר בפריש ע"י הרב דר. מאיר
בן אברהם הלוי מבאקארעשט.

הכתבת: Dr. M. A. Halevy, BUCUREȘTI, Traian 21

ידישע צייטונג אונאבהאנגעס ארגאן פיר פוליטישע, ווירטשאפטליכע
אונד קאנפערטיאנעללע אינטערעסען דעס ארטהאדאקסען
יודענטומס. ערשיינט יעדען פרייטאג.

Jüdische Zeitung MUKACEVA Postfach No 22

מוצאי מים פירוש מדעי בדרך הפשט והרמז [אלגורין] לאגדות רבה בר בר
הנא בדרך הפשט מתבארים הנוסחאות, המילים, וסגנון המאמרים
בדרך הרמז, מה דמחזי במחוג על נקודות שונות בדברי ימי עמנו וביחוד
בהתעוררה לשיבת ציון מהרה"ג מוה"ר חיים הירשענזאהן אבד"ק הובאקען.
חידושי הרת"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי, חלק ראשון על בבלי גפ"ת
ותוה"ר מהרה"ג הנ"ל.

אלה דברי הברית מתבארות בו כל הבריתות בישראל הנזכרות בתנ"ך
ותנאים, כחן הדתי, המוסרי, ההלכותי וההיסטורי
בשלשה חלקים, חלק א': מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן
מהרה"ג הנ"ל. להשיגם:

Rabbi Ch. Hirschensohn 231 Washington Srt.
HOBOKEN, N. Y.

קול קריאה

אל מחברים, סופרים ומוסדות בישראל.

אם חפצים אתם

להוציא לאור פרי

רעיונותיכם, ספרים,

עתונים או כרזים

ולמצא עונג בהוצאה

יפה ומדויקת במטותא,

נא פנו אלי ונפשכם

חננן. בית דפוס אחד

היותר גדולים אשר

ביוראפ ומוציא דבר

דפוס מתוקנים, יפים

ומשובללים. מחסוני

מלא עם אותיות חדשות

ומהדרות הן מרובעות

והן של רשי, וכלן

יוצאות מבית יציקתי.

.... הפועלים העמלים

עבודתם הקודש כלם

ברי אורין הם, יראי

אלקים והולכי ישר.

מחיר ההדפסה נמוך

וקרוב הדבר לכל מחבר

להוציא ספרו לאור בקל

בלי שום איחור

אני מעורר לשימת-לב

מחברי אמריקה-שמפני

הבול ש ע ר ה כ ס פ

(וראלוטען דיפערענץ)

יכולי להדפיס חבורהם

בחצי המחיר מאשר

הוא שם.

JAKOB WIDER'S BUCHDRUCEREI,
SEINI. Szinerváralja. JUD SÁTMAR ROMÂNIA

בכבוד ויקר
יעקב ווידער
המדפיס

הכתובת :

קבוצי אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' תורה בעני הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחדש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (Romania) — 1927.

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

הדת והחנוך. קובץ נאמרים על הונוך העברי בכלל ועל הדנוך הדתי בפרט על פי גדולי חכמי ישראל וטובי המחנכים והפדגוגים בישראל עם תכנית למודים לבית-ספר עברי דתי-לאומי מאת הרה"ג ר' שמריהו ליב הורביץ אבד"ק נויארק.

כבוד שמים על המשה חומשי תורה ח"ת ודברים נחמדים מאוד מאת הרב ר' אברהם שטערין רבדקה"י נאוועזאמקי. הספר מחזיק שס"ב עמודים ומחירו א' דולר. מחברים ומו"ס אם ישלחו מקודם ספרים אחרים המחזיק כעמודי הספר הנ"ל ישלח להם הספר הנ"ל בתמורה. להשיגו:
Rabin Abroham Stern, NOWE-ZAMKY, Cehoslowakia.

יד יהודה חלק חמשי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג המפורסם מו"ה יהודה ליבוש לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגארא. מחירו עם פארטע א' דולר. להשיגו אצל נכד המחבר.
Rabin Efraim Landau, BUCUREȘTI, Traian 24.

ספר תרי"ג מצות סדר המצות לפי מנין הרמב"ם ז"ל מבפנים, וסביב לו מימין „מטעמים" כאשר אהב אבינו שבשמים, ומשמאל „דברי יעקב" לברר ולפרש דברי המצות לתרץ ולפרק מחלוקת הרבה מראשונים בסברא ישרה ולאחרונה פירושים יקרים ברעיונות נפלאים. אחר כל מצוה דרוש מעניני המצוה בשם „כבוד הגרון". מאת הרה"ג המפורסם מו"ה יעקב איסקאלסקי אבד"ק נויארק. חלק ראשון. להשיגו:
Rabbi Jakob Eskolsky, 256 Eas Broobway, NEW-YORK.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר „מנחת עני" על ענין התורה והמצוה. ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי דולר עם המשלוח. דבר ליעקב דרשות לכל שבתות השנה ולמועדים מהרה"ג יעקב הכהן פלעקסער אבד"ק פליינפעלד נ. דוש. להשיגו:
Rabbi J. Flekser, 457 West Third Str. PLAINFIELD N. Y.

יד יוסף חי' עה"ת ופרקי אבות מהרה"צ ר' יוסף אהרן ז"ל אבד"ק בוטשעטשא וק' דארהוי. י"ל ע"י בנו הרה"ג ר' אליעזר זאב מארילוס אבד"ק בוטשעטשא. להשיגו:
Rabin L. W. Marilus, BUCCEA, Romania.

מקיץ נרדמים בשמנה ענפים מענף קץ ומנחת ציון בהתעוררות רב לחנוך בנים בדברים נעימים בחומר רב לדרשנים ולמטיפים לפי רוח העת והזמן מאת הרה"ג ישכר בער גאלדראט מקיעלץ בעהמח"ס מנחת ישכר על שו"ב ג"ח ועוד. להשיגו:
S. B. Goldraf, KIELCE, u. Cicha 4, Polonia.

כנסת ישראל על פרקי אבות חלק שלישי עם פרש"י ומדרש שמואל מלוקט מכמה מאות ספרים טובים גם הוסיף המחבר הרבה פשטים ודרושים ומשלים משלו, מחירו שני דולר. אי"ה בקרוב יופיע החלק הרביעי להשיגו אצל המחבר.
Rabin Izidor Goldmann, ORADEA, Str. Saguna 19.

ו.

(סוף מתנברת א"ב אות א').

ולענין נראה שנוכל לחלוק דהא דאמרין דאסור להסתכל
 אפי' באצבע קטנה היינו שמסתכל במתכוון ליהנות וכמו שביאר הרמב"ם
 בפכ"א מה' איסורי ביאה ה"ב וז"ל שם והמסתכל אפי' באצבע קטנה של
 אשה ונתכוון ליהנות כמו שמסתכל במקום התורף וכן כתב הטור באה"ע
 בס"י כ"א וכתב שם מרן הכ"מ ז"ל בשם א"ח שכתב בשם ה"ר יונה שאסור
 להסתכל באשת איש מה"ת שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
 עיניכם ואסור להסתכל בפנויה מדברי קבלה שנאמר ברית כרתי לעיני
 ומה אתבונן על בתולה וכל המסתכל בא"א מכשיל ומכחיש כח
 יצרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית שכך אמרו חז"ל בסנהדרין
 צ"ב. כל המסתכל בעריות וכו' ואסור מה"ת להרהר באשה ואפילו
 פנויה וחמור הרהור פנויה שעל הרהור עובר בלאו מן התורה שנאמר
 ונשמרת מכל דבר רע ופירשו חז"ל בגמרא ע"ז דף כ': שלא ירהר
 ביום ויבא לידי טומאה בלילה וכו' עש"ה. וכן פסק המחבר בש"ע
 אה"ע בס"י כ"א סע' א' וכן כתב שם הב"ש בס"ק ב' והבא"ה בסק"א
 עש"ה ולפי"ז נוכל לומר דמה שאמר רב חיסדא שוק באשה ערוה משמע
 שהשוק היא ערוה בכל ענין היינו אפילו אינו מתכוון ליהנות אלא
 בראייה בעלמא אסור ולפי"ז בא"א נמי אם אינו מתכוון ליהנות אלא
 בהבטה בעלמא דינו כדן אשתו היינו דבעינן טפח מגולה לק"ש
 והא דקאמר אלא באשתו ולק"ש נוכל לומר שלא דוקא אשתו אלא
 כל הדומה לאשתו באופן שההסתכלות יהיה מותר משום דאמר ר"י
 סתם טפח באשה ערוה משמע כל אשה הן אשתו והן אשה אחרת
 וכן נראה דעת הטור באו"ת בס"י ע"ה טפח מגולה באשה במקום
 שדרכה לכסותו אסור לקרות ק"ש בנגדה אפילו היא אשתו
 דמשמע דאשתו וא"א שוין לענין שיעור טפח ולכאורה תמוה משום
 דבגמרא מוכח דבא"א אפילו פחות מטפח אסור אבל לפי מה שביארתי
 בע"ה אתי שפיר משום דהטור מיידי בראייה המותרת בא"א דומיא
 דאשתו ובכה"ג הוא שוין אבל בראייה האסורה בא"א בזה לא איירי

הטור משום דבלאו הכי אסור אפילו בלא ק"ש והאיסור הוא משום
הרהור כנלענ"ד.

ובשו"ע או"ח בסי' ע"ה סע"א כתב המחבר כמ"ש הטור והרמ"א
ז"ל כתב שם בהגה וי"א דוקא באשתו פי' צריך טפח אבל באשה
אחרת אפילו פחות מטפח הוי ערוה והוא כמ"ש הגהות מיימוניות
בשם הבה"ג ומהר"ש בברכות ומפסקי הרא"ש באות ל"ז משמע
דטפח באשה ערוה אפילו באשה אחרת וכו' והב"ח בטור או"ח סי'
ע"ה חולק ופוסק כמו שכתב הרא"ש שאפילו באשה אחרת נמי אין
איסור אלא דוקא בטפח אבל פחות מטפח אין איסור עש"ה ואחמכ"ה
לא אובל להבין את דברי קדשו משום שמהגמרא ברכות לא משמע
כן דמקשינן שם טפח באשה טפח למאי ותירץ באשתו ולק"ש ואם
נאמר כדברי הב"ח מדוע לא משני בקצרה הכא לק"ש דמיירי בכל
הנשים ולמה נקט באשתו ולק"ש אלא מסתמא יש חילוק והט"ז כתב
שם בסע"ק א' דהא שכתב הטור וכן אם שוקה מגולה אסור וכו',
נראה שהוא קמ"ל דאפילו באשתו ופחות מטפח אסור משום שהוא
מקום הרהור יתר משאר איברים ועיין בדברי שמואל בסי' רצ"ג
ובע"ז שם במקומו והפ"ח בסימן זה בסק"א חולק על הרא"ש והפרמ"ג
במשבצות בסי' ע"ה באות א' ובא"א שם הרחיב הענין עש"ה ולפי
מה שביארתי בע"ה שיש נ"מ בין הסתכלות במקום האסור ובין מקום
המותר נוכל לומר שגם הרא"ש ז"ל סובר בן וכן משמע שהכריעו
מרן הב"י ז"ל והמתבר באו"ח בסי' ע"ה ס"א ומ"ש שם הרמ"א ז"ל
על זה כתב הא"ר בסק"א שכוונתו הוא שבאשה אחרת ולא באשתו
אסור גם בפחות מטפח לזה אומר דמהר"ש נראה דטפח באשה
ערוה גם לאחרת פי' דאפילו לאחרת אין איסור בפחות מטפח עכ"ל עש"ה
ועכשיו נבאר את דברי הרמב"ם ז"ל מ"ש בפ"ג הט"ז מה' ק"ש בשם
שאסור לקרות כנגד צואה ומי רגלים עד שירחק פי' דברו רבינו כיון
שאמר הכתוב והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר מבואר
שבכל מקום שיש שם קדושת השם כמו במחנה המלחמה שהארון

והשם מונח שם היה בתוך המחנה כמבואר בתוספתא סוטה פ"ז
 על הא דכתיב כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך זהו השם שבארון
 וכן מבואר בגמרא סוטה מ"ב: ונצטוו על שני דברים א' שהמחנה
 צריך להיות קדוש וכל מי שהיה מוכרח לצאת יצא חוץ למחנה
 משום דצואה אסור להתראות במקום קדוש והשנית שלא יתראה שום
 ערוה במקום קדוש וכיון אפילו במחנה אסרן הכתוב ק"ו לאיש
 העומד ומתפלל או קורא ק"ש או מברך ומזכיר את השם הקדוש
 כמה פעמים בודאי מחויב לראות שהמקום שסביביו צריך להיות
 נקי מצואה ומערוה משום שכל סביביו פשיטא דהוי כמחנה שכינה
 ומוזה אנו למדין שבשעה שאדם קורא ק"ש או מתפלל או מברך
 אסור להיות נגד עיניו איזה מין ערוה גלויה משום דכתיב ולא
 יראה בך ערות דבר פי' כך במחנה שכינה שלך לא יתראה ערוה
 וזהו שכתב הרמב"ם שישם שאסור לקרות כנגד צואה ומי רגלים
 עד שמרחיק כך אסור לקרות כנגד ערוה עד שיתחזר פניו ואח"כ
 כתב מהוא הנקרא ערוה ופי' שכל האשה ערוה לפיכך לא יסתכל
 בגוף האשה כשהוא קורא ואין ג"מ באיזה מקום מפני שכתב המלה
 לא יסתכל משמע לא יסתכל ביפיה וזהו אסור אפילו בפחות ממפת
 ואח"כ פי' את הדין שאם היה מגולה טפת במקום שצריך להיות
 מכוסה אפילו באשתו אסור לקרות כנגדה והאיסור הוא משום הרהור
 כמו שביארתי בע"ה שהוא אסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו
 מפני שהוא לאו שאין בו מעשה וכמו שביאר הפרמ"ג במשבצות
 סי' זה עש"ה.

והנה כל אשר ביארתי עד עכשיו הוא רק על השיעור או טפת
 או פחות ממפת אבל בנגד בשעה שהנשים עומדות מגולות עד
 לבן ובפרט במקום קדוש לית מאן דפליג שאסור לברך בפניהן
 וכמו שכתב התפארת שמואל בברכות על הרא"ש בפסקא ל"ז באות
 ל"ז וז"ל מה שכתב הרא"ש ודבר הרגיל להיות מכוסה באשה וכו'
 פי' לאפוקי מה שדרך הנשים להיות מגולה כגון הפנים והידיים אבל

מה שרגילות הנשים לגלות זרועותיהן ורגילין להיות פתוח עד סמוך
ללבן זהו מנהג רע וקורא אני בהם חוקים לא טובים וטפת באשה
ערוה ולכן נלעג"ד שבכל אופן אליבא דב"ע אסור לברך בפניהן
הברכות מפני שמזכיר את השם והן עומדות בזרועות מגולות ובגופן
עד לבן ומביאין לידי הרהור ואין אני יודע למה מחשים הרבנים
דפה הן הועד והן האגודה והן הכנסת. הלא כל הרבנים מחויבים
לעמוד על דבר זה בכל כחם ולהסיר המכשול באיסור דאורייתא
ובפרט שמרקדין בבית הכנסת אנשים ונשים והוא אסור כמו שהביא
הב"ב בו בשם מהר"ם מרוטענבורג ועיין בפני יהושע בח"ב אה"ע
בסי' מ"ד ובגן המלך סי' ק' ומהריק"ש באו"ח בסי' רי"ז עש"ה.
ולכן נלעג"ד שהרב עשה יפה במה שלא רצה לסדר הקדושין בבית
הכנסת ולברך שם וגם הבע"ב החשובים יכולין לעכב שלא להעמיד
החופה בבית הכנסת רק בחצר ביהכנ"ס תחת השמים כן נלע"ד
להלכה ולא למעשה עד שיוסכימו עוד רבנים ע"ז ומבקש אני
מהרבנים הגאונים שיקחו חבל בענין הזה בירחון קבוצי אפרים.

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין
מח"ס דרושי מהרש"ם הלכה אגדה ושו"ת.

ז.

ירושלמי ב"ב פ"ג ה"ג שלש ארצות לתוקה וכו' א"ר חנינא
שני ערלה ביניהון. ואין לזה ביאור. ובמראה הפנים כ' שמאמר
ר' חנינא אינו שייך לבאן. אולם בירושלמי שלפני דפוס וויניציא
מובא המאמר במקום זה:

וגראה ליישב בהקדם מה שפסק הרמב"ם פ"ב מה' טוען
ונטען "אכלה ערלה וכו' אעפ"י שנהנה בעבירה ה"ז תוקה" והקשו
על הר"מ מכתובות פ"י רב יהודה עבד עובדא בחבילי ומורות רב

יהודה למעמיה דאמר אכלה ערלה הוי חזקה ולדברי הרמב"ם דאכילת ערלה הוי חזקה אף על ידי אכילת פירות איסור אי"ב מאי ראי' דזמורות הוי אכילה דלמא מיירי באכל פירות ערלה ובלתוס' ב"ב דף ל"ו ד"ה אכלה הביא ראי' זו ועיין מגיד משנה ובהשנות שם.

וליישב פסק הר"מ נראה לומר דהנה בטעם חזקה יש ב' טעמים (א) תלת שני לא מיוחדר אינש בשמריה (ב) לא שביק אינש דלישתמיש בשדהו ושתיק (ב"ב כ"ט.) ואף דבגמ' מסיק אלא אמר רבא שתא קמיתא מיוחדר וכו' אולם הרמב"ם פ"ג דב"ב כתב דטעם דתלת שני לא מיוחדר בשמריה לא מספיק לאוקים השדה ביד המחזיק אם לא בצירוף הטעם של לא שביק, ועיין קצוה"ת סי' ק"מ.

ויש לחקור בפירוש טעם דלא שביק, אם נאמר דהטעם הוא פשוט שתם על פירותיו אי"ב מי שלבו טוב לכל ואינו מקפיד אי"ב אין ראי' שמכר מדלא מיתא ואמאי הוי חזקה בטעם א' בלבד, וצ"ל דלא על פירותיו בלבד הוא צריך למחות אלא מיראה שמא יתחלט השדה, כי אחרי שידוע דתלת שני לא מיוחדר ממילא כל אדם מקפיד וימחא מיראה שמא יטעון המחזיק לקוח הוא בידי ואבד שטרי ולפי' שני הטעמים שייכים ומחזיקים זא"ז.

והנה באכלה ערלה אם יטעון המערער שלפיוכך לא מחה שאין הפירות מותרים באכילה לכאורה חסר הטעם דלא שביק ובמה נוקים השדה ביד המחזיק, אולם אם נאמר שיש אפשרות בשני ערלה להחזיק גם בהיתר שפיר הוי חזקה דהי"ל למחות כי המחזיק יכול לטעון אכלתי שני חזקה ואנכי שמרי, ועי' חזר הטעם דלא שביק מיראה עבור אבדן שדהו.

ומיושב כזה פסק הרמב"ם דשפיר מביא ראי' בכתובות דגם זמורות הוי אכילה מהא דאכלה ערלה הוי חזקה דאל"כ זמורות לא הוי אכילה אמאי הוי חזקה בערלה אפילו ע"י אכילת פירות

הלא אין מעם דקפיד דיכול המערער למעון דלא מחא שאין הפירות מותרים. וע"כ צ"ל דגם זמורות הוי אכילה והי"ל למחות שמא יחזיק בהיתר ויטעון אבד שמרי ולפ"ז אף אם אבל איסור הוי חזקה כי הו"ל למערער לירא שמא יחזיק בהיתר ע"י אכילה זמורות. והנה הרשב"ם כתב בפירוש המשנה דף ל"ח. דת"ק ור"י מחולקים בזה דלת"ק הוי טעם חזקה משום תלת שני מיזרח. וממילא הוי צריך להקפיד על שיעור שיטעון המחזיק אבד שמרי כי יתירא עבור שדהו במשיב ולפ"ז גם בשני ערלה יש לו למחות דיש לו להתירא עבור טענת חזקה. אולם לר"י כתב הרשב"ם הטעם של חזקה דלא שביק אינש דאכיל פירותיו אפילו שעה אחת ולפ"ז דעיקר טעם של המחאה הוא עבור הפירות א"כ בערלה שאין הפירות כלום אין ראי' מדלא מיחא ולא הוי חזקה וזה שכתב הירושלמי דת"ק ור"י שני ערלה ביניהון דלת"ק הוי חזקה ולר"י לא הוי חזקה.

יהושע הלוי הירשהארין חופ"ק מאנטריאל.

ח.

בהחברת קבוצי אפרים תרשי תמוז אב ס' א' יצא רב א' ש"י לאסור לעשות חופה בביהבנים ולפענ"ד להוסיף עוד עפ"י שיטת רש"י קידושין נ"ב : ד"ה וכי דאין אשה נכנסת בעזרה ע"ש. ואף שהתוס' חולקים מ"מ בקידושין מודו דאין רגילות. ממעם דהוי בזיון ומלתא דל"ש הוא ע"ש. ובזיון הוי דיבואו אנשים ונשים יחד כדרך בחופה והוי ערבוביא. ובוה גם תוס' מידים לרש"י. וע"י יעב"ץ שם בהגהותיו. ובש"ס מ"ק י"ח. אשה בי מדרשא לא שכיחי. וע"כ דגם ע"צ הריחוק ל"ג דאשה תכנס בי מדרשא. עד שאמרו ל"ש. ומכ"ש בעזרה וזה דב' החוס' דל"ש וא"ש. וע"ע צאן קדשים וברכת הזבח ספ"ז דמנחות. ובראש יוסף ריש חולין. וכשיטת רש"י מוכח מירושלמי מעשר שני פ"ה ה"ג מתיב ריב"ח וכו' א"ל והא כ' אתם וביתכם. ואשה נכנסה בעזרה (בתמי' ע"י קרבן עדה) ומוכת ברש"י וכ"כ בצו"ר שם. וע"י ס' בית האוצר ח"א ה' כ"ה ע"ד).

שוב ראיתי בשו"ת הר"ם בסופו בהלקוטים להל' שחיטה.
 שהר' לדעת רש"י מחגיגה ט"ז : הו' לנו עגל כו' והביאנהו לעזרת
 נשים וסמכו עליו ולא נכנסו לע"י ע"ש. וע"כ כרש"י.
 עכשיו מצאתי בתוספתא ערבין פ"ב ה"א מעולם לא נראית
 אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד וכו' וע"ש במצפה שמואל
 ומוכח ג"כ לאסור ובשיטת רש"י.

וידוע ד' הראשונים דבית הכנסת הו' מקדש מעט ובהרבה
 דברים דומו למקדש (ועי' באחרונים מ"ש אם קדושת ביהב"ג הו'
 דאורייתא או דרבנן ע' שו"ת זית הענן ח"ב או"ח סי' ב' ושו"ת
 הר"ם או"ח סי' ב' ושדי חמד כללים מערי ח"ב סי' מ"ג וסי' מ"ד.
 ומאז הבאתי רא"י מרמב"ם במנין המצות אות ס"ה דלא תעשון כן.
 הוא גם בביהב"ג ובית המדרש ע"ש ובהגהות נומקי מהרא"י
 על הרמב"ם פ"ו מיסודה"ת מ"ש בזה. ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי'
 יו"ד באריכות) ממילא לפ"ז לשיטת רש"י וגם לשיטת התוס' דמורו
 בכה"ג וכמ"ל ממילא אסור לעשות החופה בביהב"ג. ויש עוד לעי' בזה
 עפ"י ש בשו"ת טוב טעם מהד"ק סי' קפ"ט דבמקדש אין יצאה"ר שולט
 לא יגורף דע כתיב וכמ"ש במ"ר פ' ויצא דאפי' בביהב"ג אין יצאה"ר שולט
 כ"ש בבית המקדש ע"ש. וע"ע ירושלמי סוטה פ"ג ה"א. ואין הדבר בעור
 (שיניח הכהן ידו תחת יד אשה וזה. ק"ע) וכו' ואפ"ת ילד. שאין
 יצאה"ר מצוי לשעה. היינו לשעה מועטת. ק"ע ופ"מ). ומשמע דיש
 חשש גירוי יצאה"ר במקדש. ורק לשעה מועטת ל"ת. ועי' סוכה
 נ"ב ע"ב תיקון גדול מתקנים. וקידושין פ' ע"ב מחלוקת אבא
 שאול ורבנן אם בשעת אנינות תבר יצרי' או לא ע"ש ובשדי חמד
 מערכת אבילות סי' קצ"ט.

הנוף הענוף בהר"ב דוד צרנצפקי החופ"ק גאלין.

מ.

במסכת בב"מ מ"ב: בפירש"י ד"ה בכיסו ע"ש, הנה לפי פירש"י קשה לכאורה מה בין תירוצו של רב סמא לתירוצו דרב אשי, דעיקר תירוצן שניהם הוא דאין להנפקד שום דיוח מכישות המפקיד, לרב סמא, משום דהתמיץ השכר, ולרב אשי, משום שהכישות גרועים נתקלקל השכר ולא ליחא ליה בו, ומה נ"מ ביניהם "וזה יש ליושב קצת דלר"ס אף שנתקלקל מעצמו פטור מלשלם ולרב אשי דוקא בנתקלקל ע"י הכישות, וזה דוחק קצת אך מלבד כ"ז קשה קושית התוס' עז, דאם הנפקד משלם לו דמי הכישות של המפקיד הגרועים למה תבעו לדין האם רוצה ישלם לו דמי כישות יותר טובים משלו? והוא קושיא אלימתא, וגם קשה סיום הגמרא "ומשלם ליה דמי כיס" בלי שום טעם, הלא הכישות הגרועים גרמו לו היזק, ולולא דמסתפינא מרבותנו הגדולים, הייתי אומר בפשטן של הדברים דבר נאה ומתקבל לענ"ד, והוא דרב אשי תירץ אופן אחר משל ר"ס, דלרב אשי מיירי דהכישות של "הנפקה" היו גרועים וכיסו, ושל "המפקיד" היו יקרים וטובים לאיזו צורך אחר, או לשכר ממין אחר, ולהנפקד אין צורך כלל בהם לבית מלאכתו שאינו עובדת כלל ממין זה, ולכך לא עלה יותר יפה, ולא משתרשי ליה כלום ע"י הכישות הטובים, ומה שמסיים הגמ' "ומשלם ליה דמי כיס" אינו פסק הלכה רק סיום בירור טענותיהם של הבע"ד, שהנפקד רוצה לשלם לו רק דמי הגרועים שהיה נזקק להם, ולא לטובים יותר והמפקיד תובע גם היתרון דשוינן כישותיו, ולא נפשמה האיבעיא, ועל הדיון לעשות פשר כמו שפירש"י לעיל גבי בקרא, או ככל ספיקא דממונא, ובוה מיושבים כל הקושיות, ואם שגיתי הה"כ, יצחק מעלער רב בבולגראד.

העתקה מהקול קורא *

של הרב הגאון המפורסם הדר' הערצאג שליט"א
הרב הכולל של כל מדינת אירלאנד יצ"ו.
(בנו של הרב הג' מפריו).

הרבה קראתי ושמעתי ע"ד הר כנען הסמוך לעיה"ק צפת
ואם כי אויר ארץ ישראל בכלל מבריא ומתכים הנה אוירו של
ההר כנען מצויין כיב בצחותיו ובתכונותיו הנפלאות עד שמר
הרברט סמואל לפניו הנציב העליון של ארץ ישראל מכנה את
ההר כנען בשם שווייץ של ארצנו הקדושה.
רבותינו ז"ל הפליגו מאד בגודל המצוה של ישוב ארץ ישראל
עד שאמרו ששקולה מצות ישוב ארץ ישראל בכל התורה כולה
ואמנם בימינו אלה גדולה מצוה זו עד לאין ערך כי בעינינו ראינו
אתעוררותא דלעילא וההשגחה העליונה נראה לנו באצבע כי
האתחלתא דגאולה ממשמשת ובאה.

וחובה קדושה מוטלת על כל ישראל להתעורר. באתעוררותא
דלתתא לקום ולבנות את ארצנו הקדושה השוממה והחרבה זה
קרוב לאלפים שנה. ומחכה לבניה לשוב אליה מארבע כנפות הארץ
אן לזאת קורא אני קריאת גדולה לכו אחינו בני
ישראל להשתתף בכל כחם בבנין הארץ
ובגאולתה והגני מציע ג"כ הצעה מעשית בנוגע לההר הטוב
הזה הר כנען.

הנה אחינו אלה אשר חנן ה' אותם בהון ועושר רגילים לשלוח
את בניהם לבתי חנוך בשווייץ ולבשאר ארצות המצטיינות באוירן
היפה בכדי לתת להם חנוך הגון ולהבריא את גופם בבת אחת
יעמדו נא אחינו ויבוננו בתי חנוך כאלה על מרום הר כנען בתי
(* הקו"ק הזה גשלח לי מידידי הרבני המופלג בתורה חו"ג עסקן
צבורי כש"ת מו"ה זלמן מרדכי מאירוב נ"י מפריו בבקשה לפרסמו בירחוני.
ולרוב חשיבתו נתתי לו מקום באמצע החוברת. העורך.

החנוך האלה יתנהגו על מזהרת הקדש ברוח הדת והלאומיות ושם יקבלו בנינו חנוך דתי ותרבותי כאחד על אדמת ישראל ויתגדלו להיות בנים נאמנים מסורים בכל לב לתורה'ק לעמינו ולארצנו ויחד עם זה ישאפו את האויר הצח והנפלא של הר כנען אשר יחזק את כחם ואת רוחם כאחד ויהי לברכה בישראל בריאים ורעננים מלאים אהבה והערצה לכל קדשי ישראל מקור חיים לכל בית ישראל.

יצהרם אייזיק הלוי דר. הרצוג

הרב הכולל לכל מדינת אירלנד.

Dr. Herzog Grand Rabbi de L'Elat Libe Ireland.

מסכת נדה דף ב' : מאן תנא חביות ר"ש הנה הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ה מהל' תרומות הל' כ"ד כר"ש ע"ש בכ"מ ז"ל ובפ"ז מה' מעשר הל' ד' במשנה למלך ולכאורה קשה לי כיון דהרמב"ם ז"ל פוסק בחביות כר"ש היה לו לפסוק במקוה ג"כ כר"ש ועיינתי בפ"י מהל' מקואות הל' ו' דפוסק כרבנן ע"ש במל"מ שהרחיב מאד בזו ולא מצאתי שם קושיתו ואחרי הרבה זמן מצאתי בש"ס חדש בהג' של הרב מוה"ר מאיר מבערלין ז"ל בד"ה שם א"ל חסר וכו' והיינו דאמר לקמן למירמי חביות ומקוה וכו' ובוה א"ש פסקי הרמב"ם ז"ל שהקשה הרשב"א ז"ל אהרדי ע"ש. ולולא דמסתפינא הייתי אומר דבחביות פוסק כר"ש ובמקוה פסק כרבנן. משום דרבי סתם במתניתין כרבנן וסתם במתניתין ומתלוקת בברייתא ה"ל כסתם דמתניתין עיין בביצה דף א' גבי שבת סתם ובחולין פ"ה ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ודברי ר"ש בכסוי הדם.

הק' שמעון זאב בהגאון דזר"ב שליט"א

בענגים בלאפמינען

יא

בס' "ארץ חמדה" (מהגאון מלבי"ם ז"ל) סדר וילך מביא שם קושית העולם על מס' ראש השנה ט"ז אר"י למה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כו' ומקשין העולם ממ"ש רש"י ז"ל בס' בחקותי עה"פ וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור למה לא נאמר זכירה גבי יצחק דאפרו של יצחק נראה לפניו צבור ומונת על המזבח הרי דאינו צריך זכרון לעקידת יצחק ע"כ תוכן הקושיא ולדידי יש לדייק עוד תיבת "לכם" לכאורה מיותר קצת והוא לי' למימר "כדי שאזכור עקידת יצחק כו'" כלשון הכתוב "וזכרתי את בריתי יעקב" ולא כתיב וזכרתי "לכם" את בריתי כו' וכן גבי יצחק ואברהם לא נזכר "לכם" ונלע"ד ליישב כל זה בהקדם דברי הס' "בינה לעתים" (מובא בתחלת דרוש שני ליום ב' דראש השנה) בד"ה אחד (באמצע) בזה"ל כי עיקר הכוונה אינה להזכיר לפניו יתב' זכות העקדה למען בזכות הפעל המעולה ההוא שעשו האבות כו' נשיג התכלית אשר אנו מבקשים היום אבל יסוד הזכירה היא "לעצמנו" להעלות על ראש הסתכלותנו כמה וכמה יתוייב לנו כו' עי"ש ובס' "יד יוסף" מביא מאמר דר' יודא הנ"ל והקשה ג"כ הא אין שכחה לפניו יתב' גם בלא שופר ותי' דהש"ת רוצה בזה שישראל יזכרו העקדה וימסרו נפשם כיצחק בן אברהם על קדושת שמו יתב' ועפ"י זה מפרש מה שאנו אומרים (בשמע של ר"ה) "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה כו'" וא"כ קשה "ועקידת יצחק" שצוה לנו הקב"ה לתקוע לזכור עי"ז עקידה למה לי ועי"ז מתרץ "לזרעו היום תזכור" ר"ל שעיקר הזכירה הוא לזרעו שילכו בדרכי אבותיהם וימסרו נפשם בשבילו יתב' עכת"ד הס' יד יוסף חזינן מכל זה שעיקר התקיעה בשופר של איל הוא

„בשבילנו“ לבד אבל לפניו אין שכתה ובפרט שאפרו של יצחק צבור ומונח לפניו כפירשׁי הנ״ל ומעתה שפיר מיושב קושית העולם המובא בראש אמור דהכונה של ר״י היא ג״כ לרמז כל המבואר לעיל דהקב״ה הכי קאמר לישראל תקעו לפני כו' שאזכור „לכם“ ר״ל תכלית התקיעה יהא לכם ובשבילכם (ומדויק תיבת „לכם“) אבל לפני אין שכתה ואפרו של יצחק צבור נמצא שמאמר דר׳ יודא עם פירשׁי עה״ת אינם סותרים כלל ומה שחמר כאן נתגלה כאן.

ואנב אעורר על מה שראיתי ב„קבוצי אפרים“ סי' ב' (שנה זו) שכתוב לאמר דהרמב״ם ס״ל כדעת הרשב״א דאף היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי מצוה מ״מ אמרין מל״נ דאי לא״ה קשה על הר״מ מהא דאסור לטבול ביממה״ח במעין עיי״ש ובמחכית לא ראה יפה מ״ש השעה״מ שהקשה למה השמיט הר״מ דינו של רבא הא דנודר מן המעין מה ענין שמיטה זו? ותירץ השעה״מ בה' שופר דהרמב״ם סמך עצמו על מה שפוסק באומר הנאת תשמישך עלי דאסור לשמש עמה ~~הגם~~ דמצות לא ל״נ מ״מ כיון דמתהני גופו בהדי מצוה אסור עכ״ד משמע בהדיא דהרמב״ם לא ס״ל כשיטת הרשב״א מדהשמיט הא דרבא.

פינחס מיוזש וויען.

תשובת המערכת: למר מ. א. פר. אין דרכנו להתעסק בענינים כאלו כי ירחוננו הוא מוקדש אך לתורה ולתעודה. בכל אופן כבר ידוע דרכו של העורך בול״ת להטיל מוס בקדשים ולהתכבד בקלון חברו. עליו ועל כיוצא בו כבר תרצו משפטם חז״ל במס' שבת ל״ב.

דגלנו קובץ לספרות ולעניני היהדות החרדית, מופיע בפורמט זשורנלי מדי
חדש בחדשו שנה שביעית מחיר הגליון לחו"ל 15 סענט. לשנה רק
1 דולר וחצי. משלוח כספים במכתב סגור או ע"י פאסט טשעק P. K. O. 13.810
„Dyglejnu“ WARSZAWA, Graniczna 9—2.

חיים וחסד ח"ת על מועדי ה' ועל פסוקי תורה נ"ך ואגדות הש"ס ומדרשי
חו"ל מאת הרה"ג אלעזר חיים יאדמאן אבד"ק שודלאווצי והגליל.
קונטרס „עת ספור" הספר על הרה"ג יואב יהושע כרם ישראל ז"ל אבד"ק
קינצק. מהרה"ג הנ"ל.

הברם עניני דרוש ביאורים ופירושים על פרשיות התורה ומועדים ומדרשי
ואגדות חו"ל בהשתתפות גדולי רבנים יו"ל מדי חודש בחדשו מהרבנים
קלונימוס קלמיש הוברבנד ור' שמעון יהודה טרפשטיין. להשיגו :

K. Huberband Mita 9. m. 9. WARSZAWA.

דרשות אור הישר מהרה"ג רש"י הילמאן מלונדון. דרשות לכל פרשיות
של ספר בראשית שהם ג"כ כדבר בעתו לכל תקופות
השנה ושני דרושים לחנוכה, וכמה הספרים, ולפני קונ' ההספרים הקדמה
בשם „חשבון גוף ונשמה" ובסופו דרוש אחד לכל מיני שמחה. מחירו שני
דולר, למוכרי ספרים ראבאט, מספריו הראשונים נמצא עוד אצלי למכירה
„אור הישר" על מס' בכורות חמשה דולר, „אור הישר" על מס' ערכין
תמורה שלשה דולר, „אור הישר" על מס' כריתות מעילה קנים תמיד ומדות
שלשה דולר, וכולם מבורכים, הרוצה לקנות כל ספריו עם ספר הדרוש ביחד,
אחד עשר דולרים, להשיג ;

Rabbi S. J. Hillman Court Lodge, Milberij st. LONDON E. 1.

תפלת הדרך ונלוה אליו איזה פרקים בדברי מוסר השייכים להנוסעים
במסילת הברזל ונקרא בשם „אורחת חיים" מהרה"ג חיים
צבי הירש ברודא זצ"ל, ונדפס כעת פעם שנית ע"י נכד המחבר הרב
ר' שמעון זאב בענגיס להשיגו ;

S. Bengis LAPPIENEN. Ostpr. Germanie.

מוצאי מים פירוש מדעי בדרך הפשט והרמז [אלגוריא] לאגדות רבה בר בר
הנא בדרך הפשט מתבארים הנוסחאות, המילים, וסגנון המאמרים
בדרך הרמז, מה דמחוי במחוג על נקודות שונות בדברי ימי עמנו ובייחוד
בהתעוררה לשיבת ציון מהרה"ג מוה"ר חיים הירשענזאהן אבד"ק הובאקען.
חידושי הרת"ה למס' הוריות בבלי וירושלמי חלק ראשון על בבלי גפ"ת
ותוה"ר מהרה"ג הנ"ל.

אלה דברי הברית מתבארות בו כל הבריות בישראל הנזכרות בתנ"ך
ותנאיהן כחן הדת' המוסרי, ההלכותי וההיסטורי
בשלשה חלקים, חלק א' : מן ברית אלקים את נח עד ברית יעקב ולבן
מהרה"ג הנ"ל. להשיגם :

Rabbi Ch. Hirschenson 231 Washington Str.
HOBOKEN, N. Y.

קול כריאה

אל מחברים, סופרים ומסדרות בישראל.

אם

הפצים אתם

להוציא לאור פרי

רעיונותיכם, ספרים,

עתונים או כרוזים

ולמצא עונג בהוצאת

יפה ומדויקת במטותא.

נא פנו אלי ונפשכם

תנתן. בית דפוס אחד

היותר גדולים אשר

ביראפ ומוציא דברי

דפוס מתוקנים, יפים

ומשוכללים, מחסוני

מלא עם אותיות חדשות

ומהודרות הן מרובעות

והן של רש"י, וכלן

יוצאות מבית יציקתי.

.... הפועלים העמלים

בעבודתם הקודש כלם

ברי אורין הם, יראי

אלקים והולכי ישר.

מחיר החדשה נמוך

וקרוב הדבר לכל מחבר

להוציא ספרו לאור בקל

כלי שים איחור

אני, מעורר לשימת-לב

מחברי אמריקה, שמפני

הבדל ש ע ר ה כ ס פ י

(וואלוטען דיפערענץ)

יכולי להדפיס חבוריהם

בחצי המחיר מאשר

הוא שם,

בכבוד ויקר
יעקב ווידער
המדפיס.

הכתובת :

JAKOB WIDER'S BUCHDRUCKEREI,
SEINI, Szinerválja, JUD. SÁTMAR, ROMÂNIA.

קבוצת אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' חזקה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסה ספרותי
לשאלות המגשרות בעולם היהדות

ופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאמארשט

בעל מחבר ספר איש החזקה קמא ותנינא

מחי' לשנה מאת דעי

מחברים השולחים ספרותם אלפים מודעה פעם אחת עבורם

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARA TALMUDICA-STINTIFICA

DIRECTOR :

Rabbin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100.

Redacția și Administrația

BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24

SEINI, (Romania) — 1927

TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

קול-קורא

אל הרבנים, המורים והסופרים בארץ.

חברים לדעה מאד נכבדים!

מדע-היהדות הולך ומתפתח באופן מזהיר בארץ-ישראל ובכל תפוצות הגולה. חברות-מתיסדות, חקירות ועבודות מדעיות נערכות. ספרים ומאספים מפורסמים לרוב בכל המקצועים.

ולצערנו אין לנו יהודי-רומניה חלק ונחלה בתנועה היפה הזאת!

הננו פונים, איפוא, אליכם בשאלה ובקשה להכנס אל החברה לחכמת ישראל, אשר נוסדה זה ירחים אחדים בבוקרשט, לשם הפצת מדע-היהדות לכל ענפיו, וביחוד לשם חקירת תולדות ישראל ותרבותו ברומניה. מסדה-שנה הוא: מאה ל"ו לחברים פעוליים וחמש מאות לחברים תומכים.

הננו פונים עוד אליכם ומבקשים מכם ומכל מי שיש בידו כל מיני ספרים, עתונים או כ"י ישנים, פנקסים ותעודות, מטבעות וחותמות, או שאר חמר הסתורי או ארכיולוגי בנוגע לדבר-ימינו ישראל ברומניה, שתואילו לשלחו אלינו לשם חקירה ופרסום בקובצום ומאספים שאנו עומדים להוציא לאור.

ספר-השנה הראשון של החברה יופיע בקרוב.

תכנית החברה לחכמת ישראל היא למועד הראשון להכין את החמר ההסתורי ע"י פרסום תעודות וע"י חקירתן המדעית. לשם חבור דבר-ימינו היהודים בכל רומניה הגדולה, שעוד לא נכתבו עד כה כי אם פרקים פרקים, החברה שמה עוד לה למטרה ליסד ספריה מרכזית לתרבות ישרון ברומניה עם ארכיוון ומוזאון לעתיקותיה.

אנו מאמינים ברצונכם הטוב להשתתף בהרבעת חבמתנו וחותמים בכתבי לשכותכם החיובית והתכופה, בכבוד ובברכת התורה.
א' מרתשון התרפ"ח.

ד"ר י"י נימרובר, סינמור,	י"ל צירלזון,
רבי-הכולל לאגודת הקהלות ברומניה.	רבי-הכולל למדינת בסרביה.
ד"ר א"י מרק,	ד"ר מתתיהו אייזלר,
רב ראשי, צ'רנוביץ.	רב ראשי, קלויז.
ד"ר יעקב זינגר,	ד"ר מבי"א הלוי, רב,
רב ראשי, טימישוארה.	המזכיר הכללי של החברה.

Dr. M. A. Halevy, Str. Vultur, 54, București.

הרשות הנוגעות לדת היהדות.

הרב הראשי ד"ר נימרובר מבאקארעשט והרה"ג המפורסם מר צירלזאהן מקישינאב ומר אולמאן מביסטריצא השתדלו כל אחד ואחד בפ"ע אצל הממשלה שתתן רשות להורי התלמידים מבתי ספר הרשמיים (אופיציאלי) שבתחילת שנת הלימוד יביעו את רצונם בכתב שבניהם לא יכתבו בביה"ס ביום השבת וההנהלה של ביה"ס תהי' מוכרחת לקיים את רצון האב והבן.

בענין שמירת קדושת הימים הנוראים. הרב הכולל ד"ר נימרובר ששמע שרצו לעשות בחינת בוגרות של התלמידים והתלמידות ברה"ש עשה תעמולה נגד זה אצל שר ההשכלה ובי"ה השתדלותו עשה פרי ושר ההשכלה הקדים את הזמן והגביל את הבחינה קודם רה"ש. גם בדבר היהודים מעיר קיליע נאו (בסרביה) שרוצים לסגור את חניותיהם ביום השבת והשומרים משם מכריחים אותם לפתוח אותם. הסענאטור ד"ר נימרובר דיבר על לב השר הפנימי דוקא והוא נתן פקודה לעיר קיליע נאו שכל יחינו לעשות דבר כזה שהוא נגד הקונסטיטוציא.

בהמינסטריום לעניני הדתות עמדו בחודש זה על הבחינה אלה שרוצים להיות רבני בתי כנסיות. בהקאמיסא לקחו הרב הכולל

דר' נימירובר מבאקארעשט, הרב הגאון המפורסם מו"ה בצלאל זאב שאפראן מבאקוי והרב דר' מאיר הלוי מבאקארעשט.

בבית המחקקים הזקנים (סענאט) הסענאטור הרב הראשי דר' נימירובר בנאמו דבר על כל ענינים הכלליים שעומדים על הפרק בסדר היום בראמניא גם אודות הזכויות של בתי ספר העברים אודות הקולטורה הראמנית של המדינה בכלל ואודות הקולטורה העברית של עם ישראל בפרט. הנואם הראה לדעת שחוק הדתות שאיננו חוק מיוחד בעבור הקהלות העברית לא יכול להפריע את הקהלות שיש להם זכות הקיום מקדמת דנא, ואע"פ שבכל מדינת ראמניא יש רק אופן אחד של קהלה ולא קהלות שונות בכ"ז אין שום איש רוצה להכריח את הקהלות האורטדוקסית והנעאלאגית מטראנסילוניה שיעשו אנודה אחת. הנואם הביע את תקותו שהחוק הכללי בעבור כל הדתות שעוד אינם מכירים את מהותו יעשה שלום בין תושבי הארץ הזאת שכל אחד ואחד מתווכח בדתו.

יב.

שאלה בדין המפת דם ברית בגר שנימול קודם שנתגייר.

שאלה.

בבקרי את הרה"ג הגדול והמפורסם בדורינו מוהר"ר ר' שלמה שליטיא פאלאטשיק ר"י של מתיבתא המהודרה והיחידה במינה במדינתנו הנקרא ישיבת ר' יצחק אלחנן ודברנו ד"ת הרבה ובתוך הדברים ספר לי הגאון הנ"ל מה ששאלו אותו במעשה שאירע במחניהו איש ישראל שנשא אשה נכרית וילדה לו בן ומלו אותו לשמונת ימים כדת והטעם שלא ידעו שהבן הוא של אשה נכרית ואחר איזה שנים מתה הנכרית ולקח אבי הילד אשה ישראלית כדין וכדת וחזר בתשובה שלמה והנער למד בת"ת אצל הרב באראטקין שהוא היה הרב והמנהל דהת"ת אשר הנער בן הנכרית למד שם וכאשר נתגדל הנער והגיע ל"ג שנה בא האב אצל הרב

באראטקין ובקש ממנו שילמד את הבן לקרות המפסיר בתורה ובנביאים
וכן לומר נאום בביהכנים ויבטית שיהיה יהודי כשר וישר ונאמן
לדתו ולאמונתו כמנהג הבנים של ארצות הברית ובתוך כך ספר
האב להרב באראטקין שאמו של הנער היתה נכרית רק שהנער
הוא מהול כדון וכדת וע"ז ענה לו הרב באראטקין שצריך לשאול
מאת רבנים גאונים ויוכל היות שצריכין להטיף ממנו דם ברית
ושאל הרב את הגאון ר' שלמה האיך לעשות וכתים עזב האב
עם ב"ב את דירתו משם וכן ספר לי הרב המנהל דהת"ת בעת
שנא לביתי והנה אחר שלקחתי ברכת הפרידה מאת הגאון הנ"ל
בקשתי מאת הדר"ג רשות לכתוב עבור זה הדין בתורת שו"ת והנה
כדי להגיד את האמת שמלבד שהגאון הוא חובב עצום מאד הוא
מוכתר במדות טובות ובמעלות מיוחדות אשר כמעט שלא נמצא
במזה (מלבד רשכב"ה היה הגאון היותר מצוין איש האשכולות אוצר
בלום גל אגוזים (גיטין ס"ז) הגאב"ד דעיר מאהליציו ור' שמחה
שמו ובשמו כן הוא מפני שהגאון ר' שמחה שליט"א הוא משמח
אלקים ואנשים בגאונותו ובחריפותו ובבקיאותו והוא גזע משישולתו
של מרן הגאון האדיר רשכב"ה ר' יוסף דוב הלוי זצוק"ל ואח
של רשכב"ה ר' חיים זצוק"ל הגאב"ד דעיר בריסק ליטאווסק והגאון
ר' שמחה של ט"א סאלאווייטשיק הוא אחד מן המצוינים במדות טובות)
ונתן לי רשות לכתוב עבור הדין הנ"ל ובאשר לא היו עתותי בידי
מפני מרדות הזמן ועבר כמעט כל הקיץ עד שביום ג' י"ב תמוז
שנת תרפ"ז בערב אחר שלמדתי את השיעור גפ"ת עם החברה
ש"ס בבית הכנסת חברה תורה אנשי חסד באו אלי סגן של ביהכנים
הנ"ל היה ר' מרדכי שואל לעווין ור' יחזקאל בר' משה הכהן זאקס
ור' אברהם יצחק ב"ר שואל מארס ור' ראובן ב"ר ישעיהו פינקוס
ור' יעקב ב"ר משה יהודה ועוד עם איש אחד שרוצה לשכור את
ביהכנים הנ"ל עבור בנו הבר מצוה שצריך להיות לאתר שלשה
חדשים והמעם שבאו אלי הוא משום שאחיו של אבי הנער בן

הנכרית הוא אחד מהבע"ב מבהכנ"ס הנ"ל ולכן באו אלי לשאול
האיך לעשות ושאלתי את האב אם הוא מהול וענה לי בפני הבע"ב
הנ"ל שהוא מהול כדין וכדת ע"י מוהל ישראל לשמונת ימים ושאלתי
להאב האיך שבקה הנכרית לימול את בנה וענה לי בפני הבע"ב
שכן היה המדובר ביניהם שהילדים אשר יולדו להם ידריכום בדרך
היהדות וגם הנכרית בעצמה היתה נוהגת כאשר ישראלית בהרבה
דברים ואמרה בפה מלא להמוהל ולהסנדק בלשון לע"ז שהוא
מבקשה מאת הקב"ה שהילד הזה יהיה ישראל כשר וישר אבל
המוהל והסנדק לא הבינו את הבקשה משום שלא ידעו שהוא
נכרית ושאלתי את האב אם הוא יודע את הרב באראטקין ואמר
לי בבושט פנים שהוא יודע אותו משום שבנו למד בהת"ת אשר
הרב הנ"ל שם המנהל וסיים שהוא הנער אשר שאל מאת הרב
המנהל שילמוד אותו לקרות את ההפטורה והנאום וכאשר אמרתי
אם הוא מרוצה שיטיפו מהנער דם ברית וענה שעל זה לא יתרצה
בשום אופן ואמרתי לו אם יתרצה לטבול את בנו במקוה כשירה
בפני ב"ד והסכים לזה תיכף ועכשיו שואלים אם מותר לטבול את
הנער בלא הטפת דם ברית אם לאו ע"כ לשון השאלה.

תשובה.

הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ד היה מה איב בגר שבא להתגייר
שאם קבל הגר כל מה שאומרים לו אין משהין אותו אלא מלין
אותו מיד ואם היה מהול מטיפין ממנו דם ברית ומשהים אותו עד
שיתרפא רפואה שלמה ואח"כ מטבילין אותו עכ"ל וכתב הה"מ
ומ"ש ואם היה מהול מטיפין ממנו דם ברית אינו מבואר שם אבל
נזכר בשבת קל"ה וכ"כ מן המפרשים ולמה אין מטבילין אותו קודם
שימול משום דשהוי מצוה לא משהינן והרמב"ן ז"ל כתב דכיון
שהמילה קשה עליו מלין אותו תחילה דאי פריש נפרוש מיהו אם
טבל תחילה הרי זה גר והביא ראיה לזה שאין קדימת המילה
למבילה מעכבת עכ"ל עשיה ולכאורה צריכין אנו להבין את הלשון

של הרמב"ם במה שכתב ואם היה מהול מטיפין ממנו דם ברית ולא כתב ואם היה מהול צריכין להטيف ממנו דם ברית וכמו שכתב רבינו בעצמו בפ"א ה"ז מה מילה וז"ל שם גר שנכנס לקהל ישראל חייב מילה תחילה ואם מל כשהיה עכו"ם צריך להטيف ממנו דם ברית ביום שנתגייר ולפמ"ש הרב המ"ט בפ"ד מה א"ב בשם הרמב"ן שאם טבל תחילה הרי זה גר משום שאין קדימת המילה למילה מעכבת צ"ל את דברי הרמב"ם ז"ל בפ"א ה"ז מה מילה שכתב שם בפירוש גר שנכנס לקהל ישראל חייב מילה תחילה ומהלשון שכתב רבינו חייב מילה תחילה משמע שמעכבת ועוד יש לדקדק בדברי רבינו מדוע אצל הגר כתב חייב מילה ותחילה ואח"כ כתב רבינו ואם מל כשהיה עכו"ם צריך להטيف ממנו דם ברית ולא כתב חייב להטيف ממנו ד"ב ונקדים את דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ז מה מילה וז"ל גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד מהול בשמטיפין ממנו דם ברית אינן צריכין לברך וכתב שם מרן הכ"מ ז"ל טעם קטן שנולד כשהוא מהול דכיון דטעמא דצריך להטيف ממנו ד"ב משום דחיישינן שמא ערלה כבושה היא וכמ"ש רבינו בפ"א מה אלו אין מברכין על הספק וסובר רבינו גר שנתגייר כשהוא מהול לא עדיף מקטן שנולד כשהוא מהול וכשם שאין מברכין על קטן שנולד מהול כך אין מברכין על גר שנתגייר כשהוא מהול עכ"ל נמצא שלפי מה שכתב מרן הכ"מ ז"ל משמע שרבינו הרמב"ם ז"ל סובר שקטן שנולד מהול וגר שנתגייר כשהוא מהול שוין תרומיהו וכן משמע מפ"א ה"ז מה מילה מהא שכתב שם רבינו בסופו וכן קטן שנולד כשהוא מהול צריך להטيف ממנו דם ברית ביום השמיני עכ"ל ולבאורה אינו מובן למה צריכין להטيف ד"ב בעכו"ם שנמצא מהול כיון שהטעם הוא משום ערלה כבושה לפי מה שמפרש מרן הכ"מ ז"ל וזה לא שייך כלל בעכו"ם משום שתזינן אנן שהוא מהול ואין ערלתו כבושה.

הנה המור ביו"ד בס"י רס"ח כתב גר מעכו"ם שבא להתגייר

אינו נר עד שימול ויטבול היה נימול כתב ר"ת שאין לו תקנה וכו'
 ובה"ג כתב שיש לו תקנה ע"י שמטיפין ממנו דם ברית ובעל העיטור
 כתב שאם נולד מהול א"צ להטيف ממנו דם ברית אלא בטבילה
 סגי לחוד כמו אשה ואם לא נולד מהול אלא שלא נימול לשם
 גירות כגון ערבי מהול צריך להטيف ממנו דם ברית וא"א הרא"ש
 לא חילק אלא בכל ענין כתב שצריך להטيف ממנו ד"ב וכתב
 שם מרן הב"י ז"ל גר מעכו"ם שבא וכו' בפ' החולץ ביבמות דף מ"ו
 ע"ב פלוגתא דתנאי ואיפסקא הלכה כחכמים ומ"ש שאם היה נימול
 כתב ר"ת כן צריך להיות משום שהתוס' ביבמות שם ובשבת דף
 קל"ה. בגר שנימול בגיותו כתבו בשם רבינו חננאל שאין צריך
 הטפת דם ברית כלל וכן הביא הר"ן בשבת שם בשם ר"ת ולא
 בשם רבינו חננאל וכתב שהרמב"ן הקשה עליו והבה"ג כתב שיש
 לו תקנה ע"י שמטיפין ממנו ד"ב ובעל העיטור כתב שאם נולד
 מהול א"צ להטيف וכו' בגמרא שבת דף קל"ה איפלגו תנאי בגר
 שנתגייר כשהוא מהול אם צריך להטيف ממנו דם ברית אם לאו
 וכן נחלקו כשנולד מזול וכתבו שם התוס' והרא"ש והר"ן שבה"ג
 פסק כמאן דאמר שגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטيف ממנו דם
 ברית והאריכו שם בנתינת טעם לדבריו ולזה הסכים הרשב"א ז"ל
 בתשובה בח"א בסי' שכי"ט וכן פסק הר"ף והרמב"ם בפ"א מה'
 מילה ומה שתמה מרן הב"י ז"ל על הא שכתב הרמב"ם שעכו"ם שמל
 צריך להטيف ממנו ד"ב ביום ח' כבר רשמתי על המור בשולי
 הדף בהנהות מהרש"ם שבספרים שלנו ליתא ביום ח' רק ביום
 שנתגייר עשה בפ"א ה"ז מה' מילה ומ"ש המור בשם בעל העיטור
 שאם נולד מהול א"צ להטيف וכו' נראה מדבריו שהוא חולק על
 בה"ג והוא תמוה משום שסברא זו כתבו התוס' והרא"ש שם בשבת
 דף קל"ה בשם בה"ג בקטן שנולד מהול אין צריך להטيف ובנתגייר
 מהול צריך להטيف ואפשר לאמר דרבינו סובר דבן ישראל שנולד
 מהול הוא דאמר הבה"ג דאין צריך להטيف אבל בעכו"ם שנולד מהול

ובא להתגיייר אפשר דס"ל דצריך להטיף משום דל"ש בינו לנימול
 שלא לשם גירות ובעל העיסור מחלק ביניהם והבית שם כתב
 שמהגמרא יבמות דף מ"ז ובכריתות דף ט' משמע דלא הוי גר
 אלא במילה וטבילה וזה שלא הזכירו באותן הסוגיות הטפת ד"ב
 כגר היינו בגר שנוולד כשהוא מהול אבל אם נולד כשהוא ערל
 ונימול בגיותו כיון שהיה אפשר לו מקודם לכוון לברית במילה
 ולא נכנס שוב אין לו תקנה וכו' ואמרינן בפ' החולץ תניא הרי
 שבא ואמר מלתי ולא טבילתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר'
 יהודה ור' יוסי אומר אין מטבילין ומדלא אמר ר' יוסי מטיפין ממנו
 ד"ב ומטבילין אותו משמע דאין מטבילין אותו כלל היינו אפילו
 לאחר הטפת ד"ב ומשיה תני הרי שבא ואמר מלתי ולא טבילתי ולא
 תני הרי שהיה נולד מהול אלא אנו צריכין לאמר דדוקא במלתי
 ולא טבילתי התם קאמר ר' יוסי דאין לו תקנה אבל בנוולד מהול
 יש לו תקנה ע"י הטפת ד"ב והוה סברת בעל העיסור שמתלק שאם
 נולד מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית כאשה ואם לא נולד מהול
 אלא שלא נימול לשם גירות כגון ערבי מהול צריך להטיף ממנו
 דם ברית משום דקא מדייק מהא דאמר מלתי ולא טבילתי דבהא
 דוקא אמרינן אין מטבילין משום דבעינן הטפה כיון שדית לו ערלה
 אבל בנוולד מהול הוי כמו ישראל קמן שנוולד מהול ואין צריך הטפה.
 (המשך יבא).

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין

מח"ס דרושי מהרש"ם הלכה אגדה וש"ת.

יג.

במב"ע האורתודוכסי, ד"א אידישע ליכטי ש"ל בנויארק, ואשר
 נתכבדתי בגליונותיו, והתענגתי בקריאת מאמריו היקרים זמן רב.

וזה מקרוב להסגרו, הוצעה שם שאלה מאחד הלומדים לבאר לו
 דברי המהרש"א במס' קידושין ל"א. על תוס' ד"ה כבד את כו
 משמע שהעדיפו על כבוד המקום וכו' ולולא דברי התוס' היה
 נראה לפרש, וכו' משמע דלא בקש וכו' עיי"ש ואינו מובן שהרי
 הרש"א פירש ג"כ בפ"י התוס' כאן בר בבר ולמה כתב לולא פירוש
 התוס'. ובנתיים חדל המכ"ע מהופיע באורו ולא אדע מה שתירצו
 בזה חכמי הדאללערן אשר בצל הכסף צל החכמה גם בתוה"ק כעת
 שמה. ומה שנלע"ד בזה אחרי העיון והדקדוק בדברי הרש"א ששינה
 וכתב, "שהעדיפו" על כבוד, במקום, "שהקפיד" הכתוב בתוס', וגם
 כתב, "דלא בקש" במקום רק אם יש לו, "חייב" שבתוס', נראה מזה
 בונתו פשוטה דמדברי התוס' נראה "שהקפיד" הקב"ה על כבוד
 או"א יותר מה שהקפיד על כבוד עצמו לגבי הבן, וזה אינו מובן
 לכאורה ולא גבון ע"פ יושר, דבשלמא מה שמצינו שהקפיד הקב"ה
 על כבוד "הצדיקים" יותר מעל כבוד עצמו, ניחא, כי הצדיק הוא
 יסוד עולם והוא רבש לו הכבוד בעבודתו הקדושה לשי"ת, אבל
 במעשה השותפות של ההורים והקב"ה, החלק היותר עיקר וחשוב
 ומתקיים הנית בהשותפות ארון הנשמות, ובלעדי חלקו כל האדם
 אפס ואין וחלק השותפות של האב והאם היא אינסטיקטיווע ומשתוים
 לזה עם כל החי למינהו, ובמה זכו לחלק הבכורה בכיבוד, לכן
 פירש שבוה שהבנים צריכים לכבד את הקב"ה רק במה שחגגם
 הקב"ה ואינם מחויבים לחזור על הפתחים להוסיף בכיבוד השי"ת
 במצותיו, הוא כבוד להקב"ה שא"צ למתנת האדם, ונאמר, תן לו
 משלו ונאמר בעולת העוף ריח ניחח כמו בבחמה, ולא על איש
 ישים עוד ולא, "בקש" מהאדם ליתן יותר מיכלתו, כי אלו רצה
 הקב"ה שיכבדהו יותר הלא לו הכסף והזהב והיה יכול להזמין לו
 כל הצורך, ומדאין לו בל"ס כך רצונו הפשוט ולא מבקש יותר וזה
 כבודו, וכן בכיבוד מלך בוי"ד מכבדים בלחם ומלח, ולא בכסף
 וזהב, כי לפניו הכל שוה ולא דרוש רק ההכנעה ואות האהבה.

אבל האב והאם אם לא יתנו להם שיעור הדרוש יסבלו מחסור וכפן. ולזאת מחויבים הבנים לחזור על הפתחים וליתן להם די צרכם כי המחסור אין בושה להאדם, ובזאת הרשיא במלת העדיפו שעייז עדיף וגדול כבוד המקום, כי המקום לא בקש בזה, ואדרבא תחשב זאת לעלבון חיו. כאילו ידו קצרה חלילה מעוזר לאיש התפץ ביקרו. כנלע"ד מתומר הענין ואם שגיתי את"מ, והי' הטוב יכפר בעדי.

יצחק מעלער הרב מבארגראד.

יד.

בקבוצי אפרים חדשי תמוז"אב' תרפ"ז. כי שם כת"ה לחדש דריש ליל סברת אחשבי' כמיש הנוביקאוי' ס' מ"ז ע"ש. והאמת דהנובי' לא החליט בן. גם הנובי' מיירי דאחשבי' רחמנא, שיהי' הביעור מלאכה, ואין ראוי מזה לאחשבי' באיש פרטי, וביותר דהריטביא [מכות י"ז ע"א] בשם הרמ"ה כי דמעמא דריש דכ"ש למלקות ממעם אחשבי' ע"ש [ובתת"ס ע"ז ס"ז ע"ב] ועיי' מהרש"ל שבועות כ"ג ע"ב ע"ש.

[ועי' חכם צבי ס' פ"ז דמעמא דר"י דח"ש אסור מהית ממעם אחשבי' ע"ש וביושוע"ק מובא בשדה"ת מערי' החיית כלל ת' ובתוס' ישנים יומא ד' ע"ד ע"א, דעל ח"ש לוקין עיי' במשלים פ"ג משגגות ה"ה בשם הרשב"א והפרי"ח, ובשו"ת משיב דברים ס' פ"ג אות ג'].

ומאז אמרתי בסוגית הי"ש ביומא שם דר"י סובר דח"ש אסור מהית, ממעם חולא"צ ור"ל פליג — ומודה דאסור מדרבנן ע"ש, ובהפ"י חולא"צ מסתפק [המבין יו"ד ס' ס"ה] או שיאכל כדאכ"פ, או שמא יאכל שיעור שלם בב"א ע"ש, ולכאורה למה חיישינן שיאכל כדאכ"פ או בב"א נוקי אחזקתי' חזקה בשרות, דלא יאכל, וא"כ נימא דח"ש מותר מהית, [ועיי' במשלים פ"א מחו"מ ה"ז, ודע"ת ס' י"ד, וערבי נחל ה' קי"ז ע"ב].

ונראה דהי' חזקתו איתרע עכ"פ באכילת ח"ש. ושוב אמרין חולא"צ. ולכן ח"ש אסור מהית. וכמ"ש הריב"ש בענין אאעבב"ז. (ועי' שר"ח אלף סי' ל"ב ומנחת חנוך סי' רפ"א ובילקוט הגרשוני יו"ד ד' ל"ט ע"ב).

אבל זה דוקא אם יש לנו איזה לימוד דח"ש אסור י"ל כנ"ל. משא"כ כעת אנו דנין ע"ז א"כ לא איתרע חזקתו. ממילא ל"א חולא"צ ושוב ח"ש מותר.

נראה דגם ר"י מודה דח"ש ילפינן מכל חלב וכש"ס וזמא שם ע"ד ע"א. א"כ י"ל כנ"ל. ואי דקשה אי מטעם כל חלב. ל"ל חולא"צ. ז"א דאז הי' אמרין דכל חלב על כוי וכמ"ש בתוס' שם ד"ה כיון. וא"כ צריכים לתרווייהו.

ולכאורה ל"ל דסובר דח"ש מדרבנן אסור. ובתומים סי' ל"ד סק"ב [בשם הפמ"א ח"ב סי' ק"ה] דאם עובר באותה מעשה איסור דרבנן. איתרע חזקתו ע"ש ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קס"ה. וא"כ שוב נימא גם ל"ל חולא"צ. ושוב ח"ש אסור מהית. ובפרט דבירושלמי תרומות פ"ו ה"א דמודה ר"ל בעתיד להשלים ע"ש.

ואולי סובר ר"ל דדרבנן ל"מ דאורייתא וכמו שהאריכו בזה האחרונים. [ועי' בס' בית אהרן בפתיחה] או סברתו דבדרבנן. א"כ החולא"צ דהוי רק ספק. א"כ שוב ספד"ר לקולא. ובירושלמי מירי דבבבמח ישרים.

עו"ל עפ"י מהר"ט דבעבירה דרבנן לא מיפסל בלא הכרזה. משא"כ בעבירה דאורייתא הכל יודעין שזו עבירה ול"ב הכרזה ע"ש ובפתי"ש ח"מ סי' ל"ד סק"ו. ושו"ת ביכורי שלמה חת"מ ססי' י"א]. ממילא ל"ל דעבר רק אדרבנן. וקודם הכרזה אית ל"י חזק"כ. ממילא ל"א חולא"צ ושוב ח"ש מותר מהית. לא כן אם הוכרזו עליו בעת שאכל הח"ש. גם ל"ל איתרע חזקתו. שוב הוי חולא"צ וממילא ח"ש אסור מהית לדיוהי'.

וזה נראה כוונת הירושלמי הנ"ל דמודה רשב"ל בעתיד להשלים, דינו בגוגא דהוכרו עליו וכנ"ל, איכ עתיד להשלים, והוי חולא"צ ושוב ח"ש אסור מה"ת.

ויש להמשיך ד' הירושלמי שם דמודה רשב"ל ביוהכ"פ ובאיסורי הנאה, אשר כבר תמהו בזה המפוי [עי' דע"ת הנ"ל], אבל לפמ"ש המהרי"ט דבעבירה דאורייתא, דהכל יודעין שזו עבירה ל"ב הכרזה, וא"כ ביוהכ"פ דהכל יודעין שזו עבירה, ובתוס' חולין ק"א ע"ב ד"ה הויד בשבת, דגם לרע"ק הוי שב מידיעתו, דיוהכ"פ חשיב חמיר לפי שהוא יום סליחה וכפרה ע"ש, וכן י"ל דאיסורי הנאה, הכל יודעין שזו עבירה, ממילא ל"ב הכרזה, וא"כ שוב איתרע חזקתי, וכמ"ש בתומים הנ"ל, ושוב אמרנן חולא"צ, וממילא ח"ש אסור מה"ת, ואולי הש"ס כאן ביומא דר"ל דאסור רק מדרבנן, והוא היפוך מירושלמי הנ"ל וכמ"ש במראה הפנים שם, י"ל דח"ש גם ביוהכ"פ ל"ה מפורסם איסורי, א"כ צריך הכרזה ובלא"ה לא מיפסיל, ושוב יש לו החוק"ב וממילא ל"א חולא"צ ושוב ח"ש מותר מה"ת לר"ל וא"ש, ובסי' ו' בקבוצי אפרים חדשי אבדאלול, שלא לסדר קידושין בבית הכנסת, ובסי' ח' שם הארכתיו בזה, שוב ראיתי בפת"ש אהע"ז ססי' ס"א מ"ש בזה בשם החת"ס, ועי' באריכות בשדי תמד מערכת חתן וכלה סי' א' מה שהאריך בזה לאסור בדברים החוצבים להבת אש דת, וע"ע מהרש"ם בשו"ת ח"ד סי' קכ"ו שהיה נמנע לברך ז' ברכות תחת החופה נגד הנשים ההולכים פרועי ראש ורק ברכת אירוסין שהוא הכרחי סומך ע"ד הבי' הבטגרת עינים מותר ע"ש וע"ע בשו"ת דברי שלום מ"ש בזה.

חנוך העניך בהר"ב ר' דוד זצלה"ה צרנצפקי

חופ"ק גאליץ, פוילען.

קול קריאה

אל מתבררים סופרים ומוסדות בישראל.

אם

חפצים אתם

להוציא לאור פרי

רצינותיכם, ספרים

עתונים או כתובים

ולמצא צונג בדפוס

ישם ומדיקה במטותא

נא פנו אלי ומשכם

תנתק בית דפוס אחד

החור גדלים אשר

בחרם ומציא יכיר

דפוס מתחמק ימים

דפוסים... מחסור

מלא עם אותיות חדשות

עבודתו ון מרדעת

חן של רשית וכל

יבארות מבת דפוס

... ומשלים העמלים

בעבודתם החדש פלם

כח אורח דם ירא

אלקים יחלל ישר

מחור העפסה גמור

מרכב חזר לכל מחור

להוציא ספר לאור בקל

כל שום מחור

אני מעוד לשיח לך

מחבר המדע קממו

בדל שער הכס

מחור ומספר

בדל מחור ומספר

מחור ומספר

מחור ומספר

מחור ומספר

בכבוד ווקר
יעקב וידעה
המדפוס

הכתובת

JAKOB WIDER'S BUCHDRUCKEREI
S. E. IN I. Samara, JUD. SATMAR ROMANIA

קבוצי אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מתכנן ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם ארפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTĂ LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL
LEI 100.

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (Romania) — 1927.
TIPOGRAFIA JACOB WIDER.

לייפציגער יריד (מעסע).

דיא גרויסע טעכנישע און בויעס פונם 4 ביזן 14 מערץ 1928
טעקסטיל-שיך און לעדערמעסע פונם 4 ביזן 7 מערץ 1928 די בעסטע און
גרעסטע געלעגענהייט צום איינקויפֿען פון דער גאנצער וועלט.
אויסקינפטען באקומט מען ביים היגען פארטרעטער :

P. Teuhof BUCUREȘTI, str. Speranței 39.

יד יהודה חלק חמשי על ש"ע י"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג
המפורסם מו"ה יודה ליבוש לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגארא,
מחירו עם פארטע א' דולר, להשיגו אצל נכד המחבר.

Rabin Efraim Landau, BUCUREȘTI, Traian 24.

ספר שלחבת איש דרושים יקרים לכל השנה כלה וגם גלוח לזה קונטרס
בשם חבלי מות מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה גדלי
סילווערסטאן אבד"ק וואשינגטאן. כמו כן הופיעו מאת הרב המחבר הספרים
האלו : סוכת שלום, דרכי בקודש, תוכחת חיים, משמחי לב, אמרי יושר
לב רגש, אוצר נחמד, שובה ישראל, מחיר כל ספר 50 סענט. להשיגו :

Rabbi G. Silverstone 1511 Lamont str. N. W.

WASHINGTON D. C.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עני" על ענין התורה והמצוה,
ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרדס, מחירו חצי דולר עם המשלוח.

חומש לימודי השם.

עם פירש"י ושלשה התרגומים וגלוח להם :

(א) המסורה רבתא וועירתא במילואה עם פירוש וביאור רחב עם
מראה מקום למצוא מקור דבריה אשר עדיין לא נדפס עוד בשום חומש
בשלימות כזה.

(ב) ספר לימודי השם כולל הלימודים מה שיש ללמוד מפסוקי תורה
בעניני עשה ול"ת ומעלות ומדות וד"א עפ"י פשוטן של המקראות ועפ"י מדרשי
חז"ל משני התלמודים בבלי וירושלמי, ספרא וספרי ותוספתא ומכילתא
מדרש דבה ותנחומא, תנא דבי אלי, ופרקי דר"א, ספר יצירה, ספרא דצניעותא,
רזיאל המלאך, מדרש לקח טוב, ילקוט שמעוני, ילקוט ראובני, ומוזה"ק
ותיקונים, וזוה"ח. עם חידושים וביאורים בבירור ההלכה וההגדה.

(ג) ציונים כולל מראה מקומות בש"ס ומדרש חז"ל שנוכח בהם הפסוק.
מלוקט מספר בית אהרן ותולדות אהרן ילקוט שמעוני ת"ת ומספרי למודי
השם ונדפס בסוף כל פסוק.

החומשים זצאו לאור בס"ד ובכמה חלקים וכעת נדפס ח"ר כולל מע"ב
מחויק 278 עמודים. להשיגו אצל המחבר :

STEIF JONATHAN RABBINER BUDAPEST,

Dohány ucca 28, II. 21.

ב"ה

באקארעשט כסלו תרפ"ח.

קול אומר קרא, השכם ודבר.

עשה תורתך קבע (אבות פ"א).

כל בית שנשמעין בו דברי תורה שוב אינו נחרב.

(עירובין י"ח).

בעצלותים ימך המקרה (קהלת י').

חברים נכבדים! כמונו כמוכם תדעו: כי בעמל רב ובשקידה רבה, עלתה בידנו בעזרת השם, ליסד ולשכלל את בנין חבורתנו חברת ש"ס הראשונה מעירנו עיר הבירה מיום הוסדה, והודות לאל כי עמלנו לא היתה לריק ועשתה פרוי הלולים קודש לך, ולאשרנו ולשמחת לבינו, ראינו ברכה בלמוד התורה ברבים, ומשבת לשבת ירבו לימודיה ושומעי לקחה (כן ירבו). הנה הם יסודי ועמודי חבורתנו אבל אין שמחה בלא תוגה. ולדאבון נפשינו ולמרות רוחנו ישנם אחדים מחברינו "ממרי-בר-רפאשי" מבת הלומדים בביתם, אשר לא רק כי לא דרכה עוד כף רגלם על מפתן בית ועדנו מקום לימוד השיעור עיון ברבים מכל רב ורב בשבתו. זה שבע שנים בלי הפסק חלילה, אבל גם בביתם יתרשלו בלמודם, האמתלאות (התירוצים) הנה שונים זה בזה: טרוד אנכי במזונותי כל ימי השבוע, והשבת יום מנוחה הוא לי, וזה בזה: טרוד אנכי בעסקי ובנכסי וכו', אלו ואלו מתייבים אותם לא רק הלל הבבלי ור' אלעזר בן חרסום (יומא ל"ה) אבל גם הרבנים שלנו הדר גאון עוזנו, ורבים מהבעלי-בתים של חבורתנו הלומדים ומקשיבים לקח בכל שבת ושבת, אחד לא נעדר ואף כי האחרים המתרשלים, מעטים הנה, ונער יכתבם. אבל בעצלותים ימך המקרה" אמר חכם הרזים, ומדוע ירופפו את יסודי ועמודי בנין חבורתנו בנין עדי עד? א"ב איפוא? הרהבנו בנפשנו עון לבקשם לאשרם ולטובתם בזה ובבא, שאל יתרשלו בלמודם ונזכירם בעוד מועד כי גם בשנה זאת נחוגה איה"ש ברוב פאר והדר את חג הסיום בר"ת ניסן הבע"ל וכי חוב קדוש רובין על כל חבר וחבר ללמוד ולסיים את המסכת אשר נפלה לו חבל בנעימים ולא יהי חלקו חלילה בין עושי מלאכת ד' רמיה ובזכות למה

התורה המביא לידי מעשה נזכה לאריכות ימים באושר ועושר
כעתירת וברכת.

נשיא החבורה

הרב הכולל

המוכיר

סגן הנשיא

ד"ר י' ניםירובר נתן נטע שפירא הרב יוסף צבי כ"ץ

טו.

(המשך מחוברת ה'ז' אות י"ב.)

והמחבר ביו"ד בסי' רס"ח סע"א כתב גר שנכנס לקהל ישראל
חייב מילה תחילה ואם מל' כשהיה עכו"ם או שנו"ד מהול צריך
להשיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו וכתב שם ה"ט' בסע"ק
א' שרבים הקשו דע"ב מיירי בנשא עכו"ם משום דבעכו"ם אפילו
מישראל הולד כמותה וכו' וכן פסק המחבר ביו"ד בסי' רס"ו סע'
י"ג וז"ל ישראל שנו"ד לו בן מעכו"ם אין מלין אותו משום שהולד
כמותה והש"ך שם בסע"ק י"ז כתב בשם בדק הבית שהביא בשם
א"ח שכתב בשם הרמב"ם ז"ל שהקראים כ"ז שלא ידברו תועה
על הרבנים ולא יתלוצצו בדברי רבותינו הקדושים חכמי המשנה
והש"ס נכון לנו לכבדם ולכתב לשאל בשלומם אפילו בבתייהם
ולמול את בניהם אפילו בשבת היכא הגזור להו גזירה דידן ועבד
להוא מילה ופריעה דדלמא נפיק מניהו זרעא מעליא והדרי בתיובתא
והבי אשכחן לרבינו האי זצ"ל דאמר הכי עכ"ל. ולכאורה היה
נראה לאמר שבניהם של מינים ואפיקורסים מותר למול בין בחול
ובין בשבת משום שכתבו הטור והמחבר ביו"ד בסי' רס"ו סע'
י"ב ישראל שהמיר דתו ונולד לו בן מישראלית מלין אותו בשבת
ואף עכו"ם אם מתכוין לשם מילה מלין אותו וכמו שפסק הרמב"ם
ז"ל בפ"ג ה"ז מה' מילה וז"ל עכו"ם שצריך לחתוך ערלתו מפני
מכה או מפני שחין שנו"ד בו היה אסור לישראל לחתוך לו אותה
שהעכו"ם אין מעלין אותם מדי מיתה ולא מורדין אותן אליה
אעפ"י שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוין למצוה לפיכך
אם נתכוין העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו עכ"ל וכתב

שם מרן הב"מ ז"ל שהמקור הוא בגמרא ע"ז כ"ו : ת"ר ישראל מל
את העכו"ם לשם גר לאפוקי משום מורנא דלא ופי' רש"י לשם
מורנא תולעת שיש בערלתו דלא, אסור לרפאותו בחנם וכו'
ונראה שרבינו מפרש ישראל מל את העכו"ם לשם גר אעפ"י שיש
לו מורנא וז"ש ולפיכך אם נתכוין העכו"ם למילה מותר וכו' כלומר
אפילו דאית לו מורנא עכ"ל. ומשמע מהרמב"ם ז"ל דאם מתכוין
העכו"ם למילה מותר למול אותו אע"ג דבעינן שיהיה המצוה
האמיתית כשיעשה אותה לקיים מצות השם וכמו שנאמר ואתה
את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריו לדורותם ולכאורה היה יכול
לאמר ואתה את בריתי תשמור וזרעך לדורותם ולמה חזר הקב"ה
עוד פעם לאמר אתה וזרעך אחריו אלא צ"ל שהקיש הקב"ה
זרעו לאברהם היינו שזרעו יהיו הגון לקיים את המצוה כאברהם
שעשה במצוה הזה נחת רוח להקב"ה וכמו שכתב בגינת ורדים
בח"א בסוף כלל ב' עש"ה.

והרמ"א ז"ל ביו"ד בס"י רס"ג בסוף הג"ה שליו כתב בשם
הב"י שהביא בשם רבינו ירוחם בטור יו"ד בס"ס רס"ז שאסור למול
לעכו"ם שלא לשם גירות אפילו בחול עכ"ל והט"ז שם בסע"ק ג'
כתב הטעם משום שאברהם אבינו עומד ומבחין מי הוא שנימול
ואינו מניחו לגיהנם וזה שמל את העכו"ם מבטל סימן המילה בישראל
והש"ך שם בסע"ק ח' כתב שלכאורה משמע מדברי הרב דמשום
איסור מילה בעכו"ם נגעו בה וכן משמע בב"י בס"ס רס"ו עכ"ל עש"ה
ובשו"ת ש"א בס"י מ"ט חקר לענין ההגריוס שמנהגם למול את
עצמן אחר י"ג שנה אם מותר ומצוה לישראל למול אותם או לאו
והביא שם את אשר כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו ה"ח מה' מלכים שבני
קטורה שהם זרעו של אברהם שבאו אחר ישמעאל ויצחק חייבין
במילה והוא"ל ונתערבו בני ישמעאל בבני קטורה נתחייבו הכל
במילה א"כ מותר ומצוה למולן אך דעת רש"י ז"ל בסנהדרין ג"ט :
שכתב שם על הא דאמרו שם דבני קטורה נמי לחייבי במילה
היינו דוקא אותן ששה עצמן שנולדו לאברהם ולא זרעם ותמה שם
על רבינו הרמב"ם ז"ל דאפילו לפי דעתו דבני קטורה וזרעם נצטוו
על המילה מ"מ לאחר שבא סנחריב ובלבל את האומות וכמו דאמרנו

בגמרא ברכות כ"ח. וכן כתב הרמב"ם ז"ל בעצמו בפ"ב הכ"ה מה איסורי ביאה עש"ה ולכן הכל פטורים מן המילה ולפי"ז אין מצות מילה נוהגת כלל בהגריים עכ"ל ובשו"ת נוב"י במהד"ת בח' אה"ע בס"י מ"ב כתב בן המחבר לתרץ קושית הש"א על הרמב"ם ז"ל מטעם דהא דאזלינן בתר רובא היינו דוקא בישראל כדילפינן בגמ' חולין י"א אבל לגבי בני נח לא ידעינן דנילך אחר רובא וכ"כ הפרמ"ג בריש שער התערובות בחקירה ג' לענין אמ"ה שנתבטל חד בתרי עש"ה וא"כ גבי יהודה גר עמוני וכן גבי מצרי ואדומי שנתגיירו מותרין לישא בת ישראל הואיל ובלבד שנחריב כל האומות ואזלינן בתר רובא דכיון דכבר נתגיירו יש להם כל דין ישראל משא"כ לענין חיוב מילה וכו' ועיין בשו"ת היקר והבהיר בית אב חמישאי בח' דעת אברהם בס"י שנו"ב אות ה' בדה"מ ובדרך אגב וכו' וז"ל שם בסופו ולשון הרמב"ם בסהמ"צ בל"ת נ"ג שגר עמוני ומואבי כשבא על ישראלית בגשואין לוקין שניהם מן התורה עכ"ל וא"כ כשהתרה לו לבא בקהל מצד שסנחריב בלבד כל האומות הלא גם האיסור שלו הותר וכו' עש"ה.

ולעננדי' לתרץ קושית הש"א על הרמב"ם מהא דאמרין בגמרא ע"ז כ"ז. איתמר מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה דרי בר פפא משמיה דרב אמר ואתה את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המול ימול ופרוך מאי בינייהו ותירץ ערבי מהול וגבנוני מהול איבא בינייהו ופי' רש"י וזרעך אחריו ולא עכו"ם וכו' גבנוני אומה מהולה עכ"ל ורבינו חננאל ז"ל כתב מ"ב ערבי וגבנוני מהול א"כ פ' מבני אברהם הם ומהולים הם ושוכנים בהרי גבנונים לפיכך נקראים גבנונים וכמו שנאמר למה תרצדון הרים גבנונים ולרב אעפ"י שהם מהולים בכ"ז הם פסולים מטעם שאינן ב"ב ולר' יוחנן כיון שהם מהולין שרי עכ"ל ובערוך ערך גבן מהול פי' ג"כ כמו שפי' רבינו חננאל רק שכתב שם שהם בני קטורה ולפי"ז צריכין אנו לאמר שאפילו לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"י ה"ח מה' מלכים שכתב שם שבני קטורה חייבין במילה מ"מ פסולים הם למול את ישראל מטעם שהמהול צריך להיות מזרע ישראל דוקא וכמ"ש אתה את בריתי תשמור וזרעך אחריו ולזה כיון רש"י ז"ל במש"כ וזרעך אחריו ולא עכו"ם

פ' דאפילו בני קמורה דהן בכלל ברית מ"מ פסולים הם מטעם דלא
 מיקרי זרע אברהם משום דביצחק יקרא לך זרע היינו דוקא ביצחק
 ולא זרע אחר ולפי' נוכח לאמר שאין הקושיא של ש"א עולה יפה
 במה שמסתפק אם מותר לישראל למול את ההגריים לדעת הרמב"ם
 והנה לפ"מ שפ"י ר"ת והערוך הרי מפורש להדיא בגמרא דפסולי
 ואפשר שלזה כיון הרמב"ם ז"ל בעצמו במש"כ בפ"י ה"ז מה מלכים
 וז"ל המילה נצטוו בה אברהם וזרעו בלבד שנאמר אתה וזרעך
 אחריך יצא זרע, של ישמעאל שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע ויצא
 עשיו שהרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך
 ולזרעך מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם וכו' והם מחויבים במילה
 והוא כמ"ש בסנהדרין ג"ט: וע"ש מה שכתב הכ"מ ז"ל והמל"מ
 הרחיב שם בענין זה, ובספרי המעשה והמדרש על כל התורה
 בחלק הלכה הנקרא בשם כרם ישעיהו בפ' לך לך הרחבתי את
 הענין וחלקתי שם בין שני הלכות אלו משום שבהלכה ח' כתב
 רבינו אמרו חכמים שבני קמורה וכו' ולפי' אפ"ל שהרמב"ם ז"ל
 סובר כמ"ש שם התוס' בע"ז כ"ז, בדה"מ וכו' היכן מצינו מילה
 לשמה ופ"י שם דלעולם נכרי סתמה קא עביד גבי מילה דסתמה
 לשמה קאי וכן כתבו לגבי הקראים דהא דמלינן אותם היינו מטעמא
 וכמו שהביא הש"ך ביו"ד בס"י רס"ו סע"ק י"ז בשם הא"ח ובתשובות
 רבינו בצלאל אשכנזי בסס"ג מביא את דברי הרמב"ם ורבינו האי
 גאון וכתב שנמצאת למד כי בקראים הדרים אצלינו בזמנ"ז לא
 נמצא בהם אחד מכל המדות שהזכירו הרמב"ם ורבינו האי גאון כי
 בכל יום הם מוסיפין גרעון ואינם מלין את בניהם שהרי אינם
 פורעים וקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל ואינם מלים במוהל שלנו
 ואינם מכניסים בבתיהם ת"ת ואדרבה מרחים מהם כבורח מן הנתש
 ואין מתפללים במנהג שלנו כלל ואינם אומרים י"ת הרי אנו רואים
 שהם משונים בכל דבריהם ולפיכך אסור למול את בניהם בשבת
 כיון שאינם מודים בפריעה וא"כ איך יעשה להם פריעה וכ"ת ימול
 בלא פריעה נמצא מחלל שבת ואינו עושה מצוה עכ"ל וב"כ הכנה"ג
 בס"י קנ"ד והמ"א בספר פרי האדמה בח"א בה' ת"ת בהי"ג עש"ה.
 ובגינת ורדים בסוף כלל ב' בס"י ל"א כתב דאסור למול

בשבת את בני הקראים משום שהם כמינים ובאפיקורסים ואין בהם תקוה שישיבו לדת האמת ובמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות בריש פ"ק דחולין והם שקורין אותם אנשי דורינו היום מינים בשם מוחלט ואינן מינין על האמת אבל דינם כדן המינין וכו' ע"ש וא"כ כיון שיש להם כל דינים של המינים ואפיקורסים ממילא משמע שאסור למול בניהם בשבת משום דלא עדיפה מכן שנו"ד למומר שכיון שיודע שיצא לתרבות רעה אסור למולו ולפ"ז יוצא מהא שביארנו שנמצא שני כתות של קראים היינו כת אחת שהרמב"ם ז"ל כתב עבורם בריש פ"ק דחולין ובפ' ג' ה"ג מה' ממרים וכמו שמבאר שם הכ"מ והרדב"ז ואלו לית מאן דפליג שאסור למול את בניהם אפילו בחול והכתה השניה הם שנוחין לשוב לדת תורתנו הקדושה והאמת ובניהם של אלו מותר למול אפילו בשבת ובכ"ז אין בידינו לסמוך על ידיעתנו דשמא אנו שוגגין בהוראה וכו' עכ"ל ולפ"ז נראה מהא דהרב גינת ורדים שאפילו כת השניה אסור לנו למול את בניהם בשבת משום שאין אנו יכולים לסמוך על ידיעתנו והנה לבני המינים שבזמנינו שאנו רואים שהם מזלזלים בתורה שבכתב ובע"פ אין שום ספק שאסור למול את בניהם אפילו בחול כיון שאין בהם שום דבר שיאמינו בדת האמת והלא נשהו אינן מובליין ונדתן עליהן ובניהן הם בני נדה ובמ"ש הרא"ם בס' ג"ח וכן האריך בזה המהרש"ך בח"ג בס' ט"ו וכתב בפירוש אם אינם מאמינים ואינם מודים בדת האמת ובעצמותיה אעפ"י שיהיו חשובים לעשות טוב מ"מ אין ראוי להכשירם לעדות וכו' והרב זקן אהרן בס' כ"ט כתב שמותר לימול בני צדוקים בשבת והביא בשם רב האי גאון דמעולם לא נמנעו רבותינו מלמול בני קראים בשבת וכן כתב בשו"ר בנה"ג ביו"ד בס' קנ"ד הגב"י באות ט' ובשו"ת הרשב"ש בס' ס"ח כתב דבני המומרים הנקראים אנוסים כשבאים לחזור בתשובה אין להודיעם מצות קלות וחמורות ועונשן ואין לבהלו אבל יש למושכו חסד ואין צריך טבילה ובשו"ת ב"א חמישאי הנקרא חלק ד"א בס' ר"פ הרחיב את הענין במחללי שבת בפרהסיא האב והאם אם מותר למול את בניהם בשבת ע"ה ובנד"ה שהאב אינו מחלל שבת וגדל את הבן בדרכי היהדות והראי ששולח את הבן לת"ת ללמוד תורה שבכתב ותורה שבע"פ ורוצה לעשות

מבנו הנולד מהעבדים ישראל גמור והראי' שלקח את המוהל ישראל כדת והמול אותו לשמונת ימים וכונתו היתה לשם גירות וכמו שאמר שכן היה המדובר עם הנכרית שכל הילדים אשר יולדו להם יגדלו בתור יהודים והיא בעצמה הסכימה לזה ולכן כיון שהבן הוא מהול בהסכמת האם הנכרית לשם גירות אין להקשות מה שתמה בשו"ת ב"א חמישאי בח' ד"א בס"י רפ"א באות א' בדה"מ ולענין וכו' משום שעיקר הקושיא הוא דוקא שאין לאב שום יחוס על הבן מטעם שהולד כמותה וזהו אמת אבל בשעה שהנכרית בעצמה רוצה ומבקשת את המוהל והסנדרק שימולו את בנה לשם גירות והמעם שלפי דבריו של הבע"ל נהגה הנכרית כאשה ישראלית מפני שהיא הלכה בכל פעם שצריכה לטבול במקוה כשרה וגם הדליקה נרות בכל ערב שבת ועל הנהגת של האשה הנכרית העידו שני אנשים כשרים ושומרי שבת כהלכתה היודעים את האיש והאשה הנכרית ואמרו בפירוש שלא ידעו כלל שהיא נכרית משום שהיתה מתנהגת כישראלית ממש בשמירת שבת ובבשרות ובטבילה ושמות העדים הכשרים הלא המה ר' צבי ב"ר ישראל גרינבערג שליט"א ור' ירחמיאל חיים ב"ר יוסף חאנין שליט"א ואמרו שהדבר חידוש אצלם שהאשה היא נכרית ולפום ריהטא נוכל לאמר כיון שטבלה לנדתה בכל פעם במקוה כשרה הוא דמי להא דאמרינן בגמרא יבמות מ"ה: ההוא דהוה קרו ליה בר ארמייתא א"ר אסי מי לא טבלה לנדתה ופי' רש"י ז"ל מי לא טבלה לנדתה ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא עכ"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ט מה' א"ב גיורית שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד כגון שתטבול לנדתה ותפריש תרומה מעיסתה וכו' הרי אלו בחזקת גרי צדק וכו' והטור ביו"ד בס"י רס"ח כתב ומיהו שזהו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד אם מל אותו או טבל בפני שנים ובלי"ה אפילו לא טבל לשם גירות אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה הוי גר וכו' וע"ש מ"ש שם מרן הב"י ז"ל והמחבר ביו"ד בס"י רס"ח סע"ג כתב ג"כ כמ"ש הטור והט"ז בסע"ק ח' כתב שטבל לקריו פירוש שידענו בבירור דבר זה וכן באשה ואז סלקה טבילה זאת אפילו לשם גירות אעפ"י שלא הזכיר בפירוש כן וכ"כ הרי"ף

דאי לאו ניורא הוא לא דוה טבל פי' דאילו לא היה בדעתו להיות גר אז לא היה טובל גם לקריו וכן באשה וכו' אבל בכ"ז לא ניתח לי מטעם שקבלת המצות מעכבות וכמבואר שם בפוסקים ולכן אין שום דבר שיעכב שמותר למו"ל את הבן ובמ"ש הרמב"ם בפ"ג ה"ז מה' מילה שבין שנתכונן למצוה מותר לימו"ל אותו עכ"ל עש"ה. (סוף יבא).

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין
מח"ס דרושי מהרשי"ם הלכה אגדה ושו"ת.

מ"ז

(1) (שמות כ"א ו') והגישו אל הדלת או אל המזוזה. להבין מפני מה ירצע רק על הדלת או על המזוזה — דבר שכבר רבותינו נתקשו בזה? — יש לבאר כי הדלת היא סמל וסימבול החרות, כי דרך הדלת יצא ממסגר אסיר; ולכן מגישים אותו אל הדלת להרצע עליה להראות כי נפש עבד-עולמית לו ושונא הוא את החופש והחרות — ועיין בירושלמי קדושין (פ"א הל' ט"ז).

(2) שמות (כ"י"ג) לא תרצת. אונקלס מתרגם: לא תקטול נפש. בסוף ספר או"ג לשד"ל מביא בשם ס' מנחה בלילה למחוק המלה "נפש" שהיא לדעתו ט"ס "כי אין הריגה בלי הוצאת נפש" וכו', עיי"ש. ושד"ל רוצה לדחות דבריו עפ"י פלפול דחוק ובמח"כ הדבר פשוט, שהוצרך המתרגם להוסיף המלה "נפש" יען כי הפעל "קטלא" בארמית הוראתו: קצץ, חתך עצים וצמחים וגם הרג אנשים כמו בשבועות (מ"ו ע"א) אקטיל דקלא דפלניא וכן בשבת (ע"ג ע"א) מאן דקטל אספסתא וכהנה רבות; וא"כ אם היה כתוב: "לא תקטול" ולא יותר, אזי היינו יכולים לפרש ג"כ: לא תחתוך ותקצוץ, וא"כ שפור מוכרת התרגום להוסיף לא תקטול "נפש". וכ"ז פשוט וברור.

ישעי' ולאמניק חופ"ק ראדאם.

יז.

במדרש : הדודאים נחננו ריח זה „ראובן“
ועל כחנינו כל כגדים זה „גר חנוכה“

ופלאה להבין הכונה בזה. ואמרתי בזה בדרך דרוש בדברים
הנוגעים למצב העת. והמה יאירו נתיב יושר בדרכי הלימוד
והחינוך. לנערי בני ישראל. דהנה כל עיקר חינוך עם ה' ובית
ישראל. כי יתאמצו באזירת און ובשגיבת חיל לתת חינוך טוב
לנערי בני על דרך חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסיר
ממנו. וכעו"ה עולם הפוך אנחנו רואים ובטחם יגדל הנער, אבותיו
ידאגו על חיו החומרים לתת לו עתיד טוב למצבו הגשמי, ועל
חיו הרוחניים להאיר שביב אור נשמתו, לחכמו ולחנכו על דרכי
התורה עד כי יהי יהודי נאמן לדתו אין איש שם על לב, מה
שבאמת חיים הרוחניים צריכין להיות יסוד ועיקר לחיי האנושי מה
שבצעדי זה מותר האדם מן הבדמה אין כי הכל הכל. וכתפוחי
זהב במשכיות כסף העיון יקר וקדוש צפון במה שספרה לנו
תורתנו הקדושה במה שנתוכחו השבטים בעת מכירת יוסף
וראובן נטה מדעת יהודה שאמר „לכו ונמכרנו לישמעאלים“ בהיות
כל עין רואה ישפוט מישרים אחרי. שימסרוהו לעם טמא שפתים
ויתערב בגוים בודאי ילמוד ממעשיהם כטבע הטבועה בלב נער רך
בשנים ודעתו רפוי לקלוט לתוכו כל שמץ רעל וילך מדתו אל
דחי. וע"כ זאת היתה לו לראובן באמרו „השליכו אותו אל הבור
הזה“ מה שלכאורה יש לתמוה אחרי שענינו הרואות כי ראובן חפץ
חסד ה' לעשות ליוסף. וא"כ איפוא טוב ה' לפניו עצת יהודה
שישאר עכ"פ בודאי בחיים חיותו ממה שיהי בסכנה גדולה
בהשלכתו אל הבור ובפרט לפי דרשת חז"ל והבור ריק ובו מים
אין בו אבל נחשים ועקרבים ה' בו. אולם דעת ראובן זכה וברורה
ובונתו רצוי לשמים כי טוב לפניו להעמידו בספק סכנת הגוף
ממה שיהי בסכנת הנפש בודאי אחר שילכד בפת יקוש ויתגאל
נפשו בדעותיהם ומעשיהם המזוהמים. ואך יוסף הוא הצדיק הוא
המשביר אשר ברגשי קודש לא שינה את דרכו ולא עשה בו שום

רושם תכונותיהם ומעשיהם אף כי נתגדל ביניהם. ומרגליות מובה תלוי בפי יוסף באמרו „בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטן הנח" דלכאורה אינו מובן למה הוצרך לבנימן לגרום צער להם ולאביו, אכן במצרה לכסף רצונו ה' להעמידם על הבחינה, אם עזבו את דרכם מכמו שה' ורגשי קודש אתם עתה מבלי להניח שיבוא אחיהם הקטן לתשכת מצרים המגואלה בטומאתה פן ישחית דרכו וזאת היתה כונתו במה שאמר „הורידהו אלי ואשימה עיני עליו" הורה בזה כי אנכי אהי המדריכו והמחנכו בשימת עיני עליו בפי תכונת נפשי, ובודאי הם לפי שחשבו אותו לאיש מצרי, זאת תזוי הבחינה אם רוב שנים הודיעו להם חכמה וישיבילו בכל אשר יעשון לעמוד על המשמר לטובת נפש אחיהם הקטן שלא ילכד בתיעוב מצרים ולא יתנו אוזן קשבת לדברי המושל אף שהם בסכנת מיתה הגשמית. וכה כאור בוקר יזרח שמש כן האיר אור צדקתם כי עמדו על נפשם ונכונים היו לצאת למלחמה אתו כדרשת חז"ל עה"פ ויגש יהודה הגשה למלחמה והו' עומדים בסכנת גופם אחרי ששמעו כי רצון יוסף שישאר בנימן בארץ הממאה, ויוזק בדיעותיו ובמעשיו וכדעת ראובן כדברינו למעלה. וזה כונת המדרש, „הרודאים נתנו ריח זה ראובן" כנ"ל שענינו היו פקוחות ובגטף דם האחרון למען קדושת שמו יתברך העמיד אחיו יותר בספק סכנת הגוף ממה שימסרוהו לישמעאלים מפחדו שלא יוחמץ „ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה" והרעיון הנשגב הנ"ל מרומן בנר חנוכה במה שאמרו „נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה" והיינו דנר חנוכה המרומן לתורה אם לא יעשו מהתורה עיקר וכל השתדלותם יהי בטובת הגוף „פסולה" לא עשה ולא כלום, כי העיקר כדעת ראובן שהניח את אחיו בספק סכנת הגוף ממה שחיו יפול בפח יקוּש סכנת הנפש.

שמואל האנער

בהרה"ג מו"ה גרשון האגער שליט"א

רב במחוז העשרים בפה וינה.

יח.

במס' נדרים דף ז' אמר' השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לאו הוא עצמו יהי' בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצוי' שם עניות מצוי'. ועיין בר"ן שדוחק עצמו בכל המאמר. ונ"ל עפ"י מה דאיתא בפסחים ק"ג: דהמונע מנעלים מרגליו הרי הוא מנודה לשמים [עיי' בדרוכי משה או"ח סי' א'] ובזה יפורש דברי הש"ס הנ"ל כמין חומר, השומע הזכרת השם מפי חברו צריך לנדותו ואם לאו הוא עצמו יהי' — ר"ל שיהי' אחר זמן — בנידוי יען שכל מקום שהזכרת השם מצוי' שם עניות מצוי' וא"כ לא יהי' לו במה לקנות מנעלים וממילא יהי' בנידוי ודו"ק.

הצעיר ברוך הלוי עפשטיין, קלימנטוב.

יט.

בקבוצי אפרים סי' י"ז שנה ה' תורץ' שם הוד"ג דעיר פיטסבורג על מה שהקשתי ברש"י חולץ' ג': ותוכן דבריו דהא דקאמר הש"ס אלא מהבא אין השומר אין הכוונה להקשות ממשנה זו רק הכי פירושו א"כ הסיפא היינו מתני' דהמניח למ"ל ועיקר הלימוד הוא מהסיפא עיי"ש ומוכת מדבריו דרש"י ז"ל ס"ל כשיטת התוס' דמשנה המניח הוא רישא ואין השומר בו' היא סיפא ובמחכ"ת שגגה יצאה מלפני השל"מ ולא דייק יפה ברש"י שם (עמוד א') ד"ה צריך שכתב שם בזה"ל רישא אסיפא בו' לא בדעבד דוקא (ר"ל כדמוכת ממשנה דהמניח) אלא אפי' לכתחילה (ר"ל כמתני' דאין השומר) ומשמע בהדיא דרש"י ז"ל ס"ל דמתני' דהמניח עכ"ס בו' הוא רישא ואין השומר בו' הוא סיפא ונראה ג"כ שהי' גורס "אלא מסיפא" ולזה

כווננו בתוס' ד"ה אלא עיי"ש ועיין בהגהות גימוקי הגר"י"ב (ש"ס ווילנא) שמוכח כן מדברי רש"י וכתב כי פרק השובר שהוא לפנינו פרק "חמישי" במס' ע"ז ה"ו לפנינו פרק רביעי — ופ' אחרון ה"ו פ' ר' ישמעאל והביא רא"י מרשב"ם במס' ב"ב קל"ג ד"ה ת"ש ואזיל בגיר' רש"י זקנו והגה שעל הגליון מיותר עיי"ש ועיין ג"כ במהר"ם מאי שכתב על התוס' כאן ד"ה המניח (א) וכוה דברי הרב הכותב נ"י מופרכין וכעת הרציתי הדברים לידודי הב' ח"ב מר יודא אר"י ליבערמאן נ"י מלאדזש ואחר העיון תירץ עפ"י מ"ש התוס' ד"ה המניח (א) דהא דקאמר המניח קתני דיעבד לא אתי לשנויי לאב"י דהר"י אב"י אפי' בדיעבד לא מתיר בלי חתיכת כזית בשר וגותן לו אלא עיקר הכוונה היא להקשות לרבא עיי"ש היטב וא"כ צ"ל לפ"ז דהא דקאמר הש"ס אלא מהכא אין השומר כו' היא רק להביא רא"י לרבא דיו"ג מותר לכתחילה אבל אב"י כבר מופרך מרישא דהמניח ויש לומר דגם רש"י ז"ל מפרש כן וא"כ יפה כתב רש"י דאותב"י מהמניח ודוק.

(ב) ואגב אעורר על מאי שתירץ לי הה"ג ר"י מעללער נ"י בקבו"א סי' י"ט שנה ה' ותוכן דבריו כי שתי מכירות ה"ו בין עשו ליעקב בפעם א' מכר חלק בכורה לענין עבודה ובפעם שנית מכר חלק בכורה בהמערה אבל לענין ירושת אביו לא מכר כלל חלק בכורה עיי"ש יעוין בדעת זקנים (מבעלי תוס') בראשית כ"ה — פל"א עה"פ מכרה כיום כו' שכתבו בהדיא שהמכירה בין עשו ליעקב ה"ו גם בירושת אביהם ולפ"ז מאי שהקשתי במקומו עומדת.

הצעיר פנחס מיליש וויען.

תולדות גדולי הוראה מכיל עשר תולדות מהמורים הגדולים: רש"י, רמב"ם, הרא"ש, בעל הטורים, בית יוסף, הרמ"א, סני"ז, ש"ך, מגן אברהם ופרי מגדים. מלבד אלו התולדות שנכתבו בארוכה, עוד מאה וארבעים ואחת תולדות כתובות בקצרה מאת הרה"ח שבח קנעביל, דפס על ניר יפה ובדפוס משובח מחירו חמשה שילינג אוסטרים. להשיגו:
Schewach-Knöbel Romanogasse 11/13 WIEN XX.

כתב בית ישראל חלק ראשון, ע"ד השמות הפרטיים שבתנ"ך, מהותם והתפתחותם, פשוטם ומדרשם, כחלק מתורת הפה, מאת הרה"ג ישעיה רייכער אבד"ק איזמאיל. מחירו 80 לעי. בחול חצי דולר. דגל ישראל ירחון לחוק התורה והיהדות, לספרות לשו"ת ולכל עניני החיים על פי רוח התורה, העורך: הרה"ג הנפירסים ר' שמריהר ליב הורוויץ. מחירו לשנה 2 דולר. להשיגו:
Degel Israel 198. E. Broadway NEW-YORK.

דגלנו קובץ לספרות ולעניני היהדות החדות, כלי מבטא של אגודת צעירי אמוני ישראל בפולניא. בעריכת הרה"ח א. ז. פריעדראן בהשתתפות הסופרים החשובים: הרב טביומי, סוכטשין, הרב י"י וויינבערג ברלין, הרב י' רייכר איזמאיל ועוד. יופיע בפרמט וזורנל גדול מדי חדש בחודש, שנה שמינית. מחיר הגליון לחול 15 סנט, לשנה רק דולר וחצי. הכתבת:
Redactia DYGLEJNU, WARSZAWA, Graniczna 9/3. (Polonia).

ספר אדרת אליהו חלק שני דרושים על המועדים ושבחות השנה וימים הנושאים עליהם חותם לאומי, בנוים על דברי חז"ל וכמה שמעתתא הלכה למעשה בענינים הנוגעים לכלל ולפרט מאת הרה"ג ר' אליהו זאב קאצין אבד"ק פיטסבורג.

המגיד יופיע לחלקים, מאסף ורשות לכל שבחות השנה ולמועדים, לנשואין ברית מילה והספד נאסף ונסדר ע"י הרה"ג ר' יצחק קליין ראבד"ק סאטמאר. מחירו לשנה מאתיים לעי. לאמעריקא ב' דולרים ובערך זה בשאר ארצות.
Rabin IG. KLEIN, SATU-MARE.

ספרים מכל המקצועות למחירים זולים רשימות נשלחות לכל דורש חנם.
J. RAWER Hebräische Buchhandlung FRANKFURT a/M.
Battomstr. 9. (Deutschland).

נתיבות חיים ביאורים על סוגיות חמורות בש"ס ועל הלכות חמורות בהרמב"ם מהרה"ג ר' חיים יצחק קארב רב בגיהמ"ד הגדול והארלעם בק' ניוארק. אדרסא להשיגו:
Rabbi Chaim J. Korb 66. E. 105th str. NEW-YORK.

קול קריאה

אל מחברים, סופרים ומוסדות בישראל.

אם תפצים אתם

להוציא לאור פרי

רעיונותיכם, ספרים,

עתונים או ברוכים

ולמצא עונג בהוצאת

יפה ומדויקת במטותא,

נא פנו אלי ונפשכם

תנתן. בית דפוס אחר

יותר גדולים אשר

ביראפ ומוציא דברי

דפוס מתוקנים, יפים

ומשוכללים, מחסוני

מלא עם אותיות חדשות

ומהודרות הן מרובעות

ותן של רשמי, וכלן

יוצאות מבית יציקתי.

.... הפועלים העמלים

בעבודתם הקדוש בלם

ברי אורין הם, יראי

אלקים והולכי ישר.

מחיר ההדפסה נמוך

וקרוב הדבר לכל מחבר

להוציא ספרו לאור בקל

בלי שום איחור

אני מצווה לשימת לב

מחברי אמריקה, שמפני

הבדל שער הכסף

(ורא לטען דיפערענץ)

יכולי להדפיס חבוריקהם

בחצי המחיר מאשר

הוא שם.

בכבוד ויקר
יעקב ווידער
המדפיס.

הכתובת :

JAKOB WIDER'S BUCHDRUCKEREI,
SEINI, Szinerváralja, JUD. SÁTMAR, ROMÂNIA.

קבוצי אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה, דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסנות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצ'ר התורה קמא ותנינא.

מחירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם אדפיס מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100.

Redacția și Administrația :

BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (Romania) — 1927.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

Cenzurat : Primrabin M. KRAUSS, Baia-Mare.

י"ל ספר בית עקד ספרים

לקסיקון ביבליוגרפי לידיעת הספרות העברית בכלל ושמות הספרים העבריים והיהודית-אשכנזית (יודיש-דייטש) בפרט, וכמו כן אלה בשפות: איטלקית, טטרית, יונית, ספרדית, ערבית, פרסית ושמרונית שנדפסו באותיות עבריות משנת רל"ח עד תר"ס, תכנם, שמות מחבריהם והערות אשר בהן נדפסו; שנת הדפסתם ומספר הדפים, עם מפתח המחברים בסדר א"ב ומפתח הספרים לפי המקצעות השונים מרח"ד פריעדברג, ח"א אות אלף 1526 ספרים, הס' נדפח על נייר טוב בגודל 4^ו מחירו M. 5, למו"ס, רבנים, ובובליותיקאות הנחה הגונה, להשיגו;
I. Rawer Hebräische Buchandlung Frankfurt a. M. Batonnstr. 9 (Deutschland)

יד יהודה חלק חמשי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג המפורסם מו"ה יודא ליבוש לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגארא, מחירו עם פארטע א' דולר, להשיגו אצל נכד המחבר.
Rabbin Efraim Landau, BUCUREȘTI, Traian 24.

ספר שלהבת אש דרושים יקדים לכל השנה כלה וגם נלווה לזה קונטרס בשם חבלי מות מאת הרב הגאון המפורסם מו"ה גדלי' סילווערסטאן-אבד"ק וואשינגטאן. כמו כן הופיעו מאת הרב המחבר הספרים האלו: סוכת שלום, דרכי בקודש, תוכחת חיים, משמחי לב, אמרי יושר לב רגש, אוצר נחמד, שובה ישראל, מחיר כל ספר 50 סענט, להשיגו:
Rabbi G. Silverstone 1511 Lamont str. N. W. WASHINGTON D. C.

בבית המערכת נמצא למכירה ספר „מנחת עני" על ענין התורה והמצוה, ענינים יקרים מלאים מוסר ויר"ש בדרך פרס, מחירו חצי דולר עם המשלוח.
גפי אש ביאור רחב בשיטות הראשונים וחלוקי האחרונים בכל ענינים הנוגעים למשנה עם הערות מגדולי זמננו, מסודר על ששה סדרי משנה, וכבר י"ל ח"א על סדר זרעים, ח"ב על מס' שבת, ח"ג על מס' עירובין וכעת י"ל ח"ד על מס' פסחים מאת הרה"ג אברהם שטערן מו"ץ דקה"י נאוועזאמסקי, להשיגו;
Rabin Abraham Stern NOWESAMSKI (Slovakia).

אמרי יוסף ח"ת על סדר דברים מאת הרה"ג הצדיק המפורסם בנגלה ובנסתר מו"ה יוסף מאיר זצ"ל מספינקא י"ל ע"י הרב ר' שמואל ווייס, מחירו 120 לעי ובשאר ארצות 200 לעי ואם ימצא קונה שיקנה כל העקומפלים — לערך אלף ספרים — ימכרם המו"ל במקח השוה, להשיגו;
Weisz Samuel SOMCUTA-MARE (Transilvania).

שערי תורה ירחון רבני, קובץ שו"ת הידושים ובאורים בהלכה ואגדה מאת רבני וחכמי זמננו י"ל מאת הרה"ג ישראל איסר פייגענבוים ווארשא, מחירו לשנה 12 זהובים, אמעריקא 3 דולר, אנגליא 15 שילינג הכותבת;
I. Feigebaum WARSZAWA Muranowska 4 m. 30.

מקור חיים ח"ת על שבתות ה' וימים טובים וחנוכה ופורים ולקוטים על ש"ס ומגילת יוחסין מהרבה גאונים וצדיקים מאת הרה"ג אלטר שפירא אבד"ק וויקנא, וכעת רב בטשערנאוויטץ.
בית ישראל ח"י וביאורים עה"ת מהנ"ל, אדרסע להשיגם
Rabin Alter Schapira CERNĂUȚ Hauptstr. 20.

ב.

(סוף מחברת ז"ח אות ט"ז.)

והמור והמחבר ביו"ד בסי' רס"ח סעי' ט' כתבו כמ"ש הרמב"ם ז"ל רק במקום שכתב הרמב"ם מותר לישראל למול אותו כתבו מצוה לישראל למול אותו פי' אם העכו"ם מתכוין למול משום מילה או מצוה למול אותו וטעם משום דאמרין בע"ז כ"ו: ת"ר ישראל מל את הנכרי לשם גר לאפוקי לשם מורנא דלא פי' דאי במל את הנכרי לשם גר לא איצטריך למתני אלא הכי קאמר אפילו בדאיכא מורנא בכל זה מותר למול את העכו"ם אם הוא מתכוין לשם גר ואעפ"י בשעה שמל הוא נכרי אפ"ה אינו בכלל איסור רפואה שמרפה לעכו"ם ומעלה אותו מידי מיתה אלא אדרבה מצוה לישראל למול אותו משום שהוא מתכוין למצוה וכמו שכתבו הב"י והב"ח במור יו"ד בסי' רס"ח ולענ"ד שלמדו זאת מהא שכתב הרמב"ם שהרי לא נתכוין למצוה לפיכך אם נתכוין העכו"ם למילה פי' שנתכוין העכו"ם למצות מילה הוה כמו שאמרו ישראל מותר למול את העכו"ם לשם גר היינו לשם מצוה והוה שכתב רבינו בהלכה הקודמת גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול בשמטיפין ממנו דם ברית אין צריכין ברכה והטעם כתב הש"ך ביו"ד בסעי' א' בסי' רס"ח משום דמספקא לן אי מטיפין אי לא הלכך מספק יש להחמיר ולהטיף אבל אין מברכין מספק משום דקני"ל ספק ברכות להקל והברכי יוסף כתב שם שכן כתבו הר"ף והרמב"ם וסיעתם ומ"ש המרדכי כפ' ר"א דמילה שהאלפסי פסק דקטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וגר שנתגייר כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית והבה"ג פירש להיפך עשה כבר הגיה המהר"ם במקום האלפסי צ"ל התוס' וכמו שכתבו בהר"ף דפוס חדש בגליון והא דמרדכי לא הביא דעת הר"ף במקום הבה"ג הוא משום דנקט סברות הפוכות ויהיב שם טעמא וע"ש מה שכתב השלטי הגבורים ובכנה"ג וכן כתב הש"א בסי' ג"ד והאריך בסברות הפוסקים ומסיק שם שאין צריך לחזור ולהטיף דם ברית עשה.

ולענ"ד שזה שכתב הרמב"ם ז"ל גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול בשמטיפין ממנו דם ברית אין צריכין

ברכה פי' המלה כשמיטפין משמע אם מטיפין משום שיש גר שנתגייר שאין מטיפין ממנו דם ברית היינו בן נכרית שהיא בעצמה רוצה שימולו אותו לשמונת ימים ע"י מוהל ישראל וכונתה שימולו אותו לשם גירות פי' שתשבה שבוה שממהלינן את התינוק לשמונת ימים הוא ישראל גמור מפני חסרון ידיעה ולכן כשנתגרל אין צריך להטיף ממנו דם ברית משום שמולו אותו לשם גירות ולכן כתבין המור והמחבר שאם נתכוין העכו"ם למילה פי' שהכונה היתה במילה זו לשם גירות שבאופן כזה הוא מצוה לישראל למול אותו וכשבא העת להטביל את הנער הנימול לשם גירות אין צריך להטיף ממנו דם ברית. ויש שצריך להטיף ממנו דם ברית אפילו כשהוא מהול דהיינו ההגריים והערביים והגבועונים והמעם משום שהם ממהלים את בניהם משום מנהג אבותיהם אבל לא משום גירות ולכן כשבאים להתגייר צריכין להטיף מהם דם ברית משום גירות ולכן כתב הרמב"ם את המלה כשמיטפין פי' אם מטיפין היינו אם צריכין להטיף ומיורי בגר שבא לדתגייר וצריך להטיף ממנו דם ברית משום שאפילו הוא מהול צריכין להטיף ממנו ד"ב משום שלא מל א"ע לשם גירות ורק משום מנהג כמו ההגריים והערביים ועוד ולכן כתב ביום שנתגייר ובקמן ישראל שנוולד כשהוא מהול צריך ג"כ להטיף ממנו דם ברית רק שיש ג"כ שהגר כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו ד"ב משום שמל שלא לשם גירות מטיפין ממנו ד"ב ביום שנתגייר והתינוק ישראל שנוולד כשהוא מהול מטיפין ממנו ד"ב ביום השמיני. ועכשיו יבואר דבריו רבינו הרמב"ם שכתב בפ"א היז מהי מילה גר שנכנס לקהל ישראל חייב במילה תחילה פי' גר שאינו מהול אם בא להתגייר חייב במילה קודם משום שהמילה קשה עליו וכמו שפירש הרב המ"מ בשם הרמב"ן ואח"כ מפרש רבינו ואם מל כשהיה עכו"ם פי' שמל א"ע שלא לשם גירות או צריך להטיף ממנו דם ברית ביום שנתגייר וכן קמן שנוולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני וכמו שביארנו למעלה אבל בקמן שנימול כדת ע"י מוהל ישראל ליום השמיני לשם גירות לית מאן דפליג שאין צריך להטיף ממנו דם ברית ועיין שם בהגהות מיומנויות באות ג' שכתב

בשם רבינו שמחה דכתב דקיי"ל שאין צריך להסיף ממנו דם ברית
וכן פי' רביח עשיה.

ועכשיו יבואר ג"כ דברי רבינו בפ"ד היה מה' א"ב גר שבא
להתגייר אם קבל עליו את כל הדברים הכתוב למעלה אין משהין
אותו משום דשהוי מצוה לא משהינן ואם היה מהול פי' שאם
העכו"ם היה מהול מקודם אבל שלא לשם גירות אז מסיפין ממנו דם
ברית ומשהים אותו עד שיתרפא רפואה שלמה ואח"כ מטבילין אותו
וכן כתוב שם בהגהות מיימוניות באות א' והרמ"א ז"ל ביו"ד בס"י
רס"ח בסעי' א' בהג"ה שלו כתב שם בשם הב"י שהביא בשם המ"מ
בשם הרמב"ם שאם טבל תחילה קודם שכל מועיל כדיעבד וע"ש
בביאורי הגר"א ז"ל באות ג' ובאות ה' ובשוררי ברכה ביו"ד בס"י
רס"ח בשולי הדף כתב ערל ישראל אין צריך טבילה אפילו
מדרבנן וערל עכו"ם צריך טבילה מן התורה ובני המומרים צריכין
טבילה מדרבנן אבל אינם מעכבת ואם הם אנוסים דינם כערל
ישראל ואם אמו עכו"ם אעפ"י שאביו ישראל צריך טבילה מן התורה
ואם הוא ספק הוא ספיקא דאורייתא ולחומרא ואינו נכנס לכלל
ישראל עד שימול ויטבול בן כתב הרדב"ז בתשובה בס"י תט"ז
ובשורת הרי"ש בן הרשב"ץ בס"י פ"ט ובכנה"ג עשיה והמתכה כתב
בס"י הג"ל בסעי' שכל עניני הגר בין להודיע קבלת המצות בין
המילה והטבילה צריך שיהיו בג' הכשרים לדון וביום מיהו דוקא
לכתחילה אבל כדיעבד אם לא מל או לא טבל אלא בפני ב'
ובלילה אפילו לא טבל לשם גירות וכו' הוי גר ומותר בישראלית
וכו' עשיה וכתב שם הדגול מרבבה היינו דוקא בגדול שאצלו
קבלת המצות עיקר ולכן המילה והטבילה אינו אלא גמר הדבר
וסני בלא שלשה ובלילה אבל גר קמן שלא שייך בו קבלת המצות
והטבילה היא עיקר שמטבילין אותו על הדעת ב"ד לכ"ע צריך
להיות ביום ובפני שלשה ולכאורה יש להעיר שלדעת הפוסקים
שבדיעבד סגי הטבילה בל' ביד מהא דאיתא בירושלמי בפ"ד היה
מעירובין ר' הונה בשם ר"נ בר' יעקב בעא גר שטבל לאחר שהעיר
המזרח מאחר שאילו היה ער הוה קונה לו שביטה וכו' פי' הי'נ
קונה שביטה אלו היה טבל מאתמול והקשה שם בק"ע דאיך משכחת
שיטבול גר בשבת הא קיי"ל דאי"מ גר ביום טוב ודוחק לומר

דתבעיא ליה אם עבר וטבל דהא בעי ב"ד ואין ישעו ב"ד בכך ולפי דעת הפוסקים דסני בלא ב"ד איש ולפי מה שביארנו יוצא לנו הדין שהנער צריך טבילה בפני ב"ד של שלשה וביום והמעם משום שמבילתו מדאורייתא כנלע"ד.

וראיתי בספר היקר הנקרא בשם „עצי הלבנון“ בח' יו"ד בס"ד מ"ש הרב הגאון חכם וסופר איש האשכולות רשכבנה"ג מר"ן ר' יהודא ליב צירילסאן שליט"א שידעתי אותו מנעורי הדק הישב מה שכתב דברים עתיקים ודברים של מעם בענין זה משום שכל דבריו ברורים. הן בספרו הבהיר „גבול יהודה“ והן בספר היקר „עצי לבנון“ וידוע שמשנתו הוא קו ונקי שפסק גם שמותר למו"ל את הבן ורק בשאלת כתרי"ה היתה שהאשה בעצמה לא נתרצה להתגייר ובנד"ד היתה האשה מתנהגת כאשה ישראלית עפ"י העדים הברורים שהודיעו בפני ב"ד בתורת עדות ובתורת ואם לא יגיד רק שהיתה חסרון ידועה אבל מעשיהם מוכחים שמלו את הקטן לשם גירות ולכן לענ"ד הקלושה להלכה ולא למעשה אין צריכין להטות ממנו דם ברית ורק כאשר יטבול בפני ב"ד של שלשה וביום אז לית מאן דפליג שהוא ישראל בשר ויכול לעלות לתורה להיות בר מצוה ולא יהיה שום דבר שיכלימו את אשתו השניה הישראלית וכל זה אני כותב להלכה ולא למעשה עד שישכימו עוד רבנים מובהקים.

ישע' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין מח"ס

דרושי ותפארת מהרש"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

כא.

בב"מ ה': אר"ה דאמר שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה וכו' עיי"ש. ואיתא שם בגמ' ויוסף וז"ל וכתב הר"ן ב"ר ז"ל שיש לתמוה על הריא"ף ז"ל שלא כתב בהלכות שבועה שיש לי בה. וכן הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות טוען ונטען כ"א משניהם נשבע בנקיטת חפץ שאין לו בזה הדבר פחות מחציה והשמיטו להא דר"ה והוא מן התימא. ולענ"ד ליישב דלרמב"ם לשיטתיה

אין אנו צריכין לדברני ר"ה דהנה ראיתי בס' זכרון יעקב, שדקדק על קושית הגמ' דבאן וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה משמע מהגמ' דלא קא פריך אלא שבועה זו למה אמאי נשבע שבועה זו אבל על מה ישצריך לשבע נחא ליה הלא יותר הוה ליה להקשות וכי מאחר שזה תפוס ועומד וכי למה להם בכלל לשבע יטלו בלא שבועה ומהגמ' משמע דלא קא פריך אלא אמאי שבועה זו דוקא. עוד יש להקשות דלמה הקשה ארזי ונימא מיגו דחשיד אממונא חשוד אשבועתא ולא על המשנה גופא [עין ברידב"ז בירושלמי בריש ב"מ ד"ה ר"ח רבה אמר וכו'] ונראה לתרץ דההמשך כך הוא ע"פ פירש"י דתקנו ב' הלשונות שיש לו בה ואין לו בה פחות מחציה אולי אין לו בה כלום אבל אם היה ברור לנו שיש לו קצת בזה לא היה צריך לשבע אלא שבועה שאין לו בה פחות מחציה וזה לא היה סיד דמקשה שיתפס איש בבגד חבירו כשתבירו תופס כולו רק בשיש לאיש חלק במקצת. אז הוא תופס לומר כולה שלי. לכן פריך וכי מאחר שזה תופס וזה תופס, שבוע זו למה וע"ז תירץ ר"י שבוע זו תקנת חכמים היא ר"ל דחששו חכמים גם אם יתפוס האחד כולו והא חבירו תופס והולך וכו'. ולכן מקשה הגמ' ונימא מיגו דחשוד אממונא ר"ל כיון דחיישינן להבי שיתפוס גם אם אין לו בה כלום א"כ הוה חשוד גמור וא"כ נימא מיגו וכו'. עכ"ל. הוצא לן מזה דאם היה ברור לנו שיש לו קצת בזה לא היה צריך לשבע אלא שבועה שאין לו בה פחות מחציה. והעיקר הדושינו דר"י דחששו חכמים גם אם יתפוס האחד כולו והא חבירו תופס והולך ובאמת אין לו בה כלום וכי משתבע שאין לו בה פחות מחציה באמת הוא נשבע שהרי אין לו כלום. ולכך תקנו שבועה זו דוקא בזה"ל שבועה שיש לו בה ואין לו בה פחות מחציה ואיתא לקמן ד' ז'. תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו שנים אדוקים במלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקין בשוה מחו ליה ר"א ובשבועא אלא מתניתין דקתני דפלגי בהדדי ולא קתני זה נוטל עד מקום שידו מגעת היכי משכחת לה א"ר פפא דתפיסי בכרכשתא עיי"ש. ואיתא בזה דמחוי ליה ר"א ובשבועה ב' שיטות והוא הרמב"ם והבה"ג והמרדכי גרסי והשאר בשבועה אבל על מה שתפוסים בידם אינם

צריכים לשבע מעיקר הדין רק דעיי גלגול יכולים להשביעו אף על
 מה שבידו עיין בגמ' ובסמ"ע ובש"ך חו"מ סימן קל"ח סעיף ג' והתוס'
 והרא"ש כתבו דל"ג והשאר בשבועה והביאו רא"י לזה כיון דהשבועה
 הוא מפני שלא יהא כ"א הולך ותוקף אי"ב אם נאמר העל מה שבידם
 לא ישבעו אי"ב אכתי במה נתקנה החששה דשלא יהא כ"א הולך
 ותוקף. ועיין בס' נחלת דוד על בי"מ מהנאון מזהיר דוד מעביל דל'
 ממינסק ועיין כאן בהגהות הגר"א. ומתניתין דמוקמינן דתפיס בברכשתא
 עיין ברא"ש דכ' דר"ל שאין ביד כל אחר ג' על ג' שיהי' דבר
 חשוב לומר עליו שימלנו קודם חלוקה ועיין בש"ך סי' קל"ח סעי'
 ג' אות ד' שפי' דאם רצה לימלו קודם דודאי מצי לימלו רק
 מפני שאינו דבר חשוב לכך לא חש ליה מתניתן לאשמעין עיי"ש.
 וכן שיטת הרמב"ם בעצמו עיין בתדושי רעק"א בי"מ ד' על התדיה
 ותית' אאידך דר"ח עיי"ש אי"ב לפי שיטת הרמב"ם דמה שבידו
 נוטל בלא שבועה וא"כ מאי דתפיס בברכשתא ודאי הוה שלהם
 ואין צריכים לשבע מעיקר הדין ואם היה רוצה לימלו קודם מצי
 לימלו אי"ב נקרא אצלינו ברור הדבר שיש לו קצת בזה. ולפי"מ
 שהוכחנו לעיל דאם היה ברור הדבר לנו שיש לו קצת בזה לא
 היה צריך לשבע אלא שבועה שאין לו בה פחות מתציה וניתא
 שפיר הרמב"ם לשיטתיה דגרים. והשאר בשבועה אבל מה שאותוים
 נוטלים בלא שבועה ע"כ ליתא לדברי ר"ה. רק על הריא"ף שלא
 נמצא בו רק מחוי ר"א ובשבועה. ולא נמצא מפורש והשאר בשבועה
 משמע דגם על מה שתפוס בידו צריך לשבע מן הדין. אי"ב מאי
 דתפיס בברכשתא נמי א"ל דאינו שלהם אי"ב כשנשבע שאין לו
 בה פחות מתציה א"ל שבאמת הוא נשבע שאין לו בה כלום
 ושפיר אנו צריכים לדברי ר"ה ונשארה קושייתו של הנ"י על
 הריא"ף. רק באמת מהנ"י בעצמו [משמע שגם שיטת הריא"ף
 כהרמב"ם עיי"ש. עוד אפ"ל שאפילו נאמר ששיטת הריא"ף בזה
 אינו כשיטת הרמב"ם נמי יהא אי"ש לפי מה שראיתי בספר נחלת
 דוד הנ"ל שכתב שם בזה"ל והנכון בזה כמ"ש באו"ת בשם גאון
 א' לתרץ דלמאי דקו"ל כאב"י דתשוד אממונא תשוד אשבועתא
 רק דלהכי משבעין ליה משום ספק מלוח ישנה וא"כ לא מצי
 לכוון בשבועתו דאין לו בה כלל דדלמא חייב לו מלוח ישנה.

והוי כאילו יש לו בה, וריה דאמר דצריך לומר שבועה שיש לו בה היינו משום דסבר כריי דלא אמרין מינו דחשוד וכו' עיי'ש. ותירוצו לענין תמוה דתירוצו אינו עולה אלא לשיטת הריאף דקיי' כאביו וכמו שכתב הרא"ש ז"ל ומדלא הביא רב אלפס אלא דברי אביו, מכלל דס"ל דאמרין מינו דחשוד וכו' עיי'ש. אבל על הרמב"ם לשיטתיה אין זה שום תירוץ דהא הרמב"ם תופס דברי ר"י שכתב בפ"ט מטוען הלכה ז' ושבועה זו תקנת חכמי' היא שלא יהא כל אחד תופס בטליתו של חברו וכו'. נראה מדבריו דס"ל דחשוד אמטונא לא חשוד אשבועתא, דלאו האי טעמא דאביו וכנראה מסתמא דהש"ס אליבא דר"י, ועיי' בהג"מ שכתב ניכ' שהרי"מ פסק דלא כאביו, ועיין בחדושי' טראה הפנים בירושלמי בסוגיא זו ד"ה מליקו הן דרב בינאי וכו' עיי'ש (ועיין שם בספר נחלת דוד הנ"ל בב"מ ח' בדיה וממאי דבמצאיה וכו' שכתב שם לפ"מ דפסקו הרי"ף וחרמב"ם כאביו דלעיל דחיישינן לספק מלוה ישנה וכו' עיי'ש וצ"ע) איכ' כיון דהרמב"ם תופס שיטת ר"י הדרה הקושיא לדוכתיה לשיטת הרמב"ם אמאי לא הביא הרמב"ם להא דריה, ועיכ' לתרץ על הרמב"ם כמו שתרצתי לעיל רק על הריאף שלא נמצא בו רק מחוי' ר"א ובשבועה ולא גרס והשאר בשבועה, ונאמר דבזה חולק הריאף על הרמב"ם דגרים והשאר בשבועה, ולא נאמר כהנ"ל שבאמת מהני אינו מוכרח ברור שיטת הריאף, ומשמע דגם על מה שתפוס בידו צריך לשבע מן הדין, איכ' מאי דתפוס בכרכשתא נמי אי"ל דאינו שלהם, איכ' כשנשבע שאין לו בה פחות מחציה, אי"ל שבאמת הוא נשבע שאין לו בה כלום ושפיר אנו צריכים לדברי ר"ה ונדרתה תירוצי לשיטת הריאף, רק להריאף לשיטתיה הוה שפיר התירוץ של הגאון בעל נחלת דוד, אבל להרמב"ם לשיטתיה נדרתה תירוצו של הגאון נחלת דוד, רק להרמב"ם לשיטתיה הוה שפיר תירוצי, איכ' שפיר מתורץ קושית הג"י בין להריאף לשיטתיה ובין להרמב"ם לשיטתיה ואנו צריכים בין לתירוצי, ובין לתרוץ של הגאון נחלת דוד, תירוצי הוה שפיר לשיטת הרמב"ם ותירוץ של הגאון נחלת דוד לשיטת הריאף ודו"ק כי נכון הוא.

אברהם זאראחאוויץ

אב"ד דווידו בעמ"ס זכרון שאל שני חלקים וחדושי הראב"ש.

כב.

הרב ר' מנחם ישראל שולמן זצ"ל.

נסתלק לעולמו ב' מרחשון פ"ח ונספד ע"י רבנו הגראי קוק שליט"א הגר"ם חרל"ם (רב בירושלים). ועוד, בכלות השבעה קראו להספד ע"י מודעות מיוחדות ונספד ע"י הגרמ"ג אויערבאך (רב בירושלים). וגיסו של המנוח הגר"י קניאל (רב בחיפה). ועוד, וע"י אני בנו המתאבל עליו.

ק"ו (קט"ה מתוך הספדי).

"הצדיק אבר מן הארץ ואין איש שם על לב"
ואנשי חסד נאספים באין מבין, כי מפני הרעה
נאסף הצדיק. יבא שלום, ינוח על משכבו, הולך
נכון, ואתם קרבו הנה". (ישעי' נ"ז).

אלה המתעסקים מסביב לנפטר, המשתתפים בהלוויה, המספידים, הבאים לנחם את האבלים, וכיוצא בהם, נקראים "אנשי חסד". כי זוהי גמילות-חסד מהדרגה הראשונה, היות שהוא גומל חסד עם חברו, אסדיכי שאינו יכול לקוות שוב לתשלום עבור זה מצד זה שהוא גומל לו את חסד הזה, מאחר שאיננו עוד בחיים. חבמינו ז"ל קוראים לחסד ממין זה בשם חסד של אמת, לאמר: חסד כזה שהוא "אמת", נקי מכל פניות וכונות צדדיות המטשטשות ופוגמות לפעמים את ערכה הנכון של המצוה, והם, לכן, נותנים לחסד זה בטוי חד ומודגש שאין כמעט למעלה הימנו: "חסד של אמת" — הישנה מלה אחרת במקומה שתתבטא כך? — חותמו של הקב"ה אמת!

אולם, בין אנשי-החסד האלה, למרות היותם עסוקים בדבר ורעיון בעלי-ערך רב כזה, ישנם גם כאלה, מפי דברי הנביא ישעי', שלמרות זה אינם מבינים די ואינם שמים כלל על לבם כי הצדיק אבר, מדוע? "כי מפני הרעה נאסף הצדיק" — לאמר: מפני היסורים והתולאים הלא נסתלק הצדיק מן העולם, כמאמרם ז"ל: מאן קצירו מריעי רבנן. לפיכך נקראת התורה "תושיה", מפני שהיא מתשת כחו של האדם, ובכן יקשו: אם בין כך ובין כך סבל הצדיק

בחיון, כחו היה תש, מה, איפוא, יש להצטער ככה על מותו?
הלא, להיפך, על־ידי הסתלקותו מן העולם הוא נפטר כבר
מסבלותיו וממכאוביו? —

ממש באותו סגנון השאלה, רבותי, שמעתי רבים שואלים
ואומרים כך על אבי מורי זצ"ל. על שאלה זו יש וצריכים לענות,
כפי שהנביא מסיק להלן.

אמנם־כן, מכיון שכבר נסתלק הצדיק מן העולם — יבא
שלום, ינוח על משכבו, הולך נכחו; ואולם, אתם, אנשי — החסד,
שאינם כלל שמים על הלב כי הצדיק אבר, וכו', אינכם כלל מבינים
מדוע נפטר הצדיק, "כי מפני הרעה וכו'" — אתם קרבו הנה, שימו,
איפוא, לב לזה שאני מדבר אליכם: לאו כל דבר ודבר נמדה
ונערך באופן־שוה, לא באותה המדה שמודדים צרכי־אכל ומשקה,
מודדים בזו סתורות, ולא באותה המדה שמודדין בה סתורות
מודדים גם אבנים־טובות ומרגליות, כן לא באותה המדה שמודדים
את האחד, אשר למוד גם את השני ולא באותו המבט שאתה
נותן בחבר זה הנך יכול גם לתת בשני, שניים והבדלים גדולים
אנו פוגשים לפעמים בין שני אנשים, כשנביט על אופן שמושם של
כלים נמצא כי הכלים מתחלקים לפעמים לשני מינים: (א) שמוש
רגיל, כגון: קדירה לבשול, צלחת לשים בה את התבשיל, וכו"ב;
(ב) שמוש של כלי בשביל לתת בו דבר בעל־ערך חשוב ויקר.
הרי, אם הכלי נשבר והלך לאבוד, אז יש להעריך את הנזק שנגרם
על־ידי־כך לשני אופנים: אם הכלי היה מסוג הראשון, מחשיבים
ומעריכים את מדת ההפסד לפי מדת ערכו של הכלי עצמו, אם
היה שלם וחדש — ההפסד הוא יותר גדול, ואם בין כך ובין כך
היה הכלי כבר נזק, בסדיקות ובפרצים — דהפסד הוא יותר קטן,
ולכך, כמובן, הדאגה היא יותר קטנה, ויש לפעמים שגם בעל־
ההפסד הוא שבע־רצון, סחית או יותר, מזה שהכלי הזה נשבר, כי
עו"ב הוא נפטר בינתים מסמרטוט ומדבר שבין כה וכה כבר רצה
להפטר ממנו. — אבל, אם הכלי היה מהסוג השני, כאמור לעיל,
ששמש עבור שמירת מרגלית טובה, ונשבר, אז מעריכים את מדת
ההפסד של שבירת הכלי לא לפי מדת שווה של הכלי גרידא, אלא
במדת שווה של המרגליות שהיתה מונחת בו, ואם הכלי היה שבור

או רצוץ גם מקודם, או אפשר שלא היה רק הדאגה הכללית אלא היא אולי יותר גדולה כי מכיון שידעו זאת מקודם כי הכלי עלול להאבד מן העולם בקשר עם זה שהיה גם מקודם לא במצב טוב, וצריכים היו להקדיש יותר תשומת-לב למצבו של הכלי ולשמור עליו שלא ישבר ויתפרץ לגמרי ועייב, כמובן, לא לגרום לירידת אבירת המרגליות אשר היתה שמורה בו. —

כך ישנם גם שני מיני אנשים בעולם, ישנם כאלו ששקועים רק בהכלי העולם הזה — אנשים דמגושמים, הדומים לסוג א' של אופן שמושם של הכלים שהבאנו לעיל, שעיקר תועלתם בעולם הוא: הקדירה, הצלחת, וכיוצא בזה, איש מסוג זה שהוא נפטר מן העולם אז שפיר, מודדים את גדולתם ומעריכים את ערכו (אם בכלל ישנם כאלה המיתסים להם חשיבות ידועה) כמו מעריכים ומודדים צרכי-אכל ומשקה ומתחשבים רק עם בריאות גופו וכיוצא בזה, האיש הזה, ולפיכך, אם הוא נפטר בבריאותו או המקונן מסונן עליו: וי לאיש בריא בזה, שרק זה עתה אכל ושתה ודבר עם כל אדם — ופתאום נפל ומת, אולם אם ע"י חולי וסבל-יסורים בחייו, אז אפשר שפיר לדורות ולהתנחם בזה לאמר: הלא בין כך ובין כך היה האיש הזה ידוע-חולי ומחלה — ושפיר, אפשר עוד, להיפך, אולי ע"י מיתתן נפדה האיש מהיסורים ומסבלותיו, כפי שמוען אותו חלק של אנשי החסד באמנם: הלא בין כך ובין כך היה הצדיק נגוע בחייו — מפני הרעה נאסף הצדיק-וכיוצא בזה. —

אולם ישנם אנשים מסוג ב' — שאין להם בעולםם אלא ד' אמות של הלכה בלבד, רק הרוחניות היא אצלם עיקר חיי הנפש והנשמה היא תכליתם ומטרתם בחיים, והגוף, גווית-נפשם, משמש להם רק כתור מגן ומחסה להחזיק את הנשמה בתוכו, והם דומים לסוג ב' של השמוש בכלים, הכלי שמש לבעול לשמירת המרגליות הטובה הנתון בתוכו, על נשמה טהורה וקדושה, חלק אלקי ממעל הנמצא בתוכו, איש כזה כשהוא מסתלק מן העולם, מובן מאליו שאין להתחשב אז אם מצב-בריאותו וחוסן גופו שבחייו, כמו שמעריכים את האיש מהסוג א' שהוכרתי לעיל, כי כאן אין הגוף דבר שבעיקר אלא להיפך, שבמפל, כי כאן הגוף היה רפה וחלש בעודנו קיים או שהיה ידוע-חולי ובצל-יסורים, והאופן זה הרי בהסתלק הנשמה

מן הגוף הזה יש לנו יותר להצמצר על זה שלא שמרנו ונצרנו את הגוף בשבע עינים. להבריא ולחזקו ולסעדו באופן שלא תאבד אחיב האבן הטובה או המרגליות שהיתה שמורה בתוכו. —

מורי ורבותי! בנידן דידן חושב אני שלמיותר הוא לספר לפניכם כי האבא זצ"ל היה נחשב ונמנה על הסוג השני, ומשום־כך כמה גדולה צריכה להיות איפוא דאגתנו, על שלא שמרנו על גופו המהור והקדוש שהיה חלש ורפה בעוה"ז אולי היה עולה בידינו להחזיקו ולקיימו ולא היה נגרם לנו עייב הפסד גדול כזה ולא היינו מפסידים מרגניתא, מבא, קדושה וטהורה כזו! —

יתן ה' שנוכח במהרה לבשורת הנאולה ע"י אליהו הנביא זכור־לטוב ושתהיה תחית המתים בקרוב ויקום מה שנאמר על אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. —

בנו המתאבל :

שמואל ברוך שולמאן, ירושלים

בג.

(א) בסימן ט"ו כתב הרה"ג מהרי"ם שלישיא זה לשונו: וכן פסק המחבר ביור"ד סימן רס"ז סעיף י"ג וז"ל ישראל שנו"ד לו בן מעכ"ם אין מלין אותו דהול"ד כמותה ע"כ, ובמחכית נתן מבשול לפני הקוראים, שיתשבו שכן כתוב באמת שם בהשטמת מלת בשבת, והגם שאיזו מאחרונים כתבו דהאי בשבת ל"ד, רק שהמעשה אירע בשבת ד"ז ניתן להאמר בהירושלמי ששם הובא המעשה, אבל בהמחבר שכתב לפסק הלכה וכתב אין למולו בשבת, לא נוכל בלאחר יד לומר דהיה בחול אסור, ובכ"מ כה"ג דייקנין הרבה בדברי המחבר ובלשונו, וכי בכדי רגשו ספריא בזה?

(ב) בסימן י"ט העיר השנן מר מו"ס שלישיא על תירוצו

בקבוצ'א סימן י"ט שנה ה' ששתי מכירות נעשו בין עשוי ועקב
ובפעם הראשונה בהיותם בני ט"ז שנה לא קנה יעקב רק זכות
הבכורה לענין העבודה בקרשים, ותפס עליה מדבריו. הדעת
זקנים בראשית כ"ה צ"ל פסוק מכה כיום משמע דהמכירה היתה
גם על חלק ירושה וא"כ מושיתו במקומו (צ"ל במקומה) עומדת
ע"כ. והנה אבקש סליחתו בזה שהרי בע"כ יורה לדבריו ששתי
פעמים התעסק יעקב עם עשוי בקנייתו כמ"ש להדיא (סומא י"ג)
ע"פ בקברו אשר כריתי לי שהעמיד לו כרי מכל רכושו שבפדא"ר
בשביל חלקו במעהמכ"פ, וזה לא היה בקניה ראשונה. הנה
בשכתבתי תירוצי זה כשנתיים, לא היתה עיקר כוונתי לתרץ את
השפתי חכמים, מקושת כח"ר, אלא לתרץ גם את יעקב אע"ה.
מלתנפלות אליבנו בנפש אשר יחפשו עולות ותואנות גם על
מקבת בור נקרנו תאלמנה שפתי שקר הדוברות עתק כי יאע"ה
ח"י. הלך בעקבה עם עשוי ולבן. וקניית הבכורה היה בעין
ספקולאציע. לתוציא תועלת לעצמו גם מאסון אחיו אשר אחזהו
בילמים הרעבון עד דכדוכי של נפש, וילחצהו אל הקיר למכור
לו רכוש של כמה אלפים בלגומא אחת, וזה ג"כ כונת רש"י
בפסוק מכה כיום: לפי שהעבודה בבכורות אמר שאין רשע זה
בדאי לו שיקריב להקב"ה, וזה צודק מאוד, אבל מ"מ אין ראוי
להונתו בשעת אנסו, לכך משמע, מרש"י שעיקר קנייתו הוא
זכות העבודה, שר"י לא נחשב בעיני עשוי למאומה ובוזה אותה, ומן
הירושה לא חשב יעקב ליהנות מחלקו מאומה, רק למפני הנימוס
אמר לו סתם שימכור לו בכורתו כי אין ראוי לומר לו שהוא
אני ראוי לשמש לקונה, ואמר סתם, שגם מירושתי רוצה לקנות.
והראיה כי אח"כ בשביל חלקו במערת המכפלה לבד העמיד לו
כרי גדול של כסף וזהב, ולא רצה להשתמש מקנייתו הראשונה
לזה, כי אז העיקר היתה לו זכות העבודה מפני שאינה בדאית
לעשוי, ואנחנו חייבים למשכנוי נפשנו לזכות וליתן אמת ליעקב,
ודרכו תמים. כנלע"ד.

דרייסיג דורות אידען אין פוילען אויף 511 גרויסע געדיכט געדרוקעט
 אקטאווזייטען ווערד אין דעם בוך
 דערצעהלט אלסדינג, וואס עס איז פארגעקאמען ביי די אידען אין פוילען
 וועהרענד א צייט פונם 8 יאהרהונדערט, פונם ערשטען טאג וואס זיי זענען
 אהין אונגעקומען ביו צום דורכפאל פונם לעצטען פוילישען „מיאטעזש“ ווי
 אזוי זיי האבען געלעבט אין וואס זיי האבען געליטען, ווי אזוי עס זענען
 געווען איינגעארדענט זייערע קהלות אין ווי עס האבען אויסגעזעהען זייערע
 פרנסות. זייער פאליטישע לאגע אין זייער גייסטיגע ענטוויקלונג ביו פוילען
 איז געווארן א צענטער פונם יידישען לימוד, פון דיא גרעסטע פוסקים אין
 מפלסים, פון דער קבלה פון חסידות אין השכלה, דער ועד ארבע ארצות.
 צום אינהאלד פון דעם בוך זענען צוגעגעבען 43 בילדער וואס דער
 גרעסטער טייל פון זיי איז נאך ביו היינט נישט פערפֿענטליך געווארן.
 פרייז פונם בוך געבונדען 3 דולר, מיט א פראכטבאנד אין לוקס אויסגאבע
 5 דאלאר עקסטער פארטע 50 סענט. צו בעקאמען ביים פֿעדראסער.
 Gershon Bader 187 East Broadway NEW-YORK City.

דגלנו קובץ לספרות ולעניני היהדות החרדית, כלי מבטאה של אגודת צעירי
 אמוני ישראל בפולניא. בעריכת הרה"ח א. ז. פריעדמאן בהשחתפות
 הסופרים החשובים: הרב טביומי סוכטשין, הרב י. י. וויינבערג ברלין.
 הרב י. רייכער איזמאיל ועוד. יופיע בפרמט ושורנל גדול מדי חדש בחדשו
 שנה שמינית. מחיר הגליון לח"ל 15 סנט, לשנה רק דולר וחצי. הכתבת:
 Redactia DYGULEJNU, WARSZAWA, Graniczna 9/3. (Polonia).

סיני ספר השנה של החברה להכמת ישראל ברומניה י"ל בערוכת הרב דר.
 מאיר בן אברהם הלוי בוקרשט. הכתבת;
 Dr. M. A. Halewi str. Vultur BUCUREST.

מס' בבא מציעא מן תלמוד ירושלמי עם פירוש נתיבות ירושלים מאת הרב
 הגאון המפורסם ד' ישראל חיים דייכעס אבד"ק ליעדו.
 מס' בבא בתרא מן תלמוד ירושלמי עם פירוש נתיבות ירושלים, מהנ"ל
 בסוף המס' נדפס מאמר ע"ד משפטי התלמוד בחוקי-רומי
 מאת בן המחבר הרה"ג החכם הכולל מו"ה שמואל דר' דייכעס.

דער יודישער פריינד !

א ארטאדאקסישע וואכענבלאט אין יודישער שפראך פאנגט אן
 צו ערשיינען אין טשערנאוויץ אייה ר"ח ניסן ה'בע"ל, בעזרת
 של רבנים וסופרים יראי ה' עס ווירד געבעטען פאן אלע
 רבנים וסופרים יראי ה' המרגישים באמת בצער ירידת של האומה הישראלית
 בגשמיות וברוחניות, זיי זאללען ערפילען זייער חוב צו אונזער תוה"ק אין
 צו אונזער יודיש פאלק. זאלען אינו מיט העלפען ארבייטען, לכבוד השי"ת
 ותוה"ק, ולא לשום פניה אחרת. אונז צו שיקען מאמרים מעניני הדת קרן
 תוה"ק ושמירת ש"ק וכו'. העורך ותמו"ל; הר' דניאל שטרנפלד
 מוסד ומנהל הישיבה דק טשערנאוויטץ. פראבע בלאט גראטס.

Daniel Sternfeld-CERNĂUȚI Romania.

קול קריאה

אל מחברים, סופרים ומוסדות בישראל.

אם

חסדים, אחים

לחוציא לאור מרי

רעיונותיכם, ספרים,

עיתונים, או כרוזים

ולמצא עונג בתוצאה

יפה ומדויקת במשימתא.

נא פנו אלי ונמשכם

הנתן בית דפוס אחו

ודיותר גדולים אשר

ביוזאם ומוציא וברי

דפוס מתוקנים, יפים

ומשוכללים, מחסוני

מלא עם אותיות חדשות

ומהודרות הן מרובעות

וחן של רש"י וכלן

יוצאות מבית יציקתי.

.... המוצלים העמלים

בעבודתם הקודש כלם

בר אורין הם, יראי

אלקים והולכי ישר.

מחיר והדפסה נמוך

יקרוב הדבר לכל מחבר

לחוציא סמרי לאור בכל

בלי שום איחור

אני מעורר לשימת לב

מחברי אמריקה, שמפני

חבול ש ע ר ה כ ס פ

(וואלוטען דיעערענץ)

כחלי לתופים חבוריתם

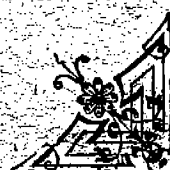
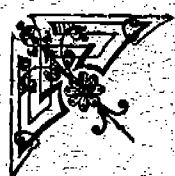
בחצי המחיר מאשר

הוא שם.

בכבוד ויקר
יעבב ווידער
המדפים.

הכתובת:

JAKOB WIDER'S BUCHDRUCKEREI,
S E I N-I. Szinerváralja. JUD. SÁTMAR, ROMÁNIA.

קבוצי אפרים

שנה ז'

קובץ מחי' תורה בענין הלכה דרוש
ואגדה מרבני וחכמי זמננו ומאסף ספרותי
לשאלות המנסרות בעולם היהדות.

יופיע פעם אחת בחודש

על ידי העורך

אפרים לאנדא

רב בבאקארעשט

בעל מחבר ספר אוצר התורה קמא ותנינא.

מתירו לשנה מאה לעי.

מחברים השולחים ספריהם ארפים מודעה פעם אחת עבורם.

KWITZEI EFRAIM

REVISTA LUNARĂ TALMUDICĂ-ȘTIINȚIFICĂ.

DIRECTOR :

Rabin EFRAIM LANDAU.

ABONAMENTUL ANUAL

LEI 100.

Redacția și Administrația :

BUCUREȘTI, STR. TRAIAN 24.

SEINI, (România) — 1927.

TIPOGRAFIA JACOB WIEDER.

Cenzurat :

ספר חדש מהרב עמיאל.

זה עכשיו יצא לאור ספר דרכי מש-הדרכי הקנינים חלק
א' חקר הלכה בקניני ממונות, אישות ועבדות (בחמש שמעתיא. א) כללים
ופרטים בדיניות ועדות. ב) הספקות ההכרעות והברורים. ג) הטענות הנאמנות
וההתחייבות. ד) גזרי זכיה ושלוחות. ה) גזרי תנאי ברירה ואונס. מחירו
2 דולרים, לרבנים ולבני ישיבות רק 1 דולר. אצל הרב המחבר נמצאים
עוד במספר מצומצם מאד הספרים דרכי מש-הדרכי הקודש חלק ב'
ז ספר דרשות אל-עמי ח"א השבון הנפש. [הספרים ד"מ-דרך הקודש
ח"א וס' דרשות אל-עמי ח"ב כבר נמכרו כולם ויודפסו בקרוב בתוצאה שניה]
מחיר כל אחד 1.50 דולר. הקונה את שלשת הספרים הנ"ל ביחד ישיגם בעד
4 דולר, לרבנים ובני ישיבות בעד 250 דולר. הספרים נשלחים רק אחרי
קבלת הכסף למפרע. להשיגם אצל המחבר הרב הגאון המפורסים כו' משה
אביגדור עמיאל אבד"ק אנטוורפן. הכתובת:

Rabbin M. Amiel, ANVERS, (Belgie).

יד ידודה חלק חמשי על ש"ע יו"ד מן סי' מ' עד סי' ס', מהרה"ג
המפורסם מו"ה יודא ליבוש לאנדא ז"ל אבד"ק סאדאגארא.
מחירו עם פארטע א' דולר. להשיגו אצל נכד המחבר.

Rabbin Efraim Landau, BUCUREȘTI, Traian 24.

ברכי נפשי וס'ו שיר המעלות עם פירוש"י ופי' באר חיים מרדכי מהרה"ג
המפורסים מו"ה חיים מרדכי ראללער אבד"ק טג. ניאמץ.
מחירו 1.20 לעי בחו"ל דולר אחד. להשיגו אצל המחבר.

Rabin Ch. M. Roller, TG.-NEAMȚU.

הליכות עולם קצור ש"ע אין יידיש דייטשע שפראכע מהרה"ג ר' אברהם
ברודא ז"ל. כבר נדפס הרבה פעמים וכעת יצא לאור בהוצאה
החמשית עם הוספות מהרב ר' יצחק גרינוואלד. מחירו P. 1.50 געבונדען
האלב ליינוואנד 2. P. להשיגו אצל המו"ל:

Ignatz Grünwald, BELED, (Ungarn).

בבית המערכת נמצא למכירה ספר "מנחת עני" על ענין התורה והמצוה.
ענינים יקרים מלאים מוטר ויר"ש בדרך פרס, מחירו חצי דולר עם המשלוח.

דברי אליהו דרושים יקרים לימים נוראים ולמועדים ולכל שבתות השנה
מהדורה שלישית שני חלקים מהרה"ג המפורסים ר' אליהו
גארדאן אבד"ק נויארק.

ישראל בעמים. כולל בתוכו דרושים לכל עתות השנה ולשאלת חיינו בעבר
ובהווה ומפיצות אור יקרות על הדת והיהדות מהנ"ל.
מערכות ישראל כולל דרושים שונים והספרים. מהנ"ל. להשיגם:

Rabbi E. Gordon, 361 Pavers ave, Bronx, NEW-YORK.

ידיעות אחרונות מעולם היהדות.

בבית המחקקים נתקבל החוק בדבר משטר הדתות. בהסענאמ. הרב הכולל ד"ר נימירובר והאדון מר עלי בערקאוויטץ נשיא אגודת הקהלות מרומניה הישנה ומר האריא קארפ מבאקארעשט ומר ד"ר ווייסעלבערג ממשערנאוויטץ. ובבית העם (דעפוטירטען קאמער) הצירים מר ד"ר פילדערמאן מבאקארעשט, ומר ד"ר שטרויבער נשיא הקהלה העברית ממשערנאוויטץ לחמו בכל כחם בעבור הזכויות של דת משה וישראל.

במשך הויכוח בהקאמיסא של הסענאמ. ובהסענאמ גופא אודות חוק הזכויות ציר הדת ישראל הרב הראשי ד"ר נימירובר לחם מלחמות ה' בעבור שמירת יום השבת בבתי הספר הרשמיים מצד התלמידים העברים. וגם הד"ר שטרויבער בבית המחקקים תיזק את דבריו.

כד.

שאלה בדין ספק מכירת חמץ.

מעשה אירע פה בראנוויל איש אחד היה חולה ובדק את ביתו ביום ניסן בערב בדין ואמר כל חמירא וכו' וביום מחר בבקר בקש מאחיו שבא לבקרו שימכור את החמץ להרב של ביהכנים שהוא ואחיו חברים שם וקבל קנין עם אחיו שהוא עושה אותו שליח למכור את החמץ של ביתו וחנותו ואחיו הלך לביהכנים לשמוע הסיום מפני שהוא הבכור ואחר הסיום מכר את חמצו להרב אבל אינו זוכר אם מכר גם את חמצו של אחיו החולה כי מתוך בלבול הדעת של מחלת אחיו אינו זוכר אם מכר את חמצו של אחיו ואם לאו וביום א' דתוהמ"פ שבק החולה חל"ת ואחר חגה"פ בעת השבעה דברו אודות הנפטר איך שבשעה ששרפו את החמץ בע"פ בקש מבנו שיתן לו את ההגדה ואמר כל חמירא וכו' ושאל את בנו הבכור אם היה בביהכנים לשמוע את הסיום עבור הבכורים וענה

לו שהיה וגם ראה את דודו שמה שעמד אצל הרב וקבל קנין על חמצו והרב בירך את החוללה ועכשיו אומר דוד של היורשים שאינו זוכר אם מכר את חמצו של הנפטר ואם לאו אבל זה הוא זוכר היטב שמכר את חמצו שלו ולאחר השבעה הלכו הבנים והדוד לרב אחד ושאלו איך לעשות עם חמץ שנמצא בחנות כי בחנות נמצא חמץ גמור כמו הרבה מיני קמחים ועוד וענה תיכף ומיד שאסור אפילו בהנאה משום שהוא חמץ שעבר עליו הפסח ונבחרו מאוד משום שהוא חזק גדול העולה לחמשת אלפים דאלעזר ופגשו באתר מהבע"ב של בית הבנסת וספרו לו את יגונם הגדול והבעה"ב אמר להם שילכו עמו לרב אחר שהוא רב מפורסם ובאו להם ושאלו איך לעשות בחנותם וענה להם תיכף שמותר באכילה ובהנאה בלי שום פקפוק כלל והם לא ספרו להרב המתיר שרב אחר אמר להם את כל אשר נמצא בחנות ואחר חנוכה שנה זו באו לפני היורשים עבור הענין של ירושה שלהם וספרו לי את המעשה שהיה עם שני הרבנים וקודם פורים היה אצלי הרב האוסר ושאלתי אותו דרך אגב ואמר לי שאסור אף בהנאה וכאשר אמרתי לו הרב שהתיר אנו יודעים אות שהוא מפורסם לגאון וענה שאינו מאמין ואחר שקרא את הרב המתיר ע"י האעלעפאן ואמר לו בפירוש שהתיר להם צעק האוסר הלא זהו חמץ שעבר עליו הפסח ואסור בהנאה ואמרתי לו שתלילה לאמר בן וגמרתי לכתוב עבור דין זה בתור מ"מ להלכה ולא למעשה ולהציע לפני הרבנים הגאונים המשתתפים „בקבוצי אפרים“ וכל אשר יכתבו הרבנים עבור דין זה אדפיס בל"ג ובעה"ת"ש בתיבורי השלישי אשר יוצא לאור בקרוב אי"ה.

תשובה.

הרמב"ם ז"ל כתב בפ"א ה"ה מה חמץ ומצה חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לעולם ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על ב"י וב"י אסרוהו אפילו הניחו שוגג או באונס כדי שלא יניח אדם ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח וכתב שם הרמ"מ

משנה בפסחים כ"ח חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לך וגו' ומוקמין לה בגמ' כר' שמעון דבדבר תורה מותר וקנס קנסין ליה משום דעבר על ב"י וב"י וכן מבואר בהלכ' ומש"כ רבינו אפילו שוגג או אונס וכו' לאמר דעבר עליה לאו דוקא אלא ראוי לעבור עליו וכו' ונלמד מדין ישראל שהרהין חמצו אצל נכרי ומרן הכ"מ ז"ל הביא את דברי המ"מ וביאר את דבריו כלומר דאמרינן ביה שאם לא אמר קנה מעבשיו אסור אחר הפסח ולא מפלגין בין אם היה אונס ולא יכול לפרוע לנכרי להביא דהיה בידו לפרוע אבל מדברי הר"ן משמע שאם לא עבר עליו לא מדאורייתא ולא מדרבנן כגון ששכחו ואחר הפסח מצאו מותר ולפ"ז ההיא דישראל שהרהין חמצו ביש לו לפרוע הוא בדוקא א"י אפילו אין בידו לפרוע לא מיקרי אונס משום דמעיקרא לזה מדעתיה ואפשר דהר"ן נמי ראוי לעבור קאמר וכמו שהביא הרב מ"מ כתב הר"ן דהא דקנסו רבנן לאו לדידיה דוקא דעביד איסורא קנסו אלא לב"ע נמי קנסו עכ"ל ולכאורה צריכין להבין את דברי הכ"מ ז"ל במה שהביא את דברי הר"ן שאפשר שהר"ן סובר כהמ"מ שראוי קאמר ונקדים את דברי הרמב"ם ז"ל בעצמו במה שכתב אפילו הניחו שוגג או אונס כר' שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח ולכאורה הם דברים מיותרים והלא הרמב"ם ז"ל כתב בפירוש שזהו קנס מדברי סופרים מפני שעבר על ב"י ועל ב"י ולמה ליה להביא עור המעם כדי שלא יניח וכו'.

ולענ"ד לבאר את דבריו הרמב"ם עפ"י מ"ש המחבר באו"ח בס' תמ"ח בסע' ג' חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אונס וכו' ובסע' ה' כתב המחבר בזה הסימן חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אעפ"י שביטלו עכ"ל ולכאורה צריכין להבין למה חילק המחבר את שני הדינים לשני סעיפים והלא לכאורה נראה שהוא דין אחד אלא צריכין אנו לאמר שיש נ"מ בין שני הסעיפים והמעם הוא כמ"ש שם הח"י בסע"ק כ' וז"ל שם דחושנין להערמה שיאמר שביטל ובאמת לא ביטל כיון

שלא עשה כתיקון חכמים שלא ביער החמץ או מכר לעכו"ם אע"ג דכו"ע מבטלין בזמן הזה מ"מ חיישינן להערמה ואפילו הפקר גמור גם כן כהאי גוונא לא מהני דינא הכי ואפילו איכא עדים שהפקירו וביטלו לא מהני אם הניח חמץ בביתו וברשותו מדעתו וידע ממנו כל ימי הפסח ודאי כהאי גוונא לא מהני ביטול או הפקר אבל כל שלא היה יודע ממנו כל ימי הפסח ויש עדים שביטל או שהפקיר קודם הפסח או שיש אונס ידוע בענין המכירה וכל ימי הפסח היה סובר שמכר את החמץ כד"ת ואחר הפסח נתודע לו שלא מכר כיון שהיה אנוס כ"ב אונס ידוע ואמר שביטל אף דלויכא עדים לא חיישינן להערמה ויש להתיר עכ"פ בהנאה לאחר הפסח וכו' ובשע"ת בזה הסימן בסע"ק ח' הביא הרבה פוסקים וגם מש"כ המקום שמואל בס"י מ"ו בנידון איש אחד ששבת למכור שני חביות של י"ש ונתודע לו בע"פ אין לסמוך על מה שאומר בע"פ כל חסידא וכו' וצריך לשפוך קודם פסח ואפילו להפקיר בפני שני עדים אינו מועיל והביא שם מש"כ המ"ב בס"י ג"ח ובשאר אפרים בס"י ד' ובאלוהו זוטא ס"י תמ"ח ובתשובה ובק"א שבשער אפרים ובעבודת הגרשוני בס"י ק"ה ובתורת השלמים שבסוף מנחת יעקב והנה בעל הי"ש לא שמע להמורה להתמיר והיטה און לקצת לומדים שהקילו לו שלא לשפכו ועבר עליו הפסח וכו' ובתב שם שהורה להתיר אפילו למחליף עצמו ועיין בשו"ת בתר בהונה בס"י י"א וס"י כ' מ"ש בענין זה והפרט"ג באו"ח בס"י תמ"ח בא"א באות ח' כתב מריש הוה אמינא כל שמבטל ומפקיר ולבו כל עמו עובר בב"י וב"י וכמו שביאר המ"ב בס"י ג"ח משום דהוי כמוכל ושרץ בידו אבל כיון דשמענא למשיב הרא"ש בשם הרמב"ן הביאו הט"ז ביו"ד בס"י ר"י סע"ק ג' והש"ך ביו"ד ס"י דל"ב סע"ק ל"ד שכללא היא כל שהפה מכחיש הלב ממש שאומר בפה היפך ממה שמתש בלבו דברים שאומר בפיו עיקר וכו' אי"כ הוציא החמץ מרשותו ואומר בפה שהוא מפקיר את חמצו הלא הפקר גמור הוא אעפ"י שבלב תושב להיפך בכ"ז הולכין בתר פיו ואם זכה בה אחר קנה וכה"ג לא עבר אפילו אדרבנן שהוציא מרשותו

לאחר הפסח שרי אבל אם מונח ברשותו אעפ"י שמפקירו בפיו כיון דלכו כל עמו נהי דפיו עיקר מימ חצירו קונה לו ואעפ"י שאמר בפיו שלא יזכה לו חצירו לעולם מימ דכיון אחר הרגע כשדעתו בלבב עליו תו חצירו קונה לו ואח"כ שאו אין פיו מכחיש המתשבה באותו זמן עכ"ל הפרמ"ג.

ולענ"ד שלמי סברת הפרמ"ג נוכח לחלק בין החמץ שנמצא ברשותו לבין החמץ שאינו ברשותו כי בחמץ שאינו ברשותו מהני הביטול מטעם שפיו מכחיש את מחשבתו אבל אם החמץ נמצא ברשותו נהי דפיו מכחיש מתשבתו בכ"ז חצירו קונה לו אח"כ ואז אפילו הוא מכחיש בפיו את מחשבתו בכ"ז לא מהני וזהו שכתב המחבר באו"ח בס"י תמ"ח סע' ה' חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אעפ"י שביטלו והטעם כיון שכתב המחבר שהחמץ נמצא בבית ישראל משמע שהחמץ הוא ברשותו של ישראל ורשותו הוא כמו חצירו שקונה לו אעפ"י שבפיו מכחיש מחשבתו בכל זה לא מהני משום שרשותו קונה לו אבל בסע' ג' בזה הסימן כתב המחבר חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אפילו הניחו שונג או אנוס אבל לא כתב את המקום שהחמץ שם רק שכתב סתם ומשמע שאפילו שהחמץ אינו ברשותו והטעם שאסרו בהנאה הוא משום שלא ביטל ולא ביער ועבר על תיקון חז"ל אבל אם היה אנוס נמור וביטל בפני עדים או הפקיר כיון שבפיו מכחיש את מחשבתו אז בודאי מותר לאחר הפסח וכמ"ש הח"י בסע"ק כ' ובסוף מנחת יעקב בתורת השלמים סי' ו' ונוכל להביא ראיה להח"י מהא שכתב המור באו"ח בס"י תמ"ח חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור הירושלמי אעפ"י שביטלו דחיישינן שמא מערים לאמר שביטלו אעפ"י שלא ביטלו ובעל העיטור אסרו באכילה והחירו בהנאה ואין טעם נכון לחלוק בין אכילה להנאה עכ"ל וכתב שם הב"י ז"ל חמץ שנמצא וכן בפ' כל שעה הביא הרא"ש ז"ל ישראל שמצא חמץ בביתו אחר הפסח מן הדין הוא מותר כיון דביטלו לא עבר על ב"י ועל ב"י וליכא למקנסיה ובירושלמי בפ"ב ה"ב מפסחים פל"ג בה דגרסינן

התם הפקיר חמצו בי"ד אחר הפסח מהו ר' יוחנן אמר אסור ה"ל אמר
 מותר ר' יוחנן חייש להערמה ריש לקיש לא חייש להערמה כלומר
 שמא לא יפקירנו ויאמר הפקרתיו עכ"ל וידוע שהלכה כר' יוחנן
 ומפני כך סתם רבינו וכתב אוסר בירושלמי סתם ומ"ש ומעמו של
 בעל העיטור מבואר שם בב"י ובב"ח משום שהטור כתב ואין מעם
 נכון לחלוק בין אכילה להנאה משמע שמעם יש בדברי הבעל העיטור
 והוא הנ"מ בין הנאה מרובה שהיא אכילה ובין הנאה מועטת שאינו
 אוכלו אבל המעם הזה אינו נראה ולכן כתב הטור ואין מעם נכון
 עכ"ל משמע שדוקא אם החמץ מונח בבית ישראל ונמצא ברשותו
 או אפילו ביטול לא מהני ממעם שתיישינן להערמה אבל אם
 החמץ נמצא ברשות אחרים ואז לא תישינן להערמה אם ביטל את
 החמץ אינו נאסר וזהו כמ"ש הת"י ז"ל. (המשך יבוא).

ישעי' יוסף מארגאלין

ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בברוקלין

מח"ס דרושי ותפארת מהרש"ם הלכה אגדה ושו"ת.

כה.

לכבוד... מכתבו הנכבד קבלתי לנכון. יקבל נא בזה תשובה
 על דבריו הנחמדים. א) על מ"ש בספרו ב"י פ"א מ"ה כי שיחה
 מורה על הדיבור הפנימי המחשבה וההגיון בלב. העיר כ"ת שמלשון
 הכתובים אשיחה ואהמה וישמע קול"י ומלשון התלמוד השח שיחה
 חולין כו' משמע דמלת שיחה מורה דוקא על דיבור. ע"ז אשיב
 כי מצינו שמלת שיחה הונחה גם על המחשבה. עם לבבי אשיחה
 ויחפש רוחי [תהלים ע"ז ז'] ופירש"י עם לבבי אשיחה אני מחשב.
 והגיתי בכל פעליך ובעלילותיך אשיחה [שם י"ג] הרי דשיחה מחובר
 עם הגיון. וע' במלבי"ם שבי' ובעלילותיך אשיחה ואשיח ואחקור
 כו' ובמזהם במקומות הרבה שא"א לפורטם. ויעיין בקונקורדנציא שורש
 שיח שביאר שמלה זו הונחה גם על המחשבה. ולרוב פירושה של
 מלה זו: זינגען. געדאנק. ב) על מ"ש שם לחלק בין מחשבה

להרהור. דמחשבה הוא רק ברגע והרהור הוא התעמקות לשעה מרובה. העיר כ"ת דיש סתירה לזה מג' דקידושין ל"ט דפריך ודילמא מהרהר בעבירה הוה ומשני מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ואם איתא לתילוקי הנ"ל אין זה תירוץ כלל. ועוד ק' מג' דב"ב שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה בו שמוזה נראה דהרהור הוא רק לרגע דאמו בשופמני עסקינן שמעמיק מחשבתו בעבירה? עכ"ל הזהב. יעיין נא כ"ת בפ"ב דזבין בו' דרכים בודקין את הזב. בו' ובהרהור בו' ע"ש הר"י דהרהור הוא מה שמרבה לחשוב כ"כ עד שמפעיל כלי המעשה. וע' בכתובות מ"ו אל' יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. הר"י דמלה זו בעיקרה הונחה על המחשבה המרובה. אלא דלפעמים משמשים בה גם היבא דמיירי ממחשבה מעט. כיון דעכ"פ מורה על ענין המחשבה בכלל. והתם בקידושין באמרם ודילמא מהרהר בעבירה הוה בהכרח מיירי מהתנוצצות מחשבה בדרך ארעי דהא מרור במלאכה היה ולא שעת הכושר להעמיק במחשבה ולק"מ מה דמשני ע"ז מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה וא"ש. ועיקר הדיוק שלי בספרי הנ"ל הוא ממה שדיקדקו לומר "הרהורי" עבירה קשים מעבירה בלשון רבים ולא אמרו הרהור בל"י. מוכח דכוונתם במי שמרבה להרהר בזאת"ז וחושב בזה כפעם בפעם. ג] ומ"ש ר"מ ג"י לתרג' סתירות הנ"ל יומא וקידושין נראה שהתילוק הוא בין מחשבה רעה שאפי' אם יחשוב כל היום. למשל לגנוב או לגזול או לאכול מאכ"א וכדומה. כ"ז שלא עשה בפועל אינו נענש. ובין הרהור עבירה דונות שזה גופא עבירה קשה ממנה שמממא מחשבתו ודמי להרהור ע"ז. עכת"ד. ראה זה מצאתי תנא דמסייע ליה בשו"ת מהרש"ם [ח"ב סי' קכ"ז] כ' לחדש דהא דאמר' מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה זה דוקא בשאר דברים אבל במחשבת זנות קרא כתיב ולא תתורו אחרי לבבכם וע"ש במפתחות הביא רא"י מהא דמכריז ר"א [מס' ב"ב רבתי פ"א]. ואני מצאתי עוד במהרש"א [ד"ב ע"א] דהרהור עבירה

והרהור ע"ז חשוב כחדא. וע' באוה"ח הק' [פ'] וישב ע"פ צדקה ממני] ובמס' נזיר [דכ"ג]. וראיתי בערבי נחל [פ'] וירא [כ'] דהא דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה כו' מיירי כשלא הי' שם מעשה כלל. אבל הא דהרהורי עבירה קשים מעבירה מיירי כשעשה ג"כ בפועל. ובאמת כבר קדמו מהר"י ערמאה בעק"צ [שער כ"א] ע"ש. ד' כעת בא לידי ס' דברי חכמים וחדותם. וראיתי בהקדמתו מביא מס' מתן שכרן של מצות מהפמ"ג וז"ל דהא דאמר"י מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה זה דוקא בישראל. אבל לא בעכו"ם שכל מחשבותם לרע ואין במה להתבטל וגם דבהם לא גילתה תורה ביטול ברוב. משא"כ בישראל בטלו הרהורים ברוב מחשבות תומ"צ. ודחה דבריו ע"פ יסודי ההלכה דרק מב"מ בטל ברוב. ותינת הרהורי קדושה ופרישה או הרהורי תורה מהלכות איסי"ב דהוי מב"מ. משא"כ שאר למורי התורה דהוי מבא"מ איך יבטלו ברוב. ולענ"ד צדקו מאד ד' הפמ"ג כי באמת כל המצות וכל חלקי התורה. אף שנראים כשונים ומ"ז בכ"ז הם רק חטיבה אחת. וכלם פונים למרכז אחד. והו' סוד אחדות התורה שרמזו רז"ל במתק לשונם "קב"ה ואורייתא וישראל חד אינון". שכלם בסוד אחדות גמור אף שנראה לכאורה מחזות שונות ובחי' חלוקות בהם. בכ"ז הכל באמת רק יחד ואחדות גמורה. וכא חבוק והעמידן על אחת. והקדמונים כ' שכל מ"ע נכללים בדיבור אנכי ה' אלקיך. ומל"ת בדבור לא יהיה לך. והדברים עתיקים ועמוקים. ואולי י"ל בזה גם לשי' הרמ"א ביו"ד [ס' צ"ה ס"ב] דלענון מב"מ אולינן בתר שמא וכל המצות שוים בשמם ונקראים מצות ד' ונ"ל לחוק סברת הפמ"ג הנ"ל לשיטת ר' שמעון [זבחים ד"ט ע"ב ומנחות ד"ב ע"ב] דמחשבה דמינכרא במעשה. ר"ל אם מהמעשה שהוא עושה ניכר שהמחשבה היתה במעות אז אין המחשבה כלום. והי' כיון דממעשה המצות ומעשים טובים שהאדם הישראלי עושה ניכר שהמחשבה

הוא רק כשגנה ופעות ע"כ אינה נחשבת לכלום, ונסלח כי בשגנה ודוק.
מתתי, יחזקאל גוטמאן
אבד"ק ליאובה.

כו

הדרן לסדר קדשים.

סוף מסכת קנים. ר' שמעון בן עקשיא אומר זקני ע"ה ב"ז שמזקין
כו' אבל זקני תורה אינן בן אלא ב"ז שמזקין דעתן מתישבת עליהן
שנאמר ביושבים חכמה ואורך ימים תבונה. המפורשים כתבו
דמאמר רשב"ע הוא ברייתא במס' שבת (דקנ"ב) ומדלא הביא הש"ס שם
המשנה שמי"מ דעיקרו הוא ברייתא והכא במתניתין הובא רק להסמיק
למה דאיתא מקודם. כמו"כ בפיה"מ להרמב"ם. ובפירוש הר"ה איתא
בקיצור דלכך הובא זה המאמר בסיום סדר קדשים עפ"י דחז"ל במס'
שבת פ"ב עה"פ והיו אמונת עתיך כו' חכמה זה סדר קדשים יעו"ש
וג"א אלך בעקבותיו לבאר זה המאמר עפ"י דחז"ל הנ"ל. ואעתיק
בזה טמה שמבואר אצלי בספרי. מגני אברהם" בהוספות בצד קסג'
קסד. רק מה ששייך להענין הזה. "חכמה זה סדר קדשים" שברובו
שייך לכהנים שעליהם כתיב ולהורות את בני את כל החקים כו'
ולהבדיל בין הקדש ובין החול כו' עפ"י חכמת התורה. ודעת זה
סדר מזהרות" פירש"י דעת עדיף מחכמה. עפ"י פירושו שם להלן
שהשאלה הבנת דבר מתוך דבר. היינו דעת. וזה עפ"י מד"א עה"פ
(דברים א' ט"ו) ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים.
ואיתא בספרי והובא בפירש"י אבל נכונים לא מצאתי [ובספרי] רמת
שמואל" צד ל"ה הבאתי מד"א בספר קונטרס ההתבוננות מהאדמו"ר
מהר"ד בנו של בעל התניא נ"ע באות א' וז"ל מה שאמר נכונים
לא אשתכחו כו' היינו מצה שרש כח זה דהבן בחכמה שמגיע
בעומק החכמה הנ"ל ע"כ יכול להבין דבר חכמה אחרת לגמרי

מתוך דבר חכמה זאת שזה למעלה במדרגה מן החכמה דהיינו מגופה של המצאת החכמה זו מאין שאינו מבין ממנה שכל וחכמה אחרת כו' יעו"ש והבן. ע"כ דעת זה סדר מהרות דטהרה מביאה לידי קדושה ולידי רוה"ק. וע"י לימוד סדר מהרות בא למדרגת דעת] ונבאר ג"כ מאמר ר' יהושע זהו שאמרו כו' דלכאורה קשה דהו"ל לומר דומה למה שאמרו כו' דמה שאמרו כשהוא חי כו' קאי על האיל. והביאור ע"ז. דלר"י ה"י קשה מד"א סתם כשהוא חי ולא נתפרש בפירוש האיל כשהוא חי. ע"כ מזה הוכיח ר"י דהמאמר כשהוא חי הוא דוגמא לעוד ענינים שדומים לזה. ע"כ לא אמרו האיל כשהוא חי. משום שקאי ג"כ על הענין דקניס דמה"ת צריכה להביא רק קן אחד ובשארע טעות שזה דומה למיתה. מיתת הזכרון ששכחה וגם הכהן שכת צריכה להביא ז' קנים [אגב נבאר מד"א וי"א אף צמרו לתכלת. והעירו המפרשים על מה דהת"ק לא קחשיב זה ולעד"נ פשוט דבאמת הצמר גוזזים ממנו גם בעודו בחיים. ע"כ לא קחשיב זה הת"ק. אך הו"א קאי אליבא דבן עזאי דאמר שני חטאות א"כ יש שמונה ע"כ אמר הו"א אף צמרו כו' כדי שיהיו שמונה קולות שיהיו דומה להקנים אליבא דב"ע [ויעו"י בפ"י הראב"ד] והמפרשים כתבו דלכך לא קחשיב הת"ק צמרו לתכלת משום דהרמונים אינם משמיעים הקול רק הפעמונים שהיו של זהב. ולעד"נ דתל"א במחלוקת הראשונים. דלרש"י (ובחס דפ"ח:) וכן להרמב"ם היו הרמונים בין הפעמונים. ולהרמב"ן וכן העקידה והאברבנאל. היו הפעמונים בתוך הרמונים. הת"ק ס"ל כשיטת רש"י והרמב"ם. ע"כ לא קחשיב צמרו יען שהפעמונים של זהב השמיעו הקול ולא הרמונים. והו"א ס"ל בהרמב"ן שהפעמון ה"י בתוך הרמון ע"כ בטל להרמון. והרמון משמיע הקול ע"י הפעמון ע"כ קחשיב אף צמרו לתכלת] ומסדר המשנה סמך הא דר"ש עקשיא דג"כ נכלל במה שאמרו כשהוא חי כו' כמוש"כ בפיה"מ להרמב"ם. ואבאר דבריו במש"כ "ויוסיפו שלימות שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים

תבונה עכ"ל וצריך ביאור מהו השלימות שיוסיפו ונבאר זה עפ"י הג"ל דחכמה הוא סדר קדשים. ודעת זה סדר טהרות. ועפ"י פירש"י דהבנת דבר מתוך דבר זהו דעת. ע"כ יבואר ג"כ מה דמסדר המשנה קבע זה בסוף סדר קדשים. דהסדר הזה הו"ע חכמה ועפ"י הג"ל דע"י לימוד סדר קדשים באים למדרגת חכמה. ע"כ קבע זה המאמר בסוף הסדר הזה להוסיף דמלבד מה שע"י לימוד סדר הזה נתעלים למדרגת חכמה עוד "דעתן מתישבת" שע"י הכנה שיבואו למדרגת דעת ע"י שי"למוד סדר טהרות. ע"ז הביא הפסוק. ביששים חכמה. שזהו ע"י לימוד סדר קדשים. ואורך ימים תבונה. זהו צומק החכמה שלמעלה מבחינת חכמה כנ"ל שזהו ע"י לימוד סדר טהרות. וההכנה לזה הוא ע"י לימוד סדר קדשים [ומד"כ הלשון אורך ימים. יעוין מזה בספרי "לחם ערב" צד מ"ה על מאחז"ל למיימינים בה אורך ימים. ובמ"כ אפ"ל הבוונה מהפסוק הזה] ועפ"יז אתיא כמין חומר הסמיכות הא דר"ש עקשיא לרא דר' יהושע. דזהו ג"כ נכלל במה שאמרו כשהוא חי קולו אחד. וכשמת קולו שבעה. הכולנה דהנה תורה נקרא בשם קול. כדכתיב את קולו שמענו מתוך האש קול ה' על המים בו קאי על מ"ת דאם כשהוא חי "קולו" היא התורה שלומה. "אחד" הוא דבוק לאחר. היינו דלומר תורה לשמה ודבוק בהקב"ה שהוא אחד וכדאי' בפדר"א הקב"ה וישראל והתורה אחד וכוזה"ק אורייתא וקודב"ה כולא חד. כשהוא מת. היינו לעת הזקנה וחלישת הכחות החומרים אז נתחזק השכל הרוחני. ונעשה קולו שבעה שזוכה להשיג שלימות התורה שהוא שבעה ספרים כדכתיב חצבה עמודיה שבעה. הובא במס' שבת (ד' קמ"ז) ובא למדרגת דעת שהוא ספירה השביעית מהעשר ספירות ממנה למעלה. שזהו"ע דעתן מתישבת.

הק' אברהם צבי ברודנא

חופעה"ק ירושלים.

כז. דברי שמואל.

ראיתי בשו"ת חתם-סופר חלק או"ח סי' קכ"ד שמביא קושיא דהנה התוס' כתבו בפסחים ג' ע"ב דמי שאין לו קרקע פטור מפסח בשם שפטור מראי' ע"ש לפי"ז קשה מ"ט דר' אליעזר ב"י אלו דברים דסובר דמכשירי פסח דוחה שבת הא מבואר ב"י ר' אליעזר דמילה דמודה ר"א בציצית למליתו ומוזזה לפתחו שאינו דוחה שבת ומסיק המעט משום דהואיל ובידו להפקירן א"כ בנידן דידן נמי נימא הואיל ובידו להפקיר הקרקע ויהי' פטור מפסח וממילה לא דחי שבת ע"ש. נלע"ד לתרץ זאת דהנה האור חדש כתב דראייתו של תוס' הנ"ל שכתבו מי שאין לו קרקע פטור מפסח הוא מדכתיב ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך וכו'. תיפ"ל דמחויב לעלות בשביל הפסח וע"כ מי שאין לו קרקע פטור ג"כ מקרבן פסח. נמצא לפי"ז דמיירי בקרקע של ארץ ישראל. וזאת ידוע דמצוה הוא שיהי' לאדם קרקע בא"י כדאמרינן בגיטין ח' ע"ב הקונה שדה בא"י כותבין עליו שטר מכירה ע"י עכו"ם אפילו בשבת ואע"ג דאמירה לעכו"ם שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו רבנן ע"ש ועיין בתוס' שם ד"ה אע"ג דאמירה וכו' דמסיק שם דדוקא במצות ישוב א"י התירו חז"ל שבות אבל במצוה אחרת לא ע"ש לפי"ז מתורץ שפיר קושית הח"ס הנ"ל דדוקא גבי מצות ציצית ומוזזה מודה ר"א דאינו דוחה שבת דאי בעי מפקיר הבגד או הבית ויהי' פטור מהמצוה. ולא יעשה במה שיפקיר החפץ שום חטא אולם בנידן דידן לא נוכל לומר דמכשירי פסח לא ידחו שבת משום דאי בעי מפקיר לנכסיו ויהי' פטור מפסח משום דאי יפקיר נכסיו בארץ ישראל עבירה הוא בידו משום דמבטל את עצמו ממצות ישוב ארץ ישראל וא"ש ונכון.

שמואל האגער

באמו"ד הרה"ג מו"ה גרשון

רב במחוז העשרים בפה וינה שליט"א.

גפי אש ביאור רחב בשיטות הראשונים וחלוקי האחרונים בכל ענינים
הנוגעים למשנה עם הערות מגדולי זמננו. מסודר על ששה סדרי
משנה, וכבר י"ל ח"א על סדר זרעים, ח"ב על מס' שבת, ח"ג על מס'
עירובין וזכתי י"ל ח"ד על מס' פסחים מאת הרה"ג אברהם שטערן מו"ץ
דקה"י נאוועזאמקי. להשיגו :

Rabin Abraham Stern, NOVEZAMKY, (Slovakia).

דער יידישער פריינד. ארגאן פאר דיא רעליגיעזע. נציאנאלע און עקאנא-
מישע אינטערעסן פון דעם ארטאדאקסישן יודנטום
אין רומעניע. ערשיינט יעדן פרייטאג. הערך והמול הר' דניאל שטרנפלד.
מיסד ומנהל הישיבה דק' טשערנאוויץ. מחירו לשנה 400 לעי לחול 4
דולר. הכתובת :

„Der Jüdischer Freund“, CERNAUTI, Piața Dacia 13.

דרייסיג דורות אידען אין פוילען אויף 511 גרויסע געדיכט-געדרוקטע
אקטאו-זייטען ווערד אין דעם בוך
דערצעהלט אלסדינג, וואס עס איז פארגעקומען ביי די אידען אין פוילען
וועהרענד א צייט פונ'ם 8 יאהרהונדערט. פונ'ם ערשטען טאג וואס זיי זענען
אהין אונגעקומען ביז צום דורכפאל פונ'ם לעצטען פוילישען „מאטעזש" ווי
אזוי זיי האבען געלעבט אין וואס זיי האבען געליטען. ווי אזוי עס זענען
געווען איינגעארדענט זייערע קהלות אין ווי עס האבען אויסגעזעהן זייערע
פרנסות. זייער פאליטישע-לאגע אין זייער גייסטיגע ענטוויקלונג ביז פוילען
איז געווארן א צענטער פונ'ם יידישען לימוד, פין דיא גרעסטע פוסקים אין
מפלפלים, פין דער קבלה פין חסידות אין השכלה. דער ועד ארבע ארצות.
צום אינהאלד פין דעם בוך זענען-צוגעגעבען 43 בילדער וואס דער
גרעסטער טייל פין זיי איז נאך ביז היינט נישט פערעפענטליך געווארן.
פרייז פונ'ם בוך געבונדען 3 דאללאר. מיט א פראכטבאנד אין לוקס אויס-
גאבע 5 דאלאר. עקסטער פארטע 50 סענט. צו בעקומען ביים פערפאסער.

Gershon Bader, 187 East Broadway, NEW-YORK City.

דגלנו קובץ לספרות ולעניני היהדות החרדית, כלי מבטאה של אגודת צעירי
אמוני ישראל בפולניא. בעריכת הרה"ח א. ז. פריעדמאן בהשתתפות
הסופרים החשובים: הרב טביומי סוכטשין, הרב י. וויינבערג, ברלין.
הרב י. רייכער איזמאיל וועד. יופיע בפורמט זשורנלי גדול מדי חדש בחדשו
שנה שמינית. מחיר הגליון לחול 15 כנט, לשנה רק דולר וחצי. הכתבת :

Redactia „Dyglejnu“, WARSZAWA, Graniczna 9. m. 3.

דובב שפתי ישנים הספד על הרה"צ ר' ישכר דוב רוקח זצ"ל מבעלז.
ונספח לבסוף שו"ת מרבני גאוני זמננו. מאת הרה"ב
נחום אהרונס ראביד ור"מ בעיה"ק צפת.

תפארת מהרש"ים בשלשה חלקים. ח"א : שו"ת להלכה ; ח"ב : חרושי
ופלפולי הלכה ; ח"ג : דרשות לימים נוראים, למועדים
ולשבתות השנה. מהרב הגאון המפורסם מו"ה ישעי' יוסף מארגאלין רב בברוקלין.
להשיגו אצל מערכת „בית ועד לחכמים" בסאטמאר. הכתבת .

Simon Pollak, SÄTMAR, Postfach 72, (România).

דרושי מהרש"ים מהרה"ג הג"ל. נחלק לשני חלקים. החלק הראשון פלפולי
הלכה בשי"ס ופוסקים והחלק השני דרשות על אגדות חז"ל
ברעיונים נשגבים לפי רוח הומן ודרשות על ימים הנוראים ועוד כמה דרשות
נחוצות. להשיגו אצל המחבר :

Rabbi J. J. Margolin, 134 Grafton St. Brooklyn, N. Y.

מסלה לתלמוד למתעדים ללמוד, להלומדים עתה ולאלה שכבר למדו
מאת הרב דר. נ. ש. פיינבערג ברוקלין.

בית יעקב ארגאן פאר דיא אינטערעסען פון בית-יעקב-שולען און ארגאני-
זאציעס בנות-אגודת-ישראל אין פוילען. ערשיינט יעדען חודש.
אבנאמענטס פרייז א יאהר 8 זלאטיס. אויסלאנד 2 דולר. אדרעסע :

Bejs Jakob, LODZ, ul. Alexandrowska 28.

דברי אליהו כולל בתוכו חי' וביאורים ואמרות טהורות מהרה"ג המפורסם
ר' אליהו הגאון מוילנא שהיו מפורזים בהרבה ספרים לקטם
וחרסם הרב יהודה ליב פארפעל מ"מ דק' אשמינא ובסופו „תולדות אליהו"
עם תמונת הגאון. מהג"ל. להשיגו ;

Rabin Leib Faifel, OSZMIANO, (Polonia).

בית דפוס יעקב וויעדער, סעאיני

מקבל להדפיס כל מיני ספרים, עתונים, רשימות,
כרוזים וכו' במחיר נמוך. האותיות חדשות ומודרניות.
ההגה נעשה על ידי בעל-מניה מומחה לאותו דבר והעבודה
נגמרת בזמן קצר.

JAKOB WIEDER,

Buchdruckerei, - Buchbinderei - und Schriftgiesserei
SEINI, (Szinérváralja.) jud. Sätmar, România.